A jelenlegi belváros nem méltó hozzánk!

Közösségi tervezéssel Budafok-Tétény belvárosának megújulásáért!

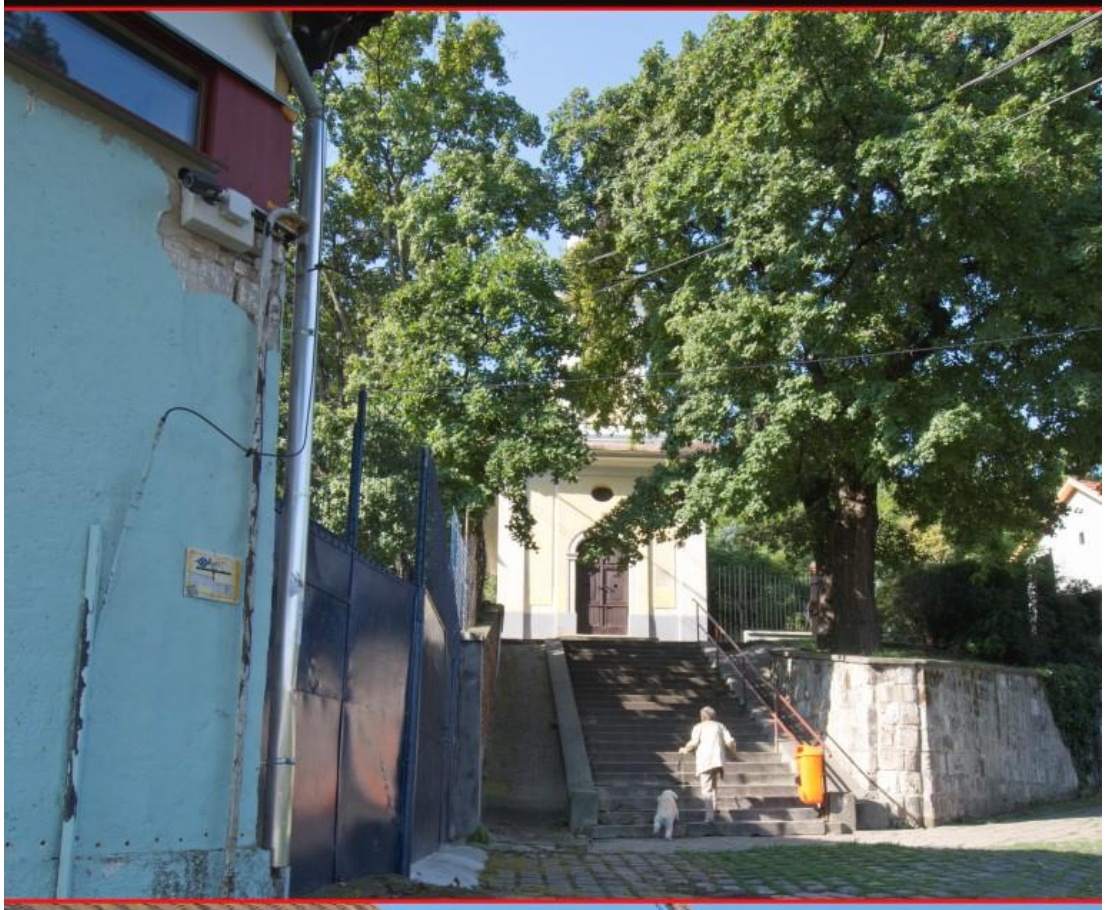

Promontorium Polgári Casino 2014

mottók:

Jan Gehl, dán építész: „A jövő fő feladatának a várost használók célirányos kiszolgálását kell tekinteni.”

Pálfy Sándor, egyetemi tanár, építész: „Budafok belvárosának jövője az őt alakítók és lakók egyensúlyérzékétől függ. Meg kell találni az egészséges egyensúlyt a megőrzésben és a megújításban, az önmagára figyelésben és a vendégek felé való nyitásban, a gépjárműves és a „szelíd”-, illetve a tömeg- és az egyéni közlekedésben. Az egyensúly keresésében nagy szükség van a folyamatos párbeszédre és a gazdaszemlélet erősítésére.”

Budafok belvárosának jövője civil szakértői szemmel

Budafok belvárosában folytatott közösségi tervezési folyamat zárókiadványa

Promontorium Polgári Casino

2014

A kiadvány szerzői:
Csizmár Gyula
Diebel Dietrich
Döbrönte Katalin
Dr. Mészáros Péter
Pálfy Sándor DLA
Péterfi Ferenc
Sain Mátyás

Szerkesztette: Döbrönte Katalin

A kiadvány a projekt keretében készült alábbi tanulmányok felhasználásával készült:

Csizmár Gyula: A budafoki belváros közösségi térstruktúrája, a Kossuth Lajos utca szerepe
Döbrönte Katalin: A belváros lehetséges fejlesztési irányai
Dr. Mészáros Péter: A városi forgalomcsillapítás lehetőségei, megoldások, városüzemeltetési, társadalmi, gazdasági, környezeti előnyei. Tapasztalatok, esettanulmányok, a Budafok belvárosi forgalomcsillapítás lehetséges környezeti előnyei
Pálfy Sándor DLA: Budafok történelmi városközpontjának közelmúltja, jelene és jövője
Péterfi Ferenc: „Megformáljuk városainkat és aztán azok formálnak minket" Közösségi tervezéssel Budafok-Tétény belvárosának megújulásáért!
Sain Mátyás: Városi zöldfelületek rendszere

A kiadvány a Norvég Civil Támogatási Alap támogatásával valósult meg a Közösségi tervezés Budafokon projekt keretében.

Kiadja: Promontorium Polgári Casino
Felelős kiadó: Dr. Mészáros Péter

Nyomda: Phyteas

2014. augusztus

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés

2. Vezetői összefoglaló

3. A projekt célja, lebonyolítása

4. A projekt eredményeként megfogalmazható legfontosabb belvárosra vonatkozó lakossági igények

5. A projekt eredményeként megfogalmazható legfontosabb kiindulópontok a belváros megújítására

6. A belváros kívánatos jövőképének iránya

7. Javaslatok a belváros kívánatos jövőképének megvalósítását célzó koncepcionális fejlesztési pillérekre

7.1 Budafok őrizze a belvárosi tér egységét, a Kossuth Lajos utca és vasút által határolt városszerkezeti rész egységes egészként legyen kezelve a hozzá elválaszthatatlanul és szervesen kapcsolódó történelmi- és kastélynegyeddel, a borpincékkel és a Duna-parttal.

7.2 Mindkét belvárosi fő utcában a forgalomcsillapítás legyen a fő szempont. A belvárosi téren kívüli elvezető utak biztosítása érdekében a Vágóhíd utcától a Duna utcáig terjedő szakaszt egységben kell tekinteni. Ezzel összefüggésben is elengedhetetlen a Vágóhíd utcai aluljáró mielőbbi alkalmassá tétele az elkerülő funkcióra.

7.3 Az elővárosi vasútközlekedést, a Dunai hajózást és a kerékpáros turizmust stratégiai kérdésként, együttműködésekben, társulásokban gondolkozva kezelni.

7.4 A terek és parkok esztétikai élményt nyújtó egységes rendszerbe felfűzése, tematizálása, vendéglátóipari-, kulturális-, művészeti- szolgáltatások nyújtására alkalmas környezetté formálása jegyében

7.4.1 Városi zöld sétány a Tóth József utcától a Szent István térig, és a Savoyai térig

7.4.2 Hegyfok sétány: A Savoyai Jenő tértől a Sörház utcáig a Kossuth Lajos utcai borpincéket is magában foglaló hegyoldali részen, a pincék felett egy Dunára néző, Dunával párhuzamos sétálós panoráma út.

7.4.3 A Duna-parti zöld sáv: a Duna/Hajó utcától a Vágóhíd utcáig terjedő szakaszon kikötőkkel, teraszokkal, sétányokkal jól ellátott Duna-part, minél több, a gyalogosok és kerékpárosok számára is könnyen és jól használható lejutási lehetőséggel.

7.5 Kitörési pontok egységes városfejlesztési meghatározása és kezelése értékeink kerületen kívüli látogatók számára vonzóvá és láthatóvá tételével:

7.5.1. A volt mozi épületegyüttest - meghatározott művészeti ágban országos (nemzetközi jelentőségű) helyszínként - kitörési pontként felhasználni.

7.5.2. A belvárosi pincerendszer turisztikai célú hasznosítása, összehangolt adó és fejlesztéspolitikával támogatva

8. SzÉpítészek – környezeti neveléssel a jövő generációjának felelős városhasználóivá válásához

9. Javaslatok a kisvárosias felelős városvezetői és használói szemléletmód és gyakorlat megerősítésére.

10. Javaslatok az intézményesített párbeszédre, a városfejlesztés társadalmasítására

11. A projekt és a közösségi tervezés szerepe a helyi közösségi, civil életben, a civilség és önkormányzat közötti párbeszéd folyamatában

1. Bevezetés

Egyesületünkben, a Promontorium Polgári Casinoban szinte a kezdetektől napirenden van a városfejlesztés, a városrehabilitáció ügye. Elegendő végigmenni a városon, és egy olyan, a helyi közélettel, kultúrával, közösségi programokkal foglalkozó egyesületnél, mint mi vagyunk, elindul az ilyen irányú gondolkodás. Számos tematikus kerekasztalt, beszélgetést, bejárást tartottunk 2008-tól kezdődően, építészeket, tervtanácsi tagokat, más kerületek, városrészek rehabilitációiban résztvevőket, majd helyi döntéshozókat, közlekedési szakembereket, urbanistákat hívtunk meg, megpróbáltuk a városrehabilitáció, az élhető város gondolatát napirenden tartani.

2013-ban, az akkor sikertelen budafoki piac projekt kapcsán fogalmazódott meg a részvételi tervezés, a közösségi tervezés kultúrája helyi elterjesztésének igénye, javaslata, mely a jelen projekthez vezetett. Akkor indult újra a budafoki piac, majd a Mária Terézia utca és térsége közlekedésének tervezése. Ebben a Budafok belvárosát hosszú időre meghatározó fázisban fontosnak gondoltuk a helyi közösség megszólítását, a komplex szemléletű városrehabilitáció és a közösségi tervezés igénye napirendre tűzését.

A fentieken túl nyitott kérdés volt, és ma is az, a volt budafoki mozi és térsége jövője, a kastélyok helyzete, részvétele a belváros életében, a Duna part, a zöld területek szerepe, integrációja, és a közlekedés kapcsán megoldatlannak láttuk a Kossuth Lajos utca jövőjét.

Úgy gondoljuk, hogy mindenképpen siker ez a közel egyéves időszak. A tíz tematikus alkalommal több száz embert tudtunk megszólítani, bevonni, benne különböző területek szakértőivel és az érintettekkel (lakókkal, vállalkozókkal, művészekkel, iskolásokkal, civilekkel). Meghatározó gondolat volt a város, a belváros egészként kezelése, a benne élők szempontjai, igényei kiszolgálásával, amit Jan Gehl, neves dán építésztől, az Élhető városok című könyv szerzőjétől vettünk át. Fontos volt az önkormányzati döntéshozók részvétele a nyitó és záró alkalmakon és néhány további eseményen.

Hangsúlyos szándék volt a kisváros a nagyvárosban koncepció élettel és tartalommal való megtöltése. Nagyon fontos momentum az együttműködés lehetőségeinek a felmutatása az önkormányzat, a civil szektor, a helyi vállalkozók, művészek, intézmények, egyházak között. Ezen belül kiemelten a részvétel, és a komplex gondolkodás igényével.

A konzultációk egyértelműen megmutatták az itt lakók igényét a párbeszédre, több kérdésben - így a forgalomcsillapításban is - konszenzusra jutva. A vezetői kerekasztalok a

komplex gondolkodás igényét hozták felszínre, az egyedi projektek, a foltszerű megoldások helyett, és mindenekelőtt a további közös gondolkodás és közös cselekvés reményét, az élhető és fenntartható város célkitűzéseivel.

Bizakodva tárjuk Önök elé az egyéves projekt eredményeit, remélve azt, hogy a részvételi, a közösségi tervezés gondolata ügyében előre tudtunk lépni, és a folyamat, Budafok belvárosán túl is elindul, eredményeket hoz.

Budafok-Tétény, 2014. augusztus

Dr. Mészáros Péter	Döbrönte Katalin
elnök	elnökségi tag, a projekt vezetője

2. Vezetői összefoglaló

A „Közösségi tervezés Budafok belvárosában" egyéves munkafolyamat keretében Budafok-Tétény érintett szereplői igényeit, szükségleteit kívántuk azonosítani, megvitatni. Meglátásunk szerint Budafok belvárosa akkor tud ismét élhetővé, és egy kisváros méltó belvárosává válni, ha az ott élők és a várost használók szempontjai érvényesülnek. Kizárólag a koncepcionális, hosszú távú keretben való gondolkodás tud a belváros problémáira látható megoldást hozni, a közösségi tervezés során ezt kívántuk ösztönözni.

A közösségi tervezési folyamat időigényes, és sokszereplős volta miatt összetett folyamat. A Promontorium Polgári Casino azzal tudja a döntéshozók munkáját segíteni, hogy ennek a feladatnak a megszervezését magára vállalta, és az ott megfogalmazódó javaslatokat a döntéshozók felé közvetíti, ezzel támogatva az önkormányzat munkáját. A közösségi tervezés révén hosszú távú partnerség alakulhat ki a lakosság, a civil szféra és a döntéshozók között

A közösségi tervezési munka Budafok belvárosát érintette, amit a projekt szempontjából a Tóth József utca és a Savoyai tér között elhelyezkedő belvárosi térrel azonosítottunk, kelet – nyugati irányban a Dunáig, illetve a hegyoldalon a Kálváriahegy, Alsósas, Felsősas utcákig. Ugyanakkor számos téma esetében a szűken értelmezett belvároson túlnyúló összefüggéseket és hatásokat is figyelembe vettünk, ezért a lehatárolt belvárosi teret összefüggéseiben kitekintéssel vizsgáltuk a Vágóhíd utcáig, nyugaton a Kereszt utcáig, és betekintéssel a Péter-Pál utcába, illetve északon a Leányka utcai felüljáróig.

A projekt formája, menete

Az EGT/Norvég Civil Alaptól elnyert támogatás felhasználásával, a támogatók által meghatározott szigorú beszámolási és elszámolási keretek mellett, 2013. szeptember és 2014 augusztusa között valósult meg a projekt, a teljes nyilvánosság folyamatos biztosításával a Casino honlapján. A projekt lebonyolítását – az önkormányzat, az érintett intézmények, vállalkozások, civilszervezetek vezetőinek részvételével megtartott – indító- és egy záró vezetői kerekasztal foglalta keretbe. A projekt tematikus rendezvények megszervezését, kiadványok megjelentetését, közvélemény-kutatást, szakértők közreműködését, szakmai anyagok elkészíttetését, a projekt történéseinek és anyagainak folyamatos online követhetőségét, a véleményezésben és a műhelymunkákban való közreműködés lehetőségét foglalta magában.

A projekt eredményeként megfogalmazható legfontosabb, a belvárosra vonatkozó lakossági igények

Kisvárosi hangulat megőrzése. A város fekvéséből adódó hangulat megőrzése, a vonzó régi városmag megújítása, a festőiség, az inspiratív környezet azok az adottságok, melyek a város értékeit adják. A falusias, ritkán lakott város girbe-gurba utcáival vonzó az itt élők számára. Fontos a szép épületek megőrzése, meglevő értékek feltárása. Egyértelmű elvárás egy magasabb minőségű épített környezet a kerületben. Őrizzük meg a belváros egységét, szerkezetileg is képezzen egységet.

Jó közlekedés. A jó vonalas infrastruktúra, és tömegközlekedés megőrzése, de egyúttal átgondolása, ugyanakkor a belvárosi tér forgalomcsökkentése és tehermentesítése tud hozzájárulni a kisvárosias miliő fennmaradásához. A belváros ne váljon közlekedési csomóponttá, jobb vasúti forgalomszervezés és átszállási lehetőségek biztosítása, éjszakai tömegközlekedés fejlesztése kívánatos. A közlekedési rendszer átalakításakor kiemelt figyelmet kell szentelni a gyalogos- (és kerékpáros) közlekedésre, a köztereket használók mozgási irányainak figyelembe vételére. A közlekedési infrastruktúra-fejlesztésnél az idegenforgalmi szempontok is érvényesüljenek.

Természetközeliség. A nagyszámú zöldfelület megőrzése és minőségének emelése, a közterületek tematizálása, specifikus használatának kialakítása elvárás a városhasználók részéről. A Duna közelségének kihasználása és minőségi kapcsolódási pontok kialakítása

fogalmazódott meg. A belvárosi gyaloglási és kerékpározási lehetőségek feltételeinek javítása.

Gyerek- és ifjúságbarát környezet. Sokan azért szeretnek Budafok-Tétényben élni, mert átlátható, emberléptékű a város, ami kedvező a családok szempontjából. A nyugodt, biztonságos, közlekedési szempontból is átlátható belváros megőrzése, a gyerekek, fiatalok szempontjainak a figyelembe vétele meghatározó ebből a szempontból. A közterek, parkok, közösségi találkozóhelyek számának növelése, a gyerek és ifjúsági korosztály igényeinek hangsúlyosabb figyelembe vétele nagymértékben növelni tudná a belváros élettel való megtöltését. Szükséges a gyerekek, fiatalok igényeit figyelembe vevő terek, lehetőségek megjelenítése a belvárosban.

Igényesség, polgári szemlélet, „ennek a városnak gazdája van" érzet felmutatása. A Budafokon (és az egész kerületben) élők részéről megvan az igény és az adottság, hogy városi közösséggé formálódjon, és stabil bázisát adja egy fenntartható városi közösségnek. Ehhez azonban erősíteni kell az igényes, a várost magáénak valló szemléletmódot mind a városhasználók, mind a döntéshozók részéről. Elsősorban szervezéssel, kisebb beavatkozásokkal, átalakításokkal érhető ez el. A civilek öntevékenységgel, az önkormányzata feltételek megteremtésével tud ezekhez hozzájárulni. A kisvárosias megjelenés, a tisztaság és rendezettség biztosítása, az oda nem illő bódék elbontása, egységes arculat képezi ezek részét.

A bel- és külföldi turizmus számára vonzó lehetőség. A belváros és ezen keresztül a város kisvárosias fejlődő státuszának erősítéséhez elengedhetetlen a kifelé való nyitás, a művészeti, idegenforgalmi adottságok aktivizálása. Történelmi hagyományainkra, építészeti adottságainkra építkezve, a pincerendszer, a borászat, és a történelmi negyed funkciójának egységes kezelése biztosíthatja, hogy városunk a látogatók számára is vonzóvá válhat. Ez kölcsönös hatással bír a belvárosi kiskereskedelemre, belvárosi szolgáltatásokra, vendéglátásra.

Folyamatos és intézményesített társadalmi párbeszédre van szükség a városfejlesztési döntés-előkészítésben és a végrehajtás ellenőrzésében. A város jövőjének záloga a világos értékmeghatározás, amely csak a városban élőkkel együttműködésben tud megvalósulni. A folyamatos, összefüggéseket feltáró, és a fejlesztéseknél figyelembe vevő városfejlesztési politika tud csak eredményre vezetni Budafokon. Ehhez a civilek és a városvezetés közötti folyamatos és strukturált párbeszéd révén lehet eljutni.

A projekt eredményeként megfogalmazható legfontosabb kiindulópontok a belváros megújítására

- A belváros fejlesztése során az emberi dimenzió, az emberi lépték, használat legyen a szervező elv.
- A belvárost csak hosszú távú koncepcióra és stratégiára épülő, széleskörű, lehetőleg választási ciklusokon átívelő egyetértésen alapuló városrehabilitáció tudja újra élővé tenni, ezért csak olyan fejlesztések valósuljanak meg, melyek illeszkednek a folyamatos és intézményesített társadalmi párbeszéd révén megalkotott, végrehajtásában kontrollált Integrált Városfejlesztési Stratégiához (IVS).
- Az Önkormányzat által megfogalmazott „Kisváros a nagyvárosban" szlogen jó, de tartalma, értelmezése a levegőben lóg. Közös munkával pótolni kell ezt a hiányt!
- A 300 éves budafoki örökségnek még vannak olyan pillérei, amelyekre építkezve a város ismét emberléptékű és prosperáló lehet. Ne tegyük ezeket kockára visszafordíthatatlan károkat okozó, átgondolatlan és egyeztetés nélküli „fejlesztésekkel"!
- Az itt élők igényeinek, szükségleteinek azonosítása, megvitatása folyamatos, állandó napirendje legyen a város fejlesztésének. A városfejlesztési döntés-előkészítésben és a végrehajtás ellenőrzésében intézményesíteni kell a lakosság, a civil szféra és a döntéshozók hosszú távú partnerségét, folyamatos párbeszédét. Ez a folyamat nem kérdőjelezi meg, természetesnek veszi, hogy a döntéshozói szerep az önkormányzaté. Az egyeztetések eredményeként jobb és könnyebben végrehajtható tervek születnek és csökken a lakosság ellenállása. Ezért a párbeszéd kölcsönös érdek.

A belváros kívánatos jövőképének iránya

A belváros legyen a történelmi hagyományok folytonosságára építő olyan igényesen és folyamatosan megújuló fenntartható városi tér, amelyre a kisvárosias légkör, a hívogató régi városmag, a történelmi örökség megbecsülése és a bennük rejlő lehetőségek kihasználása a jellemző. A kisvárosias környezet biztosítja a városlakók fenntartható közösséggé formálódását és megerősödését.

A belváros a tőle elválaszthatatlan szerves részekkel egységet alkotva a turizmus, a kultúra és a művészet révén nyitott a fizetőképes hazai és külföldi vendégek, látogatók felé.

A kisvárosi közösséget kiszolgáló fogyasztásalapú, magas színvonalú szolgáltatások köre kiegészül a fizetőképes keresletet vonzó társadalmi-kulturális, és a vendéglátással - turizmussal összefüggő tevékenységekkel. Ezek összetétele, aránya képes biztosítani a fenntarthatóságot, ez utóbbinak az önkormányzat adó- és szabályozási politikájában is prioritást kell élveznie.

A belváros kívánatos jövőképének megvalósításához elengedhetetlen a „Kisváros a nagyvárosban” szlogen tartalommal való feltöltése, a kisvárosias felelős városvezetői és használói szemléletmód megerősítése. Ennek részeként:

- Legjobb értékeink, hagyományaink ismerete, tudatosítása, ápolása, továbbadása, a velük összhangban lévő kulturális, viselkedési és felelősségi normák felmutatása, kölcsönös elvárása.
- Előzőek elősegítése a nevelési, oktatási, közösségi és közszolgálati intézmények és terek munkájában, életében. (Legjobb gyakorlatként alapul véve a Budafok Belváros diákszemmel – SzÉpítészek Közösségi tervezéssel Budafok-Tétény belvárosának megújulásáért 3 hónapos programsorozatot.)
- A város arculatát, megjelenését érintő kérdésekben következetes gyakorlat az elhanyagoltság, a gazdátlanság érzetét megjelenítő kis (szemét, burkolat, feliratok, gazos zöldfelületek) és nagy (pl. Promontor étterem, régi MÁV épület, homlokzatok, bontások, új építések) ügyekben. Ezen a helyzeten eredményesen változtatna az önkormányzat, a helyi intézmények, vállalkozók és a civil lakosság folyamatos együttműködése.
- Hatékony gyakorlat kialakítása (neveléssel, mintaadással, az ösztönzési és a szankcionálási szabályozási eszközök, átmeneti megoldások kombinált alkalmazásával), a „nem az én hatásköröm”, a magán-, állami vagy akármilyen tulajdonra, okra való hivatkozások helyett az érdemi lépések megtételének igényének erősítése.
- A védendő belváros pontos lehatárolása, megnevezése, a határok és a „bejáratok” kijelölése, kapcsolatok a szomszédos területekkel. A belváros meglévő természeti és épített értékeinek részletes felmérése és kataszterbe foglalása, és ahol csak lehet helyi védelem alá vonása. A jellemző építészeti karakterjegyek összegyűjtése és „tervezési segédletbe” való foglalása. A belvárosi karaktert nagyon zavaró elemek (közterület, épület) összegyűjtése és javaslat a jövőbeli megszüntetésükre. A meglévő funkciók felmérése és a hiányzó funkciók összegyűjtése a belváros területén és javaslat azok elhelyezésére és nagyságrendjére. Azon területek lehatárolása a belváros területén, amelyekre kizárólag nyilvános építészeti tervpályázat első díjas terve alapján lehet építeni (a pályázat szintjének meghatározásával).

Javaslatok a belváros kívánatos jövőképének megvalósítását célzó koncepcionális fejlesztési pillérekre

- Budafok őrizze a belvárosi tér egységét, a Kossuth Lajos utca és vasút által határolt városszerkezeti rész egységes egészként legyen kezelve a hozzá elválaszthatatlanul és

szervesen kapcsolódó történelmi- és kastélynegyeddel, a borpincékkel és a Duna-parttal!

- Mindkét belvárosi fő utcában a forgalomcsillapítás és ezzel együtt a gyalogos közlekedés szem előtt tartása legyen a fő szempont a szolgáltatói funkció megőrzése mellett! A belvárosi téren kívüli elvezető utak biztosítása érdekében a Vágóhíd utcától a Duna utcáig terjedő szakaszt egységben kell tekinteni. Ezzel összefüggésben is elengedhetetlen a Vágóhíd utcai aluljáró mielőbbi alkalmassá tétele az elkerülő funkcióra. A forgalomcsillapítás kiterjesztése a Tóth József utca és a Vágóhíd utca közötti szakaszra hozzájárulhat a haldokló pincék felélesztéséhez, a turisztikai funkció fejlődéséhez.
- Az elővárosi vasútközlekedést, a Dunai hajózást és a kerékpáros közlekedést stratégiai kérdésként, együttműködésekben, társulásokban gondolkozva szükséges kezelni.
- A terek és parkok esztétikai élményt nyújtó egységes rendszerbe felfűzése, tematizálása, vendéglátóipari-, kulturális-, művészeti- szolgáltatások nyújtására alkalmas környezetté formálása jegyében:
    - Városi zöld sétány kialakítása a Tóth József utcától a Szent István térig, átvezetve a Városháza és a polgármesteri lakás között, átkötéssel a budafoki fő térre. Kis terek láncolata, közötte határozott vonalvezetésű sétánnyal. Az útvonal kertépítési, és közterület építési módszerekkel való kijelölése, izgalmas terek, teresedések összekapcsolása, a gyalogos és kerékpáros használat szigorú elsőbbségével. A kialakuló piactér összekapcsolása a jelenleg parkolónak használt térrel, illetve a Szent István térrel – kapcsolat erősítése a Savoyai térrel.
    - Hegyfok sétány: A Savoyai Jenő tértől a Sörház utcáig a Kossuth Lajos utcai borpincéket is magában foglaló hegyoldali részen, a pincék felett egy Dunára néző, Dunával párhuzamos panoráma sétaút.
    - A Duna-parti zöld sáv: a Duna/Hajó utcától a Vágóhíd utcáig terjedő szakaszon kikötőkkel, teraszokkal, sétányokkal jól ellátott Duna-part, minél több, a gyalogosok és kerékpárosok számára is könnyen és jól használható lejutási lehetőséggel.
- Kitörési pontok egységes városfejlesztési meghatározása és kezelése, értékeink kerületen kívüli látogatók számára vonzóvá és láthatóvá tételével:
    - A volt mozi épületegyüttest - meghatározott művészeti ágban országos (nemzetközi jelentőségű) helyszínként - kitörési pontként felhasználni.

- A belvárosi pincerendszer turisztikai célú hasznosítása összehangolt adó és fejlesztéspolitikával támogatva.
- A történelmi városnegyed bekapcsolása a városi vérkeringésbe, funkciókkal való megtöltése, illeszkedve a város jövőképébe.

Javaslatok az intézményesített párbeszédre, a városfejlesztés társadalmasítására

- A városfejlesztési döntés-előkészítés munka támogatásának intézményesítése a CKT tevékenységében, szerepeltetése a mindenkori éves munkatervben. Az önkormányzat fejlesztési elképzeléseinek előzetes *valós* egyeztetése.
- A projekt záróanyagának hozzáférhetővé és véleményezhetővé tétele az önkormányzat, az érintett intézmények, vállalkozások és szervezetek rendelkezésére álló publikus csatornáin.
- A megújításra váró kerületi Integrált Városfejlesztési Stratégia (IVS) elkészítése során hasznosítani a projekt tapasztalatait, eredményeit, a közösségi módszertan eszközeit.
- A társadalmi párbeszédet követően elfogadott IVS rendszeres éves (folyamatba épített) monitorozása a kompetens civilszervezetek bevonásával, az ennek során leszűrt következtetések visszacsatolása a megvalósítás folyamatába.

3. A projekt célja, formája, lebonyolítása

Egy éves közösségi tervezési munkát végeztünk Budafok belvárosában annak érdekében, hogy a belváros szükséges megújulása széleskörű társadalmi támogatottságon alapulva valósulhasson meg.

A projekt célja volt, hogy a Promontorium Polgári Casino Városfejlesztési Kerekasztala hatékonyan be tudjon kapcsolódni helyi várospolitikai, városfejlesztési folyamatokba a közösségi tervezés eszközei révén, hogy ennek révén egy széleskörű civil bázist hozzon létre.

A projekt hosszú távú célja, hogy a közösségi tervezés módszertanát egy széles civil bázis megismerje és elsajátítsa, és a civil szereplők a városfejlesztési kérdésekben partnerként jelenjenek meg folyamatosan a helyi városfejlesztési politikában.

Célul tűztük ki, hogy a rendszeres munkába 20-30 főt vonunk be, a teljes projekt megvalósítása során pedig közvetlenül megszólítunk 60 főt Budafok-Tétény civil közösségében.

A projekt tevékenységei között műhelymunkák sorozata, lakossági fórum jelent meg, az egyéves folyamat eredményeit pedig ebben a kiadványban összegezzük, melyet bemutatunk a Civil Konzultációs Tanács ülésén, és átadjuk az Önkormányzat vezetésének a megújítandó integrált településfejlesztési stratégia háttéranyagaként.

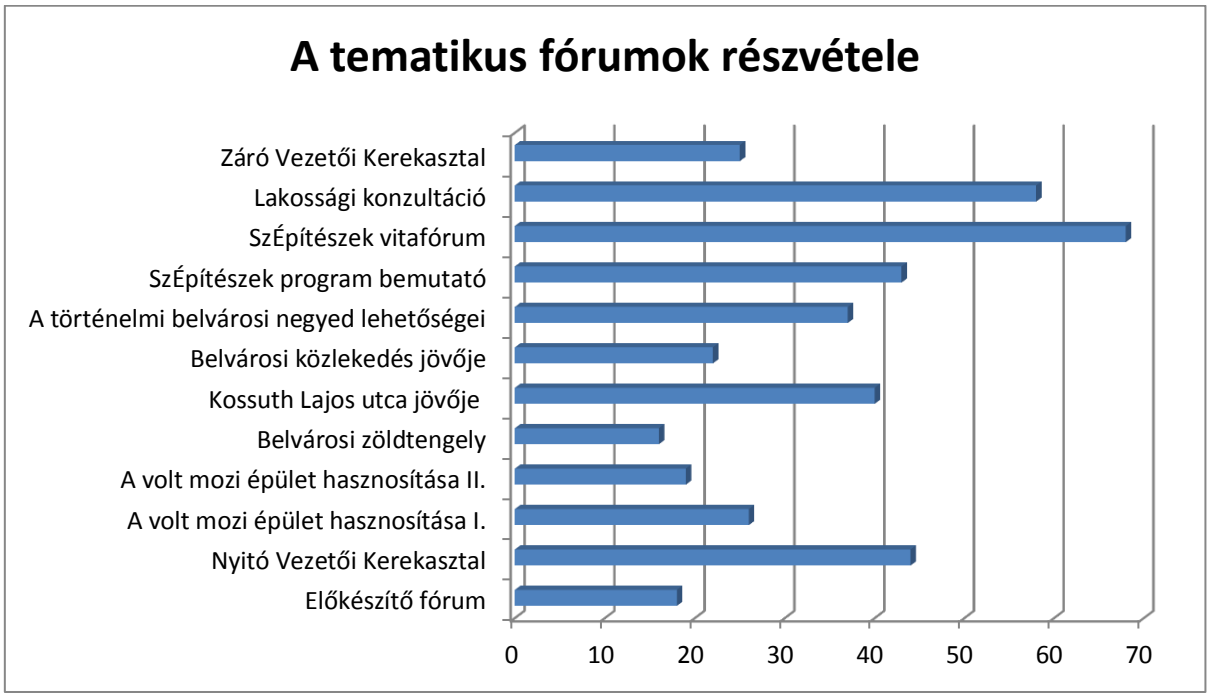

A projekt tevékenységei

Előkészítés

- Közösségi tervezési módszertan megismerése
- Szakértői konzultáció a projekt megvalósításáról

Nyitó Kerekasztal

- A várost aktívan használók bevonása a városfejlesztési gondolkodásba, további műhelymunkákba
- A közösségi tervezés elveinek, gyakorlatának, eszköztárának megismertetése a jelenlévő politikusokkal, intézményvezetőkkel, civil szervezeti képviselőkkel, szakértőkkel

1. műhely 2 alkalommal

- Az egykori mozi épület a piac és a Szent István tér között milyen szerepet tölthetne be a belvárosban, hogyan jelenhetnek meg a kerület kiemelkedő értékei, a művészek és művészeti ágak, a városi közösség és hagyományaink

2. műhely

- Belvárosi zöldtengely: Budafok belvárosának kiváló zöldfelületi adottságai vannak, a Tóth József utcától a Leányka utcáig zöld tengely kialakítására, érvényesítésére van lehetőség

3. műhely 2 alkalommal

- A Kossuth Lajos utca történelmi szerepkörének, arányainak visszaállítása, forgalomcsillapítás érvényesítése
- A Kossuth Lajos utca szolgáltatószerepének megőrzése

4. műhely

- Élő történelmi negyed a belvárosban?
- Hogyan tud az Oroszlános udvar és környéke, a város történelmi magja a belváros szerves részévé válni?

SzÉpítészek
•Budafok belvárosa diákszemmel címmel háromhónapos programsorozat négy XXII. kerületi iskola részvételével
•Épített környezeti nevelési foglalkozások, öröm-bánat térkép és makettek készítése, ezek bemutatása, vitafórum és kiállítás
Lakossági konzultáció
•A tematikus műhelyek eredményeinek megvitatása egy szélesebb belvárosi lakossági körben
•Elhangzott vélemények összegzése és beépítése a készülő civil koncepcióba
Kérdőíves kutatás
•Lakossági kérdőíves kutatást folytattunk a Tomori Pál Főiskola együttműködésével, melyben 300 fős mintával szélesítettük a megszólítottak körét
Záró Kerekasztal
• Az egyéves közösségi tervezési munka során megfogalmazott tézisek bemutatása és vitára, konzultációra bocsátása
• Javaslat a strukturált párbeszéd és közösségi tervezés folytatására
Kiadvány készítése
• Az egyéves közösségi tervezési munka eredményeinek publikálása 200 példányban
• Civil koncepció a belváros fejlesztésére - a megújuló integrált településfejlesztési stratégia egy társadalmi inputja
Projekt anyagok átadása
• A kiadvány bemutatása a Civil Konzultációs Testület ülésén
• A kiadvány átadása az önkormányzat vezetésének, és a közösségi tervezés résztvevőinek

4. A projekt eredményeként megfogalmazható legfontosabb belvárosra vonatkozó lakossági igények

Budafok legfőbb vonzereje talán **kisvárosias légköre**, a „Kisváros a nagyvárosban” szlogen érvényességét a közösségi tervezésben részt vevők megerősítették. Falusias jellege, girbe-gurba utcái, emberléptékű, átlátható terei, vonzó régi városmagja, festőisége, inspiratív környezete mind olyan jellemzők, amiért sokan választják lakhelyükül vagy munkahelyi környezetükül. Jellemzője a városnak, hogy az itt születettek itt maradnak, és a beköltözők is igyekeznek gyökereket ereszteni itt. Komoly múlttal rendelkezik, volt egy fénykora, amiből ki lehet indulni, építeni lehet az erős történelmi hagyományokra. Budapest második legritkábban lakott városrésze, ingatlanárai megfizethetőek.

A város **erős kulturális hagyományokkal** bír, korábban is, de jelenleg is meghatározó a művészek és a művészet élő jelenléte. Sok műalkotás kötődik a városrészhez, az itt élő művészek alkotásai a város részévé váltak. Sok műemléke van Budafoknak, belvárosának északi végét három templomának együttese, és az őket körülvevő történelmi belváros, a barokk Savoyai park, az Oroszlános udvar és a három kastély fémjelzi. Budafok első utcája, a Péter-Pál utca is fontos vonzerőt jelent a városban. Mindezek a tényezők egyben idegenforgalmi lehetőséget is jelentenek, hiszen a műemlékek, műalkotások a turisták, látogatók számára is vonzerőt jelenthetnek. Ehhez erősen kapcsolódik a kerület borászati hagyománya, mely a borturizmus alapjául szolgálhat.

Bár Budafok a főváros egyik kerületének része, mégis a kisvárosokra jellemző **erős közösségi lét**, erős társas kapcsolatok jellemzik. A budafoki városi közösséget meghatározza a hagyománytisztelet és a lokálpatriotizmus, az erős civil élet, aktivitás. Sokan kedvelik a várost család- és gyerekbarát léptéke miatt. Kedvező számukra a város áttekinthető mérete és városszerkezete, gyalogos bejárhatósága. Nyugodt, családias légkör jellemzi, sok és változatos iskola, iskolán kívüli foglalkozás kínálatából választhatnak az itt élők.

Sokan **jó közlekedéséért** választják lakhelyükül a várost. Budapest belvárosa is könnyen megközelíthető, de egyúttal a Balaton felé is jó a közlekedés. Kedvező a város vonalas infrastruktúrája, tömegközlekedéssel megfelelően ellátott.

Vonzerejének fontos eleme **természetközelisége.** Duna menti város, jó természeti adottságokkal, és bár a főváros része, jó levegővel rendelkezik. A folyó és a hegyoldal közötti elterülése biztosítja a földrajzi változatosságot, sok a zöldterület, és a kerékpározási, lovaglási lehetőség.

A fenti szempontok jelentik a kiindulópontot, azonban a kerekasztal-fórumok arra is választ adtak, hogy milyen változások szükségesek annak érdekében, hogy a belváros élővé és vonzóbbá váljon.

Megfogalmazódott az **összefogás szükségessége**, a városfejlesztési politika szemléletváltásának szükségessége, igény a közösségi tervezés térnyerésére. Az együttműködés, a civil részvétel hangsúlyozása, a konstruktivitás mind jó alapul tud szolgálni az integrált településfejlesztési stratégia megújításához.

A város építészeti értékeinek, **épített környezeti minőségének javítása** egyöntetű támogatást élvezett. Magasabb fokú igényességet, az épített környezet színvonalát illetően magasabb elvárások megfogalmazását várják a városlakók. Fontos, hogy a városközpont ne váljon széttöredezetté, egységes belvárosi teret alkosson, értéket képviselő épületeinket őrizzük meg, a város értékei kerüljenek feltárásra. Fontos a különleges értékek tudatos kezelése és funkcióval való megtöltése, például az Oroszlános udvar, a Péter-Pál utca, a Törley terület, a volt budafoki mozi megtartása, átstrukturálása, a stációlépcső megújulásával a mellette levő „bódé" ellehetetlenítése, lebontása. Igény jelentkezett a Városháza magasságában a vasút és a Duna-parti térség megújulására, a Pécsi utca nyomvonalának kitalálása, a Kossuth Lajos utca és a Mária Terézia utca közötti minőségi kapcsolat kialakítására. Közös alapvetés, hogy a nagyobb, idegenforgalom szempontjából is jelentős épületek önkormányzati tulajdonban vagy kezelésben legyenek és maradjanak.

Bár nagy a **zöldfelületek** aránya, azok minősége sok kívánnivalót hagy maga után, sok közülük **alulhasznosított és funkcióvesztett**. Növekedjen a minőségi közterületek és parkok aránya, bővüljön tematikus választékuk. Alakuljon ki egy központi hely az egyik közterületen, mely közösségi térré tud válni, mind a belvárosban lakók, mind az egész kerület lakói számára, ahova érdemes odamenni, és időt tölteni.

Felmerült a kérdés, miért is jöjjenek az emberek a városközpontba. Ez jelenleg egyre inkább **kiüresedő városi szövetet** képez, szükséges az átfogó megújulása. A megfogalmazott igények között megjelenik a **vonzó szolgáltatások** köre, vendéglők vonzása. Él az emberekben a vágy, hogy váljon Budafok ismét egy „nyüzsgő" várossá; vitalizálódó városközponttá élő földszinti funkciókkal, hogy túlléphessen alvóvárosi jellegén. A Péter-Pál utca egyfajta „mulatónegyed" lehet; Budapest „Grinzing-je". ehhez kapcsolódik a Duna-parti élet visszaállítása, a csárdák, stégek, hajóállomás felélesztése, a Duna parttal való minőségi kapcsolatok kialakítása. Fontos, hogy minden korosztály számára legyenek vonzó sport- és szórakozási lehetőségek; az iskolások, egyetemisták számára is vonzó funkciók kellenek (fiatalos parkok, akár kocsmák stb.).

Budafok jó adottságokkal rendelkezik, hogy egyfajta **művészvárossá** váljon képző- és iparművészeire alapozva. Legyen kiemelt művészeti terület a zene; a Dohnányi-zenekar számára megfelelő koncertterem biztosítása; a mozi híres akusztikájának kihasználása; a

„Kodály-műhely” keretében a hagyománypedagógia kialakítása is lehetőséget kaphat. A helyi képzőművészeti, tudományos értékek, hagyományok feltárása és hasznosítása fontos feladat, megfogalmazódott továbbá az iskolai helytörténeti oktatás fontossága. A lehetőség adott a zene és a borkultúra összekapcsolására is. Jelentős feladatok vannak a földalatti pincerendszerek turisztikai hasznosításában, a pincék működőképességének biztosításában, ehhez elengedhetetlen az önkormányzat konstruktív együttműködése csakúgy, mint a pincék fölötti hegyoldal rendezésében.

A vitalizálódó városközpont fontos eleme a **harmonizált közlekedés**. Kiindulópont a forgalomcsillapítás, hogy ne váljon a belváros nagyforgalmú közlekedési csomóponttá. Szükséges a tömegközlekedés harmonizálása, a hosszú távon fenntartható közlekedési rendszer kialakítása. Ennek részét képezi a jobb elővárosi vasúti közlekedési, átszállási lehetőségek biztosítása, a jobb éjszakai közlekedés és az idegenforgalmi igényeknek is megfelelő közlekedési struktúra kialakítása (buszparkolók, tömegközlekedés).

5. A projekt eredményeként megfogalmazható legfontosabb kiindulópontok a belváros megújítására

A belváros jelenlegi helyzete az elmúlt évtizedek folyamatai eredményeképpen alakult ki. Mára eljutott egy olyan állapotba, melyről már egyértelműen kijelenthető, hogy nem tudja betölteni belvárosi szerepkörét teljeskörűen, építészetileg is sok tekintetben, valamint városi közösségi térként is rendkívül leromlott státuszba került.

Egy város életében ritkán vannak olyan pillanatok, amikor egy-egy ingatlan átalakításán túlmutató városmegújítási folyamatokra nyílik lehetőség, ezek azonban olyan pillanatok, mely hosszú távra meghatározzák a város jövőjét, és mozgásterét. Budafok belvárosa jelenleg ebben a helyzetben van. Az egyes épületek, ingatlanok felújítása, minőségének javítása már nem tudja érdemben befolyásolni a belváros szerepét, helyzetét. Jelenleg olyan időpillanatban vagyunk, amikor Budafok belvárosa egy **átfogó belváros megújítási folyamat** elé néz, melyben **hosszú távon, és koncepcionálisan szükséges végiggondolni a belvárosra ható folyamatokat,** és a megújítás lépéseit, a városrehabilitáció elemeit. Ennek a folyamatnak a támogatásaként fogalmazzuk meg, hogy melyek az átfogó rehabilitációt meghatározó kiindulópontok.

Budafok belvárosa az elmúlt évtizedek eredményeként többfajta feszültséget is hordoz, ezek feloldása szükséges a városközpont és ezzel együtt a teljes kerület jövője érdekében.

Feszültségpont jelenik meg a városi identitásban. Budafok évszázadokig önálló településként, majd városként és a 20. század első felében megyei jogú városként létezett, mely meghatározta a településfejlesztés módját, a kialakuló települési, később városi

közösséget, jellegüket. Önálló polgárvárosként, hagyományára büszke, erős társadalmi kötelékekkel rendelkező városi közösségként élte meg 1950-ben a város a fővároshoz csatolását. A főváros részévé válással elveszítette önállóságát, egy nagyvárosi környezetbe került, ahol a nagyváros szempontjai határozták meg a hozzácsatolt részek további sorsát, szerepkörét. Ezzel Budafok-Tétény, és itt elsősorban Budafokra koncentrálunk, egy rákényszerített peremvárosi, alvóvárosi szerepkört vett fel, mely rombolóan hatott addigi identitására. Ez a feszültség jelenleg is érzékelhető Budafok belvárosában, és a megújítás során figyelembe veendő alappillért képvisel.

Egy másik jelentős feszültséggóc **Budafok-Tétény városközpontjának** és alközpontjainak a **megerősítése**. Az eredetileg három településből álló város annak fővároshoz csatolásával egyetlen várossá, kerületté formálódott, ami ugyanakkor hosszú távon sem alakította át a három önálló települési létezés sémáját. Budafok belvárosának megújulásának előfeltétele a városvezetés tudatos döntése, miszerint a kerület városközpontja Budafok belvárosa. A döntés nem opcionális, de jelentős következményekkel jár annak elmaradása, vagy következetlen végrehajtása. A három településrész fekvéséből, nagyságából és korábbi szerepköréből adódik Budafok központi szerepe. További városrészközpontok élnek, és töltik be ezt a szerepüket, ugyanakkor ezek a Budafoki belvárosi szerepkört sem átvenni, sem helyettesíteni nem tudják. Az elmúlt 20 év fejlődésének eredménye a Campona megépülése, és a Campona körüli tér kialakulása. Ugyanakkor hangsúlyozni kell, hogy bár ez a térség szolgáltatási szempontból központi szerepet tölt be, a városközponti szerepet nem tudja átvenni, és nem is szabad az ezirányú törekvéseket támogatni. Egy város lélegzése, élni akarása, és a jövő felé tekintése érhető tetten annak nyomán, hogy bár két jelentős bevásárlóközpont is épült északi és déli oldalán, így a Campona és a Savoya központ, mégsem tudta teljesen elfojtani a belváros szolgáltatói szerepkörét – bár jelentősen megterhelte azt. Ugyanakkor a budafoki városközpontnak tudatos megújításra van ahhoz szüksége, hogy ne csak belekapaszkodjon egykori szerepkörébe felszínen tartva azt, hanem vissza tudja szerezni annak minőségét a kor követelményeihez alakítva. Ennek egyetlen alternatívája egy belvárosát vesztett, jellegtelen, fogyasztás és gazdasági fejlődés- orientált városközpont, amely folyamatos feszültségbe kerül történelmi örökségével, és feléli a társadalmi fenntarthatósága alapjait.

Budafok belvárosa őrzi történelmi hagyományait, történelmi kialakulásának folyamatát és jellegzetességét. Ez egyértelműen megőrzendő érték, és a megújítás során követendő irány. Őrzi ezt **városszerkezetében, épített környezetében, építészeti minőségében**.

Fontos feszültségpontot jelent az iparosított technológiával készült tízemeletes lakóépületek beillesztése a belvárosi térbe. Ezek a korábbi egységes városszerkezetet megbontották, építészeti minőségükben és jellegükben is eltértek a korábbi adottságoktól. A jelenlegi helyzetben a **kisvárosias és nagyvárosias beépítés együttes jelenléte** adottságként kezelendő, ugyanakkor városépítési módszerekkel törekedni kell arra, hogy a nagyvárosias

beépítés minél inkább illeszkedjen a megőrzendő, és célul kitűzött kisvárosias jellegbe. Ez elsősorban a közterületek és zöldfelületek minősége, a parkolásszervezés, és a magasházak és a kisvárosias épületek között harmonikus térkapcsolatok kialakítását jelenti építészeti megoldásokkal.

A városszerkezetre ható további hatás a forgalomszervezés kérdése. A belváros két fő utcája mindig is forgalmi átvezetőként funkcionált, és ezt a szerepkörét a hegyes-dombos belvárosi jelleg miatt a továbbiakban is megtartja. Ugyanakkor a belvárosi tér nem tud megfelelően alkalmazkodni a 21. századi forgalmi terhelésekhez, és alternatívákat kell ahhoz használni (pl. 6-os út), hogy a belváros városközponti szerepe visszaállítható legyen, és **városszerkezetileg értelmezhető, egységes teret tudjon képviselni.** Mindenképpen elkerülendő a belváros életképességének megőrzése / visszaállítása érdekében, hogy az amúgy a domborzati adottságok miatt kis területű belváros további megosztást szenvedjen el, hosszanti irányban bármely utcája kettévágja a forgalomszervezés révén az egységet.

A **kisvárosias és nagyvárosias beépítettség kettőssége a város arculatát** is meghatározza. Itt is szem előtt kell tartani, hogy az épített környezeti minőség, az esztétikai szempontok a város történelmi hagyományait követő beépítést, megjelenést eredményezzenek. A városközponti szerep visszaszerzése, majd hosszú távú megőrzése érdekében elvárás, hogy egységes arculati megjelenés jellemezze ezt a központi városi teret. A kisvárosias beépítés mellett az átfogó városmegújítás részeként több javaslat is felvetődött, melyek megfontolásra érdemesek (pl. az egységes arculati megjelenésben kapjon figyelmet a sváb kultúra, a borászati hagyományok). Ennek a manifesztálódására sokféle megoldás kínálkozik, akár a közterületek, parkok fejlesztése során megjelenhetnének az ezt képviselő elemek, akár egyes épületek felújításakor azok jellegében, karakterisztikájában.

A belvárosnak a megújuláshoz **kitörési pontokra van szüksége.** A folyamatos, ütemezett felújítások nem tudnak kellő hatást gyakorolni a betöltött városi szerepkörre. Csak a történelmére, hagyományaira építkező városként, belvárosi térként tud megújulni. A borászati kultúra és a pincerendszer a jelenlegi gazdasági környezethez és lehetőségekhez alkalmazkodva csak a borászati termelés, oktatás, kultúra és hagyomány megőrzése mellett és érdekében, az idegenforgalom felé való nagyfokú nyitás révén tud a belvárosi szerepkör alkotóelemévé válni. Az idegenforgalmi szerepkör felvállalása, annak tudatos és koncepcionális felépítése jelenti a város számára a továbblépést. Ez egy sok érintettet bevonó, hosszú távú egyeztetési és tervezési folyamatra építő városmegújítási lehetőséget rejt. Ide tartozik azonban annak a hangsúlyozása is, hogy a koncepcionális megújítás elmaradása esetén nem csak az idegenforgalmi lehetőségektől esik el a város és marad le a kül- és belföldi turistákért folytatott versenyben, hanem kihasználatlan pincerendszere, kihasználatlan történelmi negyede, kastélyai időzített bombaként működhetnek. Az **üresen álló, kihasználatlan pincék állaga** folyamatosan romlik, melyek hosszú távú, ma még rejtett problémákat jelenítenek meg. A városmegújítás ez esetben egy összehangolt adó- és

szabályozási politikát is feltételez. Gondoljunk csak arra, hogy a pincék sok esetben a magas adókötelezettség miatt állnak üresen, és ez elriasztja a potenciális új hasznosítókat is.

A kisvárosias és nagyvárosias beépítés még további konfliktusokat hordoz magában. A **nagyvárosi beépítés csak részben veszi figyelembe az emberi léptéket**, alapvetően emberek nagyszámú elhelyezésére, közlekedésének megoldására koncentrált, hogy a lakók el tudjanak jutni munkahelyükre. Ez a szemlélet nincs összhangban Budafok kisvárosias miliőjével. Az elmúlt évtizedek építészetének középpontjában az épületek és az autósforgalom, tömegközlekedés szervezése volt. Ebben már váltás figyelhető meg, ami belvárosunk szempontjából is meghatározó. Budafok városközpontja akkor tud ismét élővé válni, ha **egy kisvárosi környezet lakóit szolgálja ki, és számukra biztosít élhető és szerethető tereket**. Megváltozott az élet az elmúlt évtizedekben, előtérbe kerültek a saját kialakított terek, Budafokra jellemző a családi házas beépítés, magas az autóhasználat. Ennek ellensúlyozása a városi tér feladata, hogy az emberek számára közösségi tereket, köztereket biztosítson, ahol a városi tevékenységek zajlanak. Azt, hogy Budafok belvárosa élővé válik-e, azon tudjuk lemérni, hogy a belvárosi helyek, terek be tudják-e hívni a városlakókat, városhasználókat, növekedni tud-e a közterületeken tartózkodó emberek száma, tudnak-e a különböző városi terek időtöltési alternatívákat kínálni.

6. A belváros kívánatos jövőképének iránya

Mi is a város, annak is a meghatározó magjának, központjának - a városi térnek a szerepe, funkciója egy település életében?

„…A tér körül helyezkedik el, épül a város, így a tér lesz a település legjellemzőbb része. Egy közösség sem létezhet, ha hiányoznak azok az alkalmak, amelyeket közösen lehet megélni, ha nincsenek olyan pillanatai, amikor tagjai együtt, mint egy hatalmas kórus ugyanannak az eseménynek a részesei. Ilyenkor, amikor ugyanazon esemény kapcsán ugyanazon érzések töltenek el bennünket, érezhetjük, hogy egy közösséghez tartozunk, valamihez, ami több mint az egyéni világunk. A terek természetes keretet adnak ezeknek a közösségi eseményeknek, egy keretet, ami kiemeli az eseményeket és ezek révén maga is értékesebb lesz…

A közélet színtere, az egyéni sorsok színpada, a városi élet szimbóluma: ezek lehetnek még ma is a városi élet üzenetei. Az építészet nem mindig befolyásolja kedvezően azokat a feladatokat, amiket egy térnek be kell töltenie. A modern terek olyannak tűnnek, mint ha hatalmas lepusztult parkolók lennének. Mégis, az igény, hogy legyenek helyek, amelyek ellátják a tér feladatait, olyan erős, hogy az emberek időnként még méltatlan környezetekben is, mint amilyenek a külvárosi iparterületek, megpróbálják kialakítani

*ezeket a helyeket. Emberivé, civilizálttá, élhetővé alakítani, igazi terekké, nem csupán területekké formálni központi helyeiket…" (*Itáliai terek, Merhavia Könyvkiadó Budapest, 2003)

Az alábbi idézet olasz példákra utal, de univerzális jelentést, és jelentőséget közvetít. Megfogalmazza a fenntartható városi közösség és fenntartható városi terek, teresedések fogalmát, melyet kulcsfogalmaknak tekintünk Budafok belvárosának jövőjét illetően.

Budafok, mint kisváros lehetőségei: a kisváros közepes, mind magasságát, mind arányait, mind kiterjedését nézve. Jó megjelenésű, rendezett és megnyerő, erre alapozva nyugodt, magabiztos és kiegyensúlyozott. A kisváros egyúttal törekvő és a folytonossággal párhuzamosan jelen van állandó megújuló képessége (Pálfy Sándor). Mindezek a Kisváros a nagyvárosban szlogen tartalmát képezhetik, és a budafokiak identitásában ezek a jellemzők, vagy az erre vonatkozó vágyak jelen is vannak. Ezek egy tudatos városmegújítási folyamat révén erősíthetőek és érvényesíthetőek.

Budafok **identitását** történelméből, építészeti arculatából tudjuk megfogalmazni. A 18. századi sváb betelepítés, és ehhez kapcsolódó sváb hagyományok máig meghatározóak Budafok szellemiségében. Már korábban is szőlőtermő vidék volt, de a szőlészet kultúrája határozta meg a város kiépülését, formálódását, terjeszkedését, és építészetét is a 17-18. század folyamán. Az évszázadok során kiépült, a kerületben összességében száz kilométert meghaladó pincerendszer hol a bortermelésnek, hol a bor és pezsgő tárolásának, kereskedelmének helyszínévé vált. A 19. század végén önálló községként, a Monarchia borkereskedelmi központjaként a főváros közvetlen közelségében önálló védjegyet épített fel magának, és a főváros élelmiszeripari, borászati hátországává vált. Egészen a 20. század közepéig a budapestiek kedvelt hétvégi kiránduló, rekreációs területe volt. 1926-ban városi rangot, 1929-ben pedig megyei jogú városi rangot kapott. A 30-as évek folyamán nagyarányú városi fejlődés ment végbe, mely máig meghatározó városi struktúrákat és polgári hagyományokat hozott létre. Budafok - mint ahogy az egész kerület - jellemzője erős közösségi összetartása, önszerveződése. Mindez egészen a 2. világháború végéig erősen jellemezte a várost, amely az iparosított technológiájú beépítés során és okán bekövetkezett tudatos lakosságcsere révén roppant meg. Az elmúlt egy-két évtizedben azonban újra megjelentek az önszerveződések, és a budafokiak keresik a kapcsolódási pontokat, a közösségerősítés lehetőségeit. A város és lakóinak gyökerei mélyre nyúlnak, és ez érződik a város levegővételében is. A városi identitásunk alapjait képező elemeknek, a bornak, a pezsgőnek, a pincerendszernek, a kastélyoknak, a Duna partnak, a művészeti és kulturális értékeknek egymást erősítő jelenlétet kell biztosítani a belváros arculatában és funkcióiban.

Budafok belvárosa **kemény peremfeltételekkel** néz szembe, mely adottságokat figyelembe kell vennie megújulása során. Az 1950-et követő négy évtized peremkerületi szerepre kárhoztatta a várost, a gyárak, a termelés és a főváros ellátása jelentette központi feladatát.

Városszerkezetét, lakosságának kohézióját ennek áldozták be. Ebből a szerepkörből Budafok máig nem tudott kilépni. Elsősorban alvóváros, lakossága főként a városi alapszolgáltatásokat veszi igénybe, a magasabb szintű szolgáltatásokért sokan Budapest belsőbb kerületeibe utaznak.

Városépítészetileg sok értéket képviselő épület áldozatul esett a nagyvárosi, jellemzően paneles beépítési hullámoknak, ezért a belváros egykori kisvárosias arculata ma már csak kompromisszumokkal valósítható meg. Ezt tovább erősítette a 9-es tömb felépülése, mely nem tudott szervesen illeszkedni a belvárosi térbe, és inkább elválasztóként, mintsem kapocsként van jelen a központi térben. Az elmúlt évtizedek közlekedésfejlesztése sem vette figyelembe az emberi léptéket, a kisvárosi adottságokat, a 6-os főút megépítése a belvárosi tér lezárását és a Duna parti kapcsolatok jelentős részének elvesztését eredményezte.

„Egy város akkor élő, ha sokakat ösztönöz a városi térben való tartózkodásra, gyalogos közlekedésre, kerékpározásra. Ha a várost használók számára a városi tér mindennapos intenzív használata nyomán minőségi társadalmi, kulturális és szabadidős lehetőségeket biztosít" (Jan Gehl)

A belváros szerepkörére jelenleg a helyi lakosságot kiszolgáló, főleg közszolgáltatások jellemzőek. Kiegészítő jelleggel vannak jelen a kereskedelmi szolgáltatások, kisebb üzletek, piac. Az utóbbi évek sajnálatos folyamata a bankok kiköltözése a belvárosból, éttermek, vendéglátó egységek bezárása, a működő borászatok számának csökkenése (ma már csak a Lics pincészet működik a Kossuth Lajos utcában, illetve a Seybold-Garab pince kapcsolódik még a belvárosi térhez). A közeli bevásárlóközpontok, elsősorban a Campona, kisebb részt a Savoya park megépülésével a kereskedelmi központ súlypontja megváltozott. Ennek ellenére fontos eredmény, hogy a belvárosban továbbra is jelen vannak a kereskedelmi szolgáltatások, de ezek jelentős megerősítése szükséges az átfogó városrehabilitáció eredményeként.

Az éttermek, vendéglátóhelyek bezárásának oka nem vezethető vissza a bevásárlóközpontok jelenlétére. A városi lakosság összetétele, a fizetőképes kereslet hiánya eredményezi azt, hogy jelenleg vendéglátóhelyeket nem, vagy alig tud a kerület eltartani. A magasabb státuszú, fizetőképes kereslet kikapcsolódásként Budapest más kerületeiben keresi fel a vendéglátóhelyeket. Ugyanez mondható el a magasabb szintű kulturális szolgáltatásokról. A jelenlegi kerületi igényeket a Klauzál Gábor Művelődési Központ, és a civil szervezetek által működtetett közösségi házak szolgálják ki. Újabb művészeti – kulturális funkció csak kerületen túlmutató, fővárosi vagy országos léptékű érdekeltséggel tud létjogosulttá válni. A fizetőképes keresletet, és a város fejlődésének kulcsát az idegenforgalom fejlesztése, a vendégek, látogatók Budafokra hívása érheti el. A pincerendszer, a kastélyegyüttes fejlesztése, funkcióval ellátása, az országos vagy legalább régiós kapcsolódást jelentő egy-két művészeti ágra alapozott kitörési pont és a belváros építészeti minőségének magasabb

szintre emelése együttesen tudja ezt a célt szolgálni, és a belváros státuszában elmozdulást elérni.

Minden város esetében a központi mag az, amely egész identitásának, önképének alapját képezi. Minden egyes döntéssel, beépítéssel, átalakítással ezt az identitást erősítjük, vagy gyengítjük. A jelenleg élettelen, csupán alapfunkciókat ellátó belváros méltatlan gyökereihez, hagyományaihoz, és adottságaihoz. Ezért szükséges a belváros hosszú távú, erős társadalmi összefogást felmutató, koncepcionális városmegújítási folyamatának megindítása, és tudatos végigvitele.

Budafok belvárosának lehetséges jövőbeli forgatókönyvei:

I. A jelenlegi ad hoc, koncepció nélküli kollázsszerű beavatkozások folytatódása: a belváros jelenlegi állapotának hosszú távú konzerválódása, további kiüresedése.

   Ha nem valósul meg átfogó, koncepcionális alapokon nyugvó városrehabilitáció, akkor az egyes beavatkozások egymásra hatása előre nem tervezett, sokszor egymás hatásait kioltó következményekkel jár. Ha továbbra is csak az egyes ingatlanokra koncentráló városfejlesztés zajlik, amely nem vizsgálja a telekhatáron túlnyúló a kapcsolódásokat, az a belváros kettévágásához, forgalmi csomópont jellegének megerősítéséhez vezethetnek. Az ilyen fejlesztések eredményeképpen egy gyermekintézmény, egy játszótér vagy egy templom mellé teherautós áruforgalom terelődhet vagy pl. a megújuló Kálvária esztétikai és gyakorlati értékét a múlt terhes örökségéből ránk maradt, építészeti minőséget nem képviselő bódé terhelheti. Az ingatlanhatáron belüli fejlesztések esztétikai megújulást hozhatnak, de a közösségi tervezés során feltárt problémákra választ nem tudnak adni.

II. A kisváros a nagyvárosban identitásnak megfelelő zárt kisvárosi közösség, széleskörű közszolgáltatási és kereskedelmi ellátottsággal.

   Ez esetben már előrelépés történik, hiszen a belváros szolgáltatásrendszere átgondolt struktúrában valósul meg, figyelembe véve a bevásárlóközpontok közé szorult városközponti tér igényeit és szükségleteit, és figyelembe véve a belvárosi forgalomszervezés során a belvárosi tér egységét, és szolgáltatási, kereskedelmi lehetőségeit. Ez az irány ugyancsak feltételezi, hogy mind az épületek, mind a zöldterületek vonatkozásában változás következik be. Az épületek esetében egy magasabb építészeti minőség irányába történik elmozdulás, és elindul egy folyamat, mely a nagy mennyiségű közterületet, zöldfelületet egységében kezdi kezelni, a különálló teresedéseket építészeti és tematikus módon is összeköti, szerves kapcsolódásokat segít elő. Mindezzel együtt ez a forgatókönyv csupán elméleti, Budafok belvárosa valós városközponti szerepet nem tud betölteni, ha ez az irány

valósul meg. A város hagyományait, történelmét és adottságát figyelembe véve, egy belső szolgáltatásra koncentrálódó belvárosi tér nem tud kellő invitálást biztosítani lakói számára, alvóváros szerepköréből nem tud kilépni, és hosszú távú prosperálása sem biztosítható.

III. Átfogó, társadalmi támogatottsággal bíró koncepció (ld. IVS), ütemezett megvalósítással: Fejlődni képes, magára találó (bel)város, mely egyszerre valósítja meg kisvárosi szerepkörét és nyit a turizmus, kultúra, művészet révén a vendégek, látogatók vonzása felé.

Az érintettek folyamatos bevonásával (civilek, vállalkozók, művészek, szakértők, döntéshozók, stb.) és konzultációval az egyes fejlesztési igények megalapozottá válnak, a különböző folyamatok egymásra hatása nem esetleges, hanem tudatos döntések eredménye lesz. Ez esetben nem a pályázati forrás határozza meg a fejlesztést, hanem a meghatározott célok megvalósítását segítik a rendelkezésre álló források. A kisvárosi tér minőségi megújuláson megy át, közterei vonzóvá válnak mind az itt lakók számára, mind az idelátogatók számára. Mind kereskedelmi szolgáltatási színvonalának emelkedése, mind kulturális – művészeti szolgáltatási palettája bővül, és az idegenforgalmi nyitással fizetőképes vendégek számára is látható kínálati ponttá válik, mely további fejlődésének alapjául szolgálhat.

A felsorolt forgatókönyvekből a közösségi tervezési munka során egyértelműen a harmadik irány kapott támogatást, így a kiadványban megfogalmazott jövőkép, és annak kibontása erre épül.

Budafok belvárosának jövőképe a közösségi tervezés eredményeképpen:

Budafok belvárosa építve identitásának meghatározó elemeire visszaszerzi és megerősíti hagyományos városközponti szerepét az egész kerületre vonatkozóan. A kisváros a nagyvárosban szlogent tartalommal feltöltve kezeli a belvárosi térben megjelenő feszültségpontokat, és hosszú távú, koncepcionális gondolkodást valósít meg a városi tér fejlesztése, megújítása során. A társadalmi együttműködés révén erősödik hagyományosan is összetartó városi közössége. Megerősödik kisvárosias szolgáltatói szerepköre, és a fogyasztásalapú szolgáltatásokon túlmutató városközponti szerepeket vállal fel,- értékes társadalmi kulturális szolgáltatásokat. A városi terek minőségi megújításának folyamata valósul meg, melyben szerepet kap ezeknek a tereknek koncepcionális módon való szerves összekapcsolása és építészeti megoldásokkal való megvalósítása és ennek eredményeképpen a belvárosi tér az itt lakókban és városhasználókban felértékelődik, vonzóvá válik hozzájárulva a városi terek használatához és ezzel élővé válásához. A belváros és ezzel együtt a város nyit a vendégek, az idegenforgalom irányában, és borászati

hagyományaira, pincerendszerére és művészeire támaszkodva vonzó városi turisztikai célponttá válik a fővároson belül.

Budafok belváros jövőképének összetevői:

- Budafok őrizze a belvárosi tér egységét, a Kossuth Lajos utca és vasút által határolt városszerkezeti rész egységes egészként legyen kezelve a hozzá elválaszthatatlanul és szervesen kapcsolódó történelmi- és kastélynegyeddel, a borpincékkel és a Duna-parttal.
- Mindkét belvárosi fő utcában a forgalomcsillapítás és ezzel együtt a gyalogos közlekedés szem előtt tartása legyen a fő szempont. Állítsuk vissza a Kossuth Lajos utca eredeti arányait és funkcióit, erősítsük a kereskedelmi és szórakoztató funkcióit. A Mária Terézia utca ne váljon főforgalmú átvezető úttá, és ezzel ne válassza ketté a belvárosi teret. A belvárosi téren kívüli elvezető utak biztosítása érdekében a Vágóhíd utcától a Duna utcáig terjedő szakaszt egységben kell tekinteni. Ezzel összefüggésben is elengedhetetlen a Vágóhíd utcai aluljáró mielőbbi alkalmassá tétele az elkerülő funkcióra.
- Az elővárosi vasútközlekedést, a Dunai hajózást és a kerékpáros turizmust stratégiai kérdésként, együttműködésekben, társulásokban gondolkozva szükséges kezelni.
- A terek és parkok esztétikai élményt nyújtó egységes rendszerbe felfűzése, tematizálása, vendéglátóipari-, kulturális-, művészeti- szolgáltatások nyújtására alkalmas környezetté formálása jegyében:
    - Városi zöld sétány a Tóth József utcától a Szent István térig, átvezetve a Városháza és a polgármesteri lakás között, átkötéssel a Budafoki fő térre. Kis terek láncolata, közötte határozott vonalvezetésű sétánnyal, a közterek, parkok szerves illeszkedésével és szerveződésével, a különböző közterületi funkciók optimális eloszlásával. A jelenleg bizonytalan érzéseket keltő térkapcsolatok, kihasználatlan közterületek minőségi megújítása, az útvonal kertépítési, és közterület építési módszerekkel való kijelölése, izgalmas terek, teresedések összekapcsolása, a gyalogos és kerékpáros használat szigorú elsőbbségével. A kialakuló piactér összekapcsolása a jelenleg parkolónak használt térrel, illetve a Szent István térrel. A térkapcsolatok hangsúlyozása a Savoyai térrel, ezzel együtt pedig a Savoyai tér szerepének erősítése, a barokk park jelenlétének hangsúlyozása, a Duna utcai tengely erősítése.

- Hegyfok sétány: A Savoyai Jenő tértől a Sörház utcáig a Kossuth Lajos utcai borpincéket is magában foglaló hegyoldali részen, a pincék felett egy Dunára néző, Dunával párhuzamos sétálós panoráma út.
- A Duna-parti zöld sáv: a Duna/Hajó utcától a Vágóhíd utcáig terjedő szakaszon kikötőkkel, teraszokkal, sétányokkal jól ellátott Duna-part, minél több, a gyalogosok és kerékpárosok számára is könnyen és jól használható lejutási lehetőséggel.

- A kerület értékeinek, a művészeteknek és a kultúrának a felhasználása a belvárosban,a kitörési pontok egységes városfejlesztési meghatározása és kezelése a kerületen kívüli látogatók számára vonzóvá és láthatóvá tételével:
  - A volt mozi épületegyüttest - meghatározott művészeti ágban országos (nemzetközi jelentőségű) helyszínként - kitörési pontként felhasználni.
  - A belvárosi pincerendszer turisztikai célú hasznosítása, összehangolt adó és fejlesztéspolitikával támogatva.
  - A történelmi városnegyed bekapcsolása a városi vérkeringésbe, funkciókkal való megtöltése, illeszkedve a város jövőképébe.

*„A városhoz való jog gyakorlása sokkal többet jelent annál, mint hogy minél több ember képes hozzáférni a város kínálta erőforrásokhoz. A városhoz való jog azt jelenti, hogy saját magunkat és társadalmunkat változtatjuk meg azáltal, hogy megváltoztatjuk a várost, amiben élünk. Ezért ez sokkal inkább kollektív, mint egyéni jog: a változás csak akkor jöhet létre, ha közösen hatalmat gyakorlunk az urbanizáció folyamatai felett. Az a szabadság, hogy megalkothatjuk és újjáalkothatjuk mind városainkat, mind pedig önmagunkat, az egyik legértékesebb és ugyanakkor legelhanyagoltabb emberi jogunk”. (*David Harvey brit-amerikai geográfus)

7. Javaslatok a belváros kívánatos jövőképének megvalósítását célzó koncepcionális fejlesztési pillérekre

7.1 Budafok őrizze a belvárosi tér egységét, a Kossuth Lajos utca és vasút által határolt városszerkezeti rész egységes egészként legyen kezelve a hozzá elválaszthatatlanul és szervesen kapcsolódó történelmi- és kastélynegyeddel, a borpincékkel és a Duna-parttal.

A „Kisváros a nagyvárosban” jövőkép megvalósításának kulcskérdése, hogy a belváros sok időt, türelmet és következetességet igénylő megújítási folyamata elindításakor mennyire sikerül pontos és jó tartalmat adni ennek a szlogennek, lényegében a mögötte lévő víziónak. Ehhez mindenekelőtt gondosan meg kell határozni, le kell határolni azt a területet, amelyen belül a városlakók identitását megalapozó — közösen kialakított és vállalt — értékeken, jellemzőkön alapuló kisvárosi karakter erősítése a cél. Meg kell tehát nevezni a védendő belvárost, kijelölni határait, a „bejáratait” és kapcsolatait a szomszédos területekkel.

A budafoki belváros térstruktúráját alapvetően befolyásolja a város morfológiájából, táji, szerkezeti adottságaiból, fejlődéstörténetéből eredeztethető jelenlegi úthálózat és annak használata. Meghatározó a Duna, a vasút, a vasút és a hegy között a fővárossal való kapcsolatot máig meghatározó, a Dunával párhuzamos gépjármű- és villamosközlekedési tengely, valamint a vasút és a Duna közti, Budapesttel sajnos csak szervetlen kapcsolatot jelentő 6-os út.

A „Kisváros a nagyvárosban” zseniális eleme, hogy tudomásul veszi azt a helyzetet, hogy Budafok fővároshoz való csatolásával nagyvárosi fejlődési folyamatok indultak be a kerületben, aminek a városközpontra is jelentős hatása volt. Kényszerből legitimálja a tízemeletes, többnyire panel lakótelepeket, mint nagyvárosi környezetet, kezelni képes a folyamatosan változó fogyasztói, technológiai igényeket, de folyamatosan figyelmeztet minket arra, hogy ebben a környezetben keresni és erősíteni szükséges a kisvárosi karakterjegyeket.

Szerencsére még mindig megvan az a történelmi mag, amely őrzi az egykor önálló település, Budafok kisvárosi hangulatát. Ez a kisvárosi karakter a Savoyai tér csuklópontú Kossuth Lajos utca és Péter Pál utca tengelypárt jellemzi. Ennek nem csak megőrzése, hanem a jövőbeli megerősítése szükséges ahhoz, hogy a kisvárost ne falja fel a nagyváros.

A megcélzott jövőkép szempontjából nem lehet kétséges, hogy Budafoknak meg kell őriznie a belvárosi tér egységét, a Kossuth Lajos utca és vasút által határolt városszerkezeti részt egységes egészként kell kezelnie a hozzá elválaszthatatlanul és szervesen kapcsolódó történelmi- és kastélynegyeddel, a borpincékkel.

Az egységes megközelítést indokolja azoknak a téri elemeknek különös figyelemmel történő kezelése is, amelyek hordozzák környezetük legfőbb tematikus tulajdonságait és mintegy sűrítik azt a karakteres lényeget, mely az adott területet jellemzi.

Ezért is szükséges a belváros meglévő természeti és épített értékeinek részletes felmérése és kataszterbe foglalása, és ahol csak lehet helyi védelem alá vonása, ezzel együtt a jellemző építészeti karakterjegyek összegyűjtése és „tervezési segédletbe" való foglalása. A belváros területén ki kell jelölni, le kell határolni (és természetesen „közhírré" kell tenni) azokat a területeket, amelyekre kizárólag nyilvános építészeti tervpályázat első díjas terve alapján lehet építeni (a pályázat szintjének – meghívásos, országos, stb.- meghatározásával).

Ha vázlatosan akarunk ismertetni egy területet, akkor elég 2-3 tematikus elemet felsorolni és azok alapján nagy biztonsággal leírható a teljes karakter. Tematikusak a szőlőműveléssel kapcsolatos, az eredeti beépítést őrző, építészetileg is értékes épületek, épületcsoportok (Törley pezsgőgyár, a Promontorvin és a szakközépiskola együttese), a mészkő-falba vájt pincerendszer, a régi település még álló mohikánjai (Kossuth Lajos utca 17 és Magdolna utca 13), a templomok, a Kossuth Lajos utca tisztes polgárházai (38, 42, 54, 56, 70 és 76-os számok), a két világháború között - a várossá válás részeként - épült közintézmények. A beépítés módja teszi tematikussá a Kossuth Lajos utca 28 és 93 számú házakat. A Magdolna utca 34 számú épületnél – kiváló építészeti minősége mellett – az egyetlen helyes beépítési módot választották: az apró tér térfalául szép, de tömör kerítés szolgál, az épületet visszahúzták a hátsó telekhatárra. A Magdolna utca 2 sz. mind beépítési módját, mind építészeti minőségét illetően külön említést érdemel. A Kossuth Lajos utca 25 és a Mária Terézia utca 62 számú házakat építészeti értékük teszi tematikussá.

Tematikus területek a régi, keskeny utcás szerkezet ma is meglévő teresedései (a Magdolna utca közepén és végén), a Magdolna utca 24 és 26 számú telkeken a házak által körbezárt, kis belső udvar, a Promontorvin és a szakközépiskola egységesen kialakított és eredeti formáját őrző belső udvarpárja, továbbá a hegyoldalról lefutó lépcsők.

Fentiekkel összefüggésben szükséges a belvárosi karaktert nagyon zavaró elemek (közterület, épület) összegyűjtése, nyilvántartásba foglalása is, javaslat készítése jövőbeli priorizált és ütemezett megszüntetésükre.

Az nem lehet kérdés, hogy Budafoknak meg kell őriznie a belvárosi tér egységét, de az annál nagyobb dilemma, hogy miképpen lehet szembe nézni azzal a súlyos problémával, amit a vasútnak és a 6-os útnak a városközpont és a Duna közé ékelődő pozíciója okoz. A „minden rosszban van, valami jó" igazságával vigasztalódva tudomásul kell venni, hogy a „Kisváros a nagyvárosban" jövőkép azzal teljesül ki, ha a nagyváros a tehermentesítés érdekében (is) körbe öleli a kisvárost, (amely ezzel végképp elveszti a Dunával való kapcsolatát és ezzel Duna parti karakterét) vagy nem beletörődni a még így is kitűnő adottságú Duna-part elvesztésébe és következetesen keresni a megoldást? (Abból kiindulva, hogy Budafok

identitása szempontjából a 100 évvel ezelőtti Duna-parti promenád éppen olyan „védjegy”, mint pl. a Péter-Pál utca, vagy a kastély negyed.)

Casino a közösségi tervezési folyamat tapasztalataira támaszkodva ez utóbbi mellett teszi le a voksát, és a konzultációk ismeretében a következőképpen javasolja meghatározni a „Kisváros a nagyvárosban” jövőkép megvalósításának szempontjából kulcskérdést jelentő „kisvárosi belváros” területét: Törley tér – Anna utca – Savoyai Jenő tér (kitekintéssel a Plébánia és a Knoll József utcára) - Kálváriahegy utca (kitekintéssel a Péter-Pál utcára) - Stáció utca – Kálváriahegy utca – Kereszt utca – Tóth József utca – Duna-part (a Hosszú-réti-patak torkolatáig) által határolt terület, közlekedési és turisztikai összefüggéseiben a Vágóhíd utcától a Leányka utcai felüljáróig vizsgálva.

A történeti fejlődés alapján három, a folyóval párhuzamos szerkezetű sávos, egymástól élesen különböző karakterű területre osztható fel a városközpont, mely a folyó szabályozásával és a vasút építésével egyre nagyobb területeket hódított el a Dunától. Ez azt jelenti, hogy, a „hódítás” időszakának megfelelő építészeti karakterben fejlődött a város. Ahhoz, hogy a városközpont egységes egésszé állhasson össze, az egyes sávok közötti határok, közlekedési utak átértékelése szükséges. Annál is inkább kikerülhetetlen és sürgető ez, mert a 6-os út megépültével adódni látszó lehetőség, azaz, hogy a 6-os az átmenő forgalmat szinte teljes mértékben megszüntetheti a városközpontban, csak kis mértékben vált valósággá. A belváros érdemi, jelentős forgalomcsillapítása nélkül a Kossuth Lajos utca nem szerezheti vissza az egykori Fő utca rangját.

Az egykori meghatározó fő utcai kisvárosi hangulathoz a Kossuth Lajos utcában első lépésként radikális sebességcsökkentés szükséges, biztosítva a nagyobb arányú gyalogos és kerékpáros preferenciát, ami természetesen nem jelenti a gépjárművek teljes kitiltását. Az üzletek kiszolgálása, gépkocsival való elérhetősége gazdaságos és zökkenőmentes működésük feltétele. Ez különösen érvényes az alkalmanként nagy teherforgalmat is lebonyolító pincék esetében, amelyeknek fenntartása és gazdaságos működése nem csak a belvárosnak, hanem egész Budafoknak létkérdése. A megoldás módja: a megfelelő helyeken akár a kamionok teherbírására és fordulási igényére méretezett útkialakítás, célforgalom, az átmenő forgalom teljes kizárása a területről, szabályozott időpontokban való tehergépjárműves behajtás, és – az út felületének kialakításával is „ösztönzött” – nagyon erős sebességkorlátozás. A Kossuth Lajos utca sétáló utcává alakítása, a gépkocsi forgalom csupán az árufeltöltésre csökkentése megöli a belváros ezen részének szolgáltató jellegét, és a belváros további kiüresedéséhez vezet.

A kisváros talán két legfontosabb jellemzője, hogy lakója számára minden megtalálható benne, ami a mindennapi életvitelhez szükséges (piac, posta, városháza, iskolák, orvosi rendelők, élhető közterületek, kereskedelem, stb.), és viszonylag sok benne a zöldfelület, fa.

Azért kötődik igazán hozzá, mert ki sem kell mozdulnia lakóhelye 200 méteres környezetéből, így élete nagy részét itt tölti, gyökerei egyre mélyebben, egyre erősebben kötődnek kisvárosi lakóhelyéhez. A hiteles hangulatú, az ott lakókon kívül a vendégek felé nyitott, megfelelő, igényes szolgáltatásokat nyújtani képes kisváros vonzó a célzott érdeklődésű fizetőképes bel- és külföldi a látogatók számára is.

A belváros megcélzott jövőkép eléréséhez ezért elengedhetetlen meghatározni az abban/ahhoz kívánatos funkciókat a területen és javaslatot készíteni azok elhelyezésére és nagyságrendjére. Ehhez természetesen fel kell mérni, katalogizálni a már meglévőket és összegyűjteni a hiányzókat.

Az egységes egészként kezelt, fejlesztett és fenntartott városközpont prosperáló fő utcájának kisvárosi hangulatát és funkcióit a gyalogos- és kerékpáros preferenciájú Kossuth Lajos utca magas szinten lenne képes biztosítani. A három sáv közepén helyezkedik el, egyfajta gyűjtő-elosztó rendszerként működne. A felfelé nyíló lépcsőkkel megközelíthető Hegyfok sétány, a belvároson átvezető zöldsáv és onnan a Dunához való lejutás javításával a Duna-parti zöld sáv, a kastélynegyed és a borvilág a Kossuth Lajos utca valamely pontjáról elérhető 200 méteres nagyságrenden belül, és igaz ez a közszolgáltatások helyszíneire is. Ez a rendszer Promontorium legjobb hagyományaira és adottságaira támaszkodva a borászat, a gasztronómia, a hozzá kapcsolódó vendéglátóipari- és kulturális szolgáltatások olyan kínálatát lenne képes nyújtani, ami Budafokot első lépésben Budapest turistatérképére, majd később Magyarország idegenforgalmi térképére ismét fel tudná rajzolni. Tenné mindezt stabil, munkahelyteremtő helyi vállalkozások létrejöttét ösztönözve.

Fenti megállítások és összefüggések helytállóságának erős fedezetet ad, hogy kiállta az idő és a közösségi tervezés próbáját. Mi bizonyítja ezt? A kerületi önkormányzat 1992-ben pályázatot írt ki Budafok Városközpontjának rendezésére. A tervpályázatot az a beépítési koncepció nyerte meg, amely Budafok új Város-központjának vízióját egy hagyományait őrző kisvárosként (ha úgy tetszik a kisváros a nagyvárosban koncepció) fogalmazta meg.

Az 1993-ban elkészült „Budafoki Városközpont részletes rendezési- és szabályozási terv”, amelyeket az Önkormányzat Képviselőtestülete akkor jóvá is hagyott, erre a koncepcióra épült, ám aztán sajnos az íróasztal mélyére került, nem lett meghatározó része a mostani önkormányzat városfejlesztési megközelítésének, gyakorlatának, de — nyilvánosság hiányában — a helyi közgondolkodásnak sem. A Casino felkérésére az akkori nyertes munka irányítója, Pálfy Sándor örömmel kapcsolódott be a mostani közösségi tervezési folyamatba, és anyagaival, személyes közreműködésével erős támogatást nyújtott. Párhuzamosan, a lényegi kérdésekben vele is összhangban nagy aktivitással működött közre a közös gondolkodás segítésében Csizmár Gyula, kerületünk elismert építésze.

A 20 évvel ezelőtti nyertes rendezési terv és a közösségi tervezés eredménye tehát egybecseng. Nem is lehet ez másként, mind a két törekvést ugyanaz a szándék vezette. Legtömörebben talán így lehet összefoglalni: „A város védelmében."

7.2 Mindkét belvárosi fő utcában a forgalomcsillapítás legyen a fő szempont. A belvárosi téren kívüli elvezető utak biztosítása érdekében a Vágóhíd utcától a Duna utcáig terjedő szakaszt egységben kell tekinteni. Ezzel összefüggésben is elengedhetetlen a Vágóhíd utcai aluljáró mielőbbi alkalmassá tétele az elkerülő funkcióra.

Budafok belvárosa és térsége közlekedése

A városi közlekedés alapeleme a város élhetőségének, működőképességének. Ugyanakkor a közlekedési rendszer alakításának szoros együttműködésben kell lennie a városépítéssel, a városszerkezet alakításával. Esetünkben a város rehabilitációval, de a helyi gazdasági, társadalmi viszonyokkal is, biztosítva az alapcélok elérését: a fenntarthatóságot, a környezetterhelés mérséklését és határértékek alatt tartását. Ezek az alapelvek is kitűntek a Budafok belváros rehabilitációs lehetőségeit körüljáró fórum-, kerekasztal sorozat kapcsán illetve a szakértői anyagok is több tekintetben kitértek erre a problémakörre, annak fontosságát kiemelve.

Ez az integratív megközelítés jellemezte a februári kerekasztalt, a Kossuth Lajos utca revitalizációjáról. Itt Pálfy Sándor egyetemi tanár történelmi kontextusba helyezte a belváros közlekedését, a korabeli Fő utca, ma Kossuth Lajos utca dominanciájával, az átmenő forgalommal, de ez hamar a Duna felé indult el, a Mária Terézia utca kiépülésével, a Pécsi utca, majd a Duna parti 6-os út megjelenésével, miközben a két vasútvonal is kiépült a Dunapart és a város között.

Az átmenő forgalom alóli mentesítés igénye és a fenntarthatóság

A workshopon egyértelműen kitűnt, hogy a kisvárosias, polgári jelleg az átmenő forgalom alóli mentesítéssel hozható vissza, de nemcsak a Kossuth Lajos, hanem a Mária Terézia utca vonatkozásában is, a forgalmat a 6-os út és a Pécsi utca felé irányítva, orientálva. Ezzel elérhetjük, visszahozhatjuk a belváros integritását, az intézményi, a zöld zóna, és a Kossuth Lajos utca, mint csillapított, sétáló tengely között. Ezzel teljesülhet a kisváros a nagyvárosban szlogen is, és visszatérhet az élet a vegetáló ingatlanokba.

Fontos momentum volt, mely Pálfy Sándor tanulmányában is szerepet kapott, a városi fenntarthatóság gondolatának felmerülése. Ebben benne van a fejlődés fogalmának újra értelmezése, ma már alapvetően, mint itt is, nem új beruházásokról kell beszélnünk, hanem felújításokról, bővítésekről, rekonstrukcióról. A város esetében sem a növekedés a cél,

hanem a meglévő állapotok fenntartása, a gazdaságosabb működtetés, az erőforrások hatékonyabb felhasználása. Lényeges társadalmi elem pedig a polgárosodási, öntudatosodási folyamat, a helyi társadalom történelmi, környezeti kötődéseinek fejlődése, amit esetünkben is tapasztalhatunk, és ennek kapcsán a környezet kreatív alakítása.

Ugyanitt, Csizmár Gyula helyi építész, tervtanácsi tag is hangsúlyozta a Fő utca, a Kossuth Lajos utca körültekintő kezelése szükségességét, a kizárólagos gyalogos jelleg veszélyeit, a helyi szolgáltatások, kiskereskedelem fenntartása fontosságát. Ezt a megjelent utcabeli vállalkozások képviselői is kiemelték, így a pincészet, a gépjavító, a pékség, a virágüzlet tulajdonosai úgy látták, hogy az utca működőképessége, ellátása, az idejövő kliensek, vevők igényei is egy korlátozott, csökkentett sebességű behajtást, és a szűkebb térségben megfelelő parkolási kapacitást indokolnak.

A követő, márciusi workshopon még nagyobb hangsúlyt kaptak a helyi közlekedés kezelésének módozatai, összefüggésben a környezeti terhelés mérséklése igényével. Itt, és a később elkészült szakértői tanulmányban is kiemelésre került, hogy a belvárosban a jelenleg kettéválasztott forgalom nappali közúti zajterhelése, a Kossuth Lajos és Mária Terézia utcában határérték körüli vagy enyhén afeletti, ugyanakkor a rá és elvezető Leányka és Tóth József utca terhelése jelentősen túllépi a határértéket, a kétirányú forgalom és a nagyobb sebesség okán. Ezen tények, és a megjelent két szakértő, Kiss András és Pongrácz Gergely is arra utaltak, hogy a Kossuth Lajos utcai csillapítás a Mária Terézia utcai helyzet romlásával járhat, mind a zajterhelés, mind a korridor hatás kapcsán.

Közösségi közlekedés, helyi mobilitás

Markáns célként fogalmazódott meg, a közösségi közlekedés előnyeinek biztosítása a Budafok belvárosi szakaszon, buszsávokkal, a közös villamos, és buszmegállók és a gyakori villamos pálya fekvés váltás kerülésével. Fontos eszköz kell legyen a parkolás szabályozása, a hosszú idejű parkolások korlátozása, a rövidek ösztönzése, a Kossuth Lajos utca tekintetében pedig a célforgalom vagy a behajtási engedélyes megoldás vizsgálata. Az átmenő forgalom tekintetében itt, és a későbbi alkalmakon az fogalmazódott meg, hogy annak súlypontját a Duna parti 6-os útra, részben a Pécsi utca, Donszky Árpád utca - Duna utcai aluljáró közötti szakaszára kell áthelyezni, forgalomtechnikai megoldásokkal, a Vágóhíd utcai aluljáró bővítésével, ami a vasútépítés miatt napirenden van, kiegészítve egy le-felhajtási lehetőséggel a 6-os útról, ill. útra, a belvárosi irányokban. Déli irányban pedig, a Fehérvári út, Kitérő út felől érkezőknek ugyancsak a Duna parti irányba való orientálása lesz szükséges.

A júniusi lakossági konzultáción a közlekedés, a tranzit forgalom kezelése, a környezeti terhelés csökkentési igénye témái merültek fel igen markánsan. A Mária Terézia utcai kétirányúsítás növekvő környezeti terheit nem fogadja el a helyi lakosság, egyértelmű igényként fogalmazódott meg a forgalomcsillapítás a belváros egészére, benne sebesség csökkentéssel, amivel közelíthetünk a kisvárosias környezet helyreállításának célja felé. Itt is

felmerült, ami átvezet a következő alpontban érintendő elővárosi, térségi közlekedés felé, a belvárosi, már-már indokolatlanul túlburjánzó buszközlekedés kérdése, a reggeli csúcsban, egy-egy irányban 56 db menetrendszerű, BKK busz halad itt el. Önmagában azok környezeti terhelése, korridor hatása is jelentős, ennek kétirányúsítása kritikus hatással lehet a belváros legfrekventáltabb részeire.

Itt is, más alkalmakon is felmerült a belvároshoz szorosan kötődő ún. felsőváros, a „hegy" közlekedésének, ellátásnak kérdése, ami itt elsősorban a Tóth József utca forgalma formájában jelenik meg, jelenleg áthajtva a belváros útvonalain. Ennek részleges elvezetését biztosíthatja a Donszky Árpád utcától megnyitandó Pécsi utca. Ugyanakkor több alkalommal felmerült a workshopokon a Tóth József utca torkolatában kiépítendő többszintes csomópont távlati lehetősége, amivel a Tóth József utcai, de részben a Nagytétényi úti forgalom átemelhető lehet a Duna partra. Ez azonban csak elvi lehetőség, műszaki szempontból nem kivitelezhető. Továbbá ennek jelentős terület igénye, és még inkább költségei a belátható megvalósítást nem teszik reálissá. Ugyanez a helyzet a közúti forgalom részlegesen föld alatti vezetésének javaslatával, a belváros szűk keresztmetszetében.

Csillapítás, terheléscsökkentés, városrehabilitáció

A kapcsolódó tanulmány a forgalomcsillapítás jelentőségére hívja fel a figyelmet. Manapság, és már jó ideje ez a helyzet Európa nagy és kis városaiban, agglomerációiban, a forgalomcsillapítás, az átmenő forgalom elirányítása, a helyi forgalom kezelése, közösségi, és lágy formák felé való ösztönzése¸ az alapvető városszerkezet alakítási, fenntarthatósági, élhetőségi célokat szolgáló eszközök között szerepel. E tekintetben a különböző formák, területi, vonali forgalom csillapítási megoldások számbavétele, lehetséges kombinációi, s azok környezeti, városgazdálkodási, működési előnyei vizsgálata esetünkben is feladat kell legyen. Budafok belvárosában az alapvető cél, a városrehabilitáció keretében egy fontos összetevő az 5-10, esetenként 15 dB-es nappali, közúti zajterhelési határérték túllépés mérséklése, ami igen markáns forgalom, és sebesség csökkentést igényel a belváros egészében. E tekintetben a Kitérő út – Vágóhíd u. közötti szakaszra kiterjedő programra lesz szükség, ezen belül a közösségi közlekedés előnyeivel, kiegészülve az intermodalitási, eszközváltási lehetőségekkel, és a lágy mobilitási módok lehetőségei jelentős javításával.

7.3 Az elővárosi vasútközlekedést, a Dunai hajózást és a kerékpáros turizmust stratégiai kérdésként, együttműködésekben, társulásokban gondolkozva kezelni.

Az eszközhasználati mutatók javításának igénye

Kerületünk, a közlekedési eszközhasználatban a fővárosi sereghajtók között van, mintegy 60%-os autós, egyéni közlekedéssel, és 40%-os közösségi közlekedéssel. Ennek elsősorban

területi, városszerkezeti, földrajzi okai vannak. Ezen túl, ennél is rosszabb, 60% feletti az agglomerációs övezetek autóhasználata a városhatáron átlépő forgalom tekintetében. Ez a hatás kerületünket, ezen belül Budafok belvárosát sújtja, a főváros belső övezetei felé irányuló tranzit forgalommal. Ilyen tekintetben a forgalomcsillapítási, közlekedési mérséklési igény, és az eszközhasználati mutatókban történő javítási feladatok túlmutatnak Budafokon.

Két elővárosi vasútvonalunk – a Kelenföld – Pusztaszabolcs, illetve a Kelenföld – Székesfehérvár – rekonstrukciója napirenden van, utóbbi 2014-ben készült el, előbbi pedig 2015-ben indul. Ezek a szolgáltatási színvonal, komfort, utazási idő, a csatlakozások javulásával egyre több utast vonzanak, és ültethetnek át az autóból is. Ehhez végső lökést a majdan bevezetendő fővárosi útdíj adhat. Ugyanakkor az agglomerációs térségben is vannak teendők, mint a megállóhelyi biztonságos P+R, B+R parkolók számának növelése, erre vonatkozó programok folyamatban vannak. Ugyancsak komoly teendő még a térségi, agglomerációs – fővárosi integrált tarifa, menetjegy és bérletrendszer kialakítása, ami további vonzó, motiváló elem lehet.

Lépések az intermodalitás felé

Ez a kérdéskör felvetődött a márciusi workshopon, amikor Pongrácz Gergely a „láthatatlan intermodális csomópont" kérdéséről beszélt, Budafok megálló tekintetében. Itt a két vasútvonal a ráhordó buszjáratokkal és a villamos végállomással jelentős potenciállal bír. Percek alatt Kelenföldön, az M4 metrónál lehet az utazó, és óránként még egy, KÖKI-be közlekedő vonat is van, 24 perces menetidővel. Az itt megálló vonatok száma növelhető lenne, a 30-as, már felújított székesfehérvári vonalon jelenleg csúcsidőben is csak egy van, a reggel 6 és 8 közötti sávban tíz vonat áll itt meg Kelenföld irányában, meglehetősen egyenlőtlen eloszlásban, míg délután 4 és 6 között mindössze nyolc vonat érkezik a városból. A többi kerületi megállóhely tekintetében – Háros, Budatétény, Barosstelep illetve Kastélypark – hasonló a helyzet, melyeknél a vonat még versenyképesebb a befelé irányuló hivatásforgalomban, mind az autóbusszal, de még az autóval szemben is.

A korábbi, kerületi közlekedési kerekasztalokon az a terv fogalmazódott meg az elővárosi vonalak megújulását követő időszakra, hogy a helyi buszjáratok jelentős részét „ráhordó" jellegűvé lehetne tenni, és a vonatok főtengelyként vihetik be az utasokat Kelenföldre – Délibe, KÖKI-be -. Ebből kevés valósult meg, a BKK és a MÁV Start közötti koordináció minimális, csak a közös Budapest bérlet segít a városon belüli utazóknak. A vonatokkal párhuzamosan közlekedő buszjáratok száma, így a Budafok belvárosát terhelőké is, csökkenthető lenne egy ilyen korrekcióval. A vonatok közlekedését, aktuális menetrendjét, érkezését a mai infokommunikációs eszközök már könnyen elérhetővé teszik, akár okostelefonos, akár köztéri megjelenítéssel. Az integrációs folyamat elősegítésében a kerület mindenkori vezetői, polgármester, országgyűlési képviselő hathatós közbenjárása szükséges.

Ugyancsak helyi feladat a megállóhelyek városi oldalai kezelése, kialakítása, más vidéki, és agglomerációs önkormányzatok gyakorlata szerint. Esetünkben Budafok megálló adottságai, két vonal, három peron, háromféle elérhetőség - Városház tér, városháza mögötti bejárat, és a régi, felvételi épület menti, lifttel bővített. Itt a 40-es vonal rekonstrukciója során, a régi felvételi épület bontását követően, a védett őrház megőrzésével, akár birtokba vételével, és kezelésével, valamilyen helyi közcélra hasznosításával, az előtér esztétikus kialakításával és leginkább a buszmegállóhelyek megállóra való orientálása szorgalmazásával tehetünk sokat. Itt pl. a Tóth József utcai megállónak a vasúti megálló déli bejáratához közelítésével.

A Duna-part felfedezése, elővárosi hajózás

A budafoki Duna-part és a kapcsolódó hajózás kérdése közvetlenül nem volt témája projektünknek, de több alkalommal felmerült, a nyitó és záró vezetői kerekasztalokon, egyes workshopokon. A Casino keretében egy korábbi Hajómolnárok Ünnepe alkalmával volt vendégünk a fővárosi és regionális hajózási projekt egyik kezdeményezője, így ismerjük az alap koncepciót, ami a gyors mozgású, kikötésű, és megújuló energiaforrásokkal működő kisméretű katamaránokra épít, kevesebb megállóhellyel, az előváros és az agglomeráció feltárásával. E koncepciót láttuk örömmel a minap megismert Tematikus Fejlesztési Programok körében (Dunamenti területek összehangolt fejlesztése, tematikus fejlesztési program, Budapest Főváros Önkormányzata, 2014. június 6.). Mindenképpen támogatandónak tartjuk egy Budafok belvárosi hajó megálló létesítését, és a pesti, budai belvárosba, illetve az agglomerációba irányuló járatok fogadását Ez a mobilitási mód, ugyancsak megfelelő ráhordással, intermodalitással, versenyképes lehet a felszíni közlekedési módokkal, akár a hivatásforgalom területén is. A létrejövő kikötő pedig a helyi turizmust, a kerület elérhetőségét is segítheti, más nem menetrendszerű hajójáratok számára is.

A kerékpáros közlekedés potenciálja

A kerékpáros közlekedés ma már, akár hivatásforgalmi, akár rekreációs, szabadidős, turizmus jelleggel, markáns szereplője a helyi közlekedésnek. Erről Budafok belvárosa esetében sem feledkezhetünk meg. A témát érintő workshopon közlekedésmérnök szakértőnk felvetette a belvárosi, Mária Terézia utcai, Leányka utcai kerékpár sávok, kerékpár utak kijelölése igényét, albertfalvai, Savoya parki és déli kapcsolatokkal, továbbá a közintézmények, kereskedelmi egységek előtti parkolás, tárolás lehetőségei megteremtésével. A fővárosi, és a nemzeti kerékpárút hálózathoz való kapcsolódás ugyancsak kulcskérdés, itt szintén örömmel láttuk a hivatkozott dokumentumban a Budapesti és regionális kerékpáros útvonalak, és szolgáltatások fejlesztése programját, ahol kerületünk ugyancsak érintett, XXII. 02. Tematikus út –, kerékpáros gyalogos, zarándok – Dél Budán, a Hosszúréti pataktól az M0 hídig. Itt, Budafok belvárosa vonalában egy, az eddiginél rendezettebb gyalogos és kerékpáros útvonal, pihenőhelyekkel, hozzájárul a belváros arculatához, élhetőségéhez.

A téma, és a kerékpáros útvonalak kiterjesztéseként, az EUROVELO az M0 híd után a Duna mentén Érdre vezet. Itt Budafok számára, igen tanulságos lehet az érdi törekvések számbavétele, helyi kerékpárút hálózat fejlesztése, amiből sok minden megvalósult, különös tekintettel a szomszédos településekkel való kerékpáros kapcsolatokra *(http://www.erdkorbe.hu/public/erdkorbe/hu/menu/erd/erdi_kerekparos_koncepcio.html).* Egy másik, ugyancsak komoly vonulata e kérdésnek a kerékpáros turizmus ügye, ami ma már elérte nyugati határainkat, a tömeges, tudatos, sokat költő európai kerékpáros turisták vonulatait. Kapcsolódó dokumentum e kérdésben a még aktuális, „A kerékpáros turizmus fejlesztési stratégiája" (*http://www.terport.hu/webfm_send/248*). Ez számunkra, Budafok és a kerület egésze tekintetében is egy komoly lehetőség, amivel kevés erőforrás, annál több tudás, együttműködés bevetésével élhetünk. Egy példa e tekintetben a német kerékpáros honlap (*http://www.nationaler-radverkehrsplan.de/)*. Ez mindenképpen az a téma, ami partnerséget igényel, a szomszédos, térségi önkormányzatokkal, így egyebek mellett Újbudával és Érddel, valamint civil szervezetekkel, a Magyar Kerékpáros Klubbal és annak helyi, így újbudai, és érdi csoportjaival való együttműködés gyümölcsöző lehet.

7.4 A terek és parkok esztétikai élményt nyújtó egységes rendszerbe felfűzése, tematizálása, vendéglátóipari-, kulturális-, művészeti- szolgáltatások nyújtására alkalmas környezetté formálása jegyében

7.4.1 Városi zöld sétány a Tóth József utcától a Szent István térig, és a Savoyai térig

Budafok belvárosának rendezésében hangsúlyos szerepe van a **zöldfelületi rendszer átgondolt, a lakosság által is vágyott funkciók szerinti fejlesztésének.** Budafok belvárosának zöldfelületi adottságai mennyiségét tekintve kedvezőek. A Mária Terézia utca Duna felőli oldalán útfásítások, térfásítások, parkok és közterületek sora követi egymást. A Kossuth Lajos utcában a paneles beépítésű részeken a magasházak közötti zöldfelületek az építéskori előírásoknak megfelelően megtalálhatóak. Mégsem gondol senki úgy Budafok belvárosára, mint egy kellemes zöld térre, ahova kívánkoznak az emberek, ahova rendszeresen elmennek és időt töltenek.

Budafok adottságait tekintve lehetősége van egy **városi zöld sétány kialakítására** a Tóth József utcától átvezetve a Városháza és a Polgármesteri lakás között, átkötéssel a Budafoki fő térre a Szent István térig, illetve a Savoyai térrel való térkapcsolatok erősítésével.

A zöld sétány egyes elemei adottak, az egyes terek, teresedések, parkok minőségi megújítása az egyik, az egyes elemek közötti szerves kapcsolódások kialakítása a másik hangsúlyos feladat. Ezt a célt a terek, parkok kertépítési, és közterület építési módszerekkel ía kijelölése,

összekapcsolása, és a gyalogos és kerékpáros használat szigorú elsőbbségének biztosítása tudja szolgálni.

Budafok a főváros egyik jellegzetes karakterű, nagy múltú településrésze, belvárosa azonban jelentős mértékben elveszítette „arcát", identitását. Ez érződik, látszik mind a településképen, mint a város használóinak szokásain. A zöldfelületi – és ezzel párhuzamosan a közterületi/köztér – rendszer fejlesztése kapcsán ezért kiemelt feladat az identitásképzés, a hagyományok (épített örökség, szőlőkultúra, kastélyok stb.) kiemelése, hangsúlyozása. Ezek egyben a városszerkezeti (vizuális) kohézió erősítésének, a történeti városmag szerepének visszaadásának eszközei is lehetnek.

A kerekasztal fórumok során is hangsúlyosan megjelenő feladat az „élhető" város kialakítása, vagyis olyan vonzó közterületek és szolgáltatások létrehozása, amelyeket a település lakói és használói ténylegesen használatba vesznek, és ami által az alvóváros fokozatosan élő várossá változik. Itt a közterületek mennyiségi és minőségi fejlesztése, a szolgáltatási környezet megteremtése mellett fontos a lakosság bevonása, aktivizálása is, legalábbis azon a szinten, hogy valóban olyan terek és szolgáltatások jöjjenek létre, amelyekre szükség van. A beszélgetéseken a fiatalok sport- és mozgásigénye, illetve a teraszos cukrászdák, kávézók, éttermek iránti igény volt hangsúlyos. Ehhez a kérdéskörhöz tartozik az a jelenleg fennálló dilemma, hogy a Kossuth Lajos utca sétálóutcává vagy csökkentett forgalmú utcává alakítása milyen előnyöket, illetve hátrányokat jelent a település és az ott élők, dolgozók számára.

Jan Gehlre hivatkozva hangsúlyozni szükséges **a lakók városhasználata, a városi tér minősége, az emberi dimenzió figyelembe vétele a városi tér szervezésében tényezők közötti szoros összefüggések**et. Egy alacsony minőségű fizikai környezetben a városlakók pusztán a mindennapi élet részét képező szükséges tevékenységeket végzik el, például postai levélfeladás, okmányirodai ügyintézés, rendelőintézeti vizsgálat. Ezek a tevékenységek nem függnek attól, milyen környezetben is történik, az embertömeg nagysága és mozgásának szokásai nem változnak akkor sem, ha tovább romlik a környezeti állapot és akkor sem, ha az jelentősen javul. Ugyanakkor mind a spontán, opcionális tevékenységek, mind a társadalmi tevékenységek esetében nagy különbség mutatkozik. Gyenge fizikai minőség esetén, mint ami Budafok belvárosa közterületeinek és parkjainak nagy részére jelenleg jellemző, elenyésző számú embert tud meghívni. A spontán tevékenységeink közé tartozik, mikor hangulattól függően az ember megáll valahol, kedvet kap az időtöltésre, összefut valakivel, és ott a környező térben keresnek közös elfoglaltságot. Ezekben a típusú emberi megnyilvánulásokban döntő a környezeti minőség. Ugrásszerűen nő az emberek száma az igényes városi környezetben, akik a várost elkezdik spontán módon használni, és rögtön működik az alapvető mechanizmus: a több ember még sokkal többet vonz. Nagy az eltérés a közterek, parkok minősége függvényében a társadalmi, kulturális tevékenységek esetében is. A leromlott környezet nem inspirál. Ha van egy rendezvény, ami témája miatt, vagy a fellépők miatt személyesen kötődik valakihez, elmennek rá az emberek. De jellemzően

kikapcsolódási lehetőséget máshol keresnek. Egy igényesebb környezetben természetes módon a kínálat is igényesebbé válik, és az érdeklődés is nagymértékben megnő.

A budafoki belváros zöldtengelyének koncepcionális megközelítése:

A Kossuth Lajos utca és a vasút közötti terület a Savoyai tértől /református templomtól a régi Budafok MÁV állomásig/ Tóth József utcáig egy zöld tengely, a közterek, parkok láncolatának szerves illeszkedésével és szerveződésével, a különböző közterületi funkciók optimális eloszlásával.

A zöldtengely meghatározó szereppel bír a belváros város többi részével való szerves összeköttetések biztosításában, a belvárosi tér egységes, szerves felfűzésében, és a belvárosi szövet élettelen tereinek funkcióinak visszaadásában, élővé változtatásában.

A belvárosi zöldtengely városközpont szervező szerepe több vonatkozásban is megjelenik. Erősíti Budafok városközpontjának belvárosi funkcióját, szerepe van a városi térben való tartózkodásra való ösztönzésben, a belváros élővé alakításában, közösségi tér biztosításában az itt élők számára. A minőségi belvárosi zöldtengely funkcióval bír a turisták fogadásában, a belváros bemutatásában, és a borpincék irányába történő átvezetésben, a történelmi negyed, Péter-Pál utca és a Nagytétényi úti pincék összekapcsolásában. A zöld felületek és közterek száma nagy, elhelyezkedése optimális, felülete nagy. Kisebb mértékű beruházásokkal élővé változtatható a közterek, parkok láncolata.

A belvárosi közterületek, parkok érintik az alábbi egységeket: A Tóth József utcánál kiinduló pontnak tekinthetjük a borász szobor körüli kis teresedést, melyet nemrég újított fel az önkormányzat. A Mária Terézia utca Duna felöli oldala mentén széles fásított zöld sáv halad, néhol teresedéssel, de körülötte rendelkezésre álló térrel. Ugyanakkor a hegyfelőli oldalon is nagy kiterjedésű parkosított területek találhatóak, és a kétoldali zöldfelületek, ligetek integrált promenáddá változtatásával válhat teljessé a zöld tengely. Ehhez természetesen hozzájárul a radikális sebességcsökkentett úthasználat, a buszforgalom racionalizálása és a vasútra történő ráhordás. A magasházak körüli zöldsétány befut a Városháza sivár tűzfala előtti gondozatlan füves területre, ahol kerítés zárja le a teret a Városháza előtti zöldfelülettől. A Városháza tér keleti oldala minőségi díszpark, posta előtti része azonban annak gyökeres ellentéte, szégyenfolt. A posta mögötti területet ma még a piac foglalja el, de hamarosan a régi bódék elbontásra kerülnek, és egy városi köztér ígéretét fogalmazta meg az önkormányzat. Ez a városi köztér már nem terjed ki a jelenlegi piac és a volt mozi épület közötti leromlott parkolónak használt területre, melyet követően a Szent István térre jutunk. Az evangélikus és református templomok jelenléte is hangsúlyozandó

templomkertjükkel, ami után megérkezünk a belváros másik végén álló magas minőségű barokk térhez, a Savoyai térhez.

A Budafoki zöldfelületek, parkok, közterületek rendszerének kialakítása során figyelembe veendők azok lehetséges hatásai. Egy összefüggő, tematizált zöldfelületi rendszer sokféleképpen segítheti a belvárosi tér használatának erősödését, kiemelendő környezeti, rekreációs szerepe, közösségi hatása és városképi, városszervező szerepe.

A városszervezés esztétikai értelemben térképzést, a terek elválasztását vagy összekötését, egységes keretbe, hálózatba foglalását jelenti. Mindezeket a funkciókat a **zöldfelületek hálózata** be tudja tölteni, hiszen a növényzettel térfalakat, térhatárokat képezhetünk, városi tereket elválaszthatunk, vagy éppen összeköthetünk, illetve zöldfolyosókkal, fasorokkal a városrészt egységbe, keretbe foglalhatjuk. Ez megfelelő eszközt biztosíthat az iparosított technológiájú magasházak közötti zöldfelületek kezelésére, és a parkolószám meghagyásával, annak részbeni átszervezésével, egy az emberi dimenzióhoz, emberi léptékhez alkalmazkodó szélességű, minőségű és vonalvezetésű sétány kialakítása a Tóth József utcától a Városházáig. Mindezekre a funkciókra ráerősít a zöldfelületeken alkalmazott burkolatok, utcabútorok, egyéb berendezési tárgyak megválasztása, anyagának, formájának, színének tudatos alkalmazása. Ha sikerülne a belvárosi terek tematizálását, funkcióit a jelenlegi állapotból kiindulva újradefiniálni és megerősíteni, abban fontos szerepet tudnak a burkolatok és utcabútorok is betölteni. Arculati elemként alkalmazhatóak, melyek átvezetik a városlakókat és idelátogatókat a belvároson, közben esztétikai élményt nyújtva. Fennáll a lehetőség a borászati hagyományok fizikai megjelenítésére, és a zöld sétány mentén való üzenetek, történetek elhelyezésére.

A jelenkori várostervezési trendekben nagyon helyesen **középpontba került az *ember*, illetve a *közösség*.** A zöldfelületek egyik fontos szerepe éppen az, hogy **közösségi térként funkcionálnak, amivel számos pozitív társadalmi hatást fejtenek ki**. Mint közösségi tér, a zöldfelületek találkozási pontokat, találkozási lehetőségeket jelentenek, illetve közösségi események helyszínét adhatják, amivel hozzájárulnak a helyi közösségek erősödéséhez, az érintett lakosok társadalmi kapcsolatainak bővüléséhez, gazdagodásához. Ennek kapcsán megemlíthetjük a lokálpatriotizmus erősödését is, hiszen az erősödő közösségek számára egyre fontosabbá válnak a közös gyökerek, a lakóhely értékei, lehetőségei. Erre kiváló lehetőségek nyílnak a belvárosban. A **Városháza tűzfala mögötti zöldfelület** védett terület, annak minőségi javítását követően városi pihenőparkká is alakulhat, egy kisebb fajta ligetté. Rekreációs térként jelenhet meg, a nagy, ápolt gyepfelületek vonzzák a pihenni vágyókat, és egyben közösségi térként is jól működnek. Minden életkorban fontos a lelki és testi egészség szempontjából, hogy az ember minél több időt töltsön szabad levegőn, hogy a városban élők sportolási, mozgási lehetőséghez jussanak. A zöldfelületek helyszínt adhatnak intenzív sportolásra (futópálya, szabadtéri kondipark stb.), illetve a játékon, a gyalogos közlekedésen, a pihenést szolgáló sétán keresztül általában a mozgásra. A kerekasztal fórumokon gyakran

fogalmazódott meg a belvárosi sportolási lehetőség hiánya, főleg a gyermek és ifjúsági, de a felnőtt korosztály vonatkozásában is. A zöldfelületi rendszerek minősége (kiterjedése, kapcsolatai, rendszerszerűsége) nyilvánvaló összefüggésbe hozható a gyalogos és kerékpáros közlekedési lehetőségekkel is, melyre a lehetőség ugyancsak adott a belvárosi zöldtengely mentén. A belváros a rendszeres vasúti és közúti forgalom hatásainak van kitéve. A minőségi zöldfelületi rendszer fontos szerepet tölt be a zajszűrésben és rezgésvédelemben is.

Fontos, hogy **a zöldfelületi elemek halmaza mind térben, mind időben „távlatosan" nézve összeálljon egy zöldfelületi rendszerré**. Az egyes terek közötti átkötések, zöldfolyosók biztosítása tudja a folytonosságot, egységet biztosítani. Ennek fontos elemét képezi a Városháza melletti **volt polgármesteri lakás kerítésének elbontása, és a városi tér részévé tétele.** Ennek folyományaként a Városháza mögötti zöldfelület összeköthetővé válhat a Városház tér két külön funkciójú és minőségű közparkjával. Fontos kérdésként vetődik fel, **van-e Budafoknak főtere, szükséges-e egy főtér kijelölése a közterületi láncolatban és melyik park vagy tér töltheti be megfelelő módon ezt a funkciót**. Adja magát egyrészről a Városháza előtti közpark, mint fő tér, amelyet azonban jelenleg több tényező is gátol. Az önkormányzat önálló egységként tekinti a városháza és a rendőrség közötti díszteret, elvágva a posta és a volt polgármesteri lakás közötti tértől. A 9-es tömb beépítése, a Promontor udvar jellege is ellene hat a nyitott, hívogató városi főtér jellegnek. A villamos-végállomás és autóbusz-állomás a múlt örökségeként van jelen, annak északabbra vagy délebbre helyezése kisebb beavatkozással megoldható lenne. A Városház tér nyugati oldala csak az esetben tud minőségi térré válni és akár főtér szerepet betölteni, ha a közlekedési csomópont áthelyezésre kerül, a taxiállomásnak használt, megszokásból ott maradt kis zsákutca részlet megszűnik és a tér részévé válik, és építészeti, kertépítési megoldásokkal megtörténik a dísztér és a tér másik részének összekapcsolása, és természetesen zöldfelületi minőségének megemelése.

Legutóbb az önkormányzat a jelenlegi piac helyén kialakítandó új ún. rendezvénytér kapcsán használta a főtér kifejezést. Erről a kialakuló térről keveset lehet tudni, széleskörű egyeztetést nem lehetett folytatni róla, az információk rendkívül szórt módon érhetőek el. Ami biztos problémát jelent, az az ún. kínai áruház épülete, mely a belváros másik szégyenfoltja. Egy megújulás során meg kell találni annak a lehetőségét, hogy a funkció egy más belvárosi helyen kaphasson helyet, például az új piacterületen, és az épület elbontásra kerülhessen. **A volt piacteret sem lehet önállóan kezelni, azt szükséges összekapcsolni a volt mozi épületet körülölelő lekövezett területtel**. Amennyiben megvalósul az országos kiemelt művészeti központ, és az épület egyfajta idegenforgalmi fogadóhellyé is válik, akkor egyértelműen adódik a rendezvénytérrel való összekapcsolás igénye, fedett és nyitott tereket, tudatosan szervezett közösségi helyeket, színpadokat, bemutatóhelyeket tartalmazó térkomplexum kialakításának szükségessége. Itt megjelenhet a köztéri alkotások tudatos használata is, pl. a belvárosban maradásra invitálás, borászati tematika, sváb történelem

tudatos közvetítése. Műemléki környezetben megszokott, hogy egységes, hagyományos burkolóanyagokat találunk az adott település központi, történeti részében. Ezt a szemléletet kiterjeszthetjük a mai városmegújítási projektekre is, és alkalmazhatjuk a belváros megújítása során. Az egyes terek, parkok, átvezető folyosók elválasztásához, de mégis összeköttetésének, folytonosságának biztosításához megfelelő eszközt jelenthetnek a burkolati felületek, melyek egyúttal vezetik a városlakókat és esztétikai élményt is nyújtanak.

Fontos kérdés a **Szent István park jövője**. Jelenleg leromlott játszótér, amely azonban a városlakók tudatában a gyerekek tereként jelenik meg. Csak a legkisebbeket szolgálja, szükséges lenne más korosztályok számára is időtöltést biztosítani ott. A magas művészeti funkció belvárosi megjelenése a Szent István térre is hatást gyakorol, kapcsolatokat kell kiépíteni közöttük. Felmerült a sváb játszótér, vagy sváb hagyományok más módú megjelenítése lehetőségként. Az önkormányzat részéről felmerült az országzászló visszaállításának gondolata is, amely egykor itt állt. Ennek tudatos átgondolása szükséges, hiszen a tér jelenlegi funkcióját alapjaiban változtatná meg egy ilyen döntés. A református és evangélikus templomok kertjének bekapcsolása is szükséges a belvárosi zöldtengelybe. Az evangélikus egyház köztéri műalkotásnak is helyet ad, mellyel erősíti a várossal és hagyományaival, történetével való szerves kapcsolatát. A református templom pedig a Savoyai tér felé átkötésben játszhat szerepet. A Duna utcai tengely erősítése, zöldítése is fontos feladata a belvárosi zöldfelületi rendszer alakításának.

7.4.2 Hegyfok sétány: A Savoyai Jenő tértől a Sörház utcáig a Kossuth Lajos utcai borpincéket is magában foglaló hegyoldali részen, a pincék felett egy Dunára néző, Dunával párhuzamos sétálós panoráma út.

Az idegenforgalmi nevezetességek a történelmi Belvárosban és a Borhegyen helyezkednek el. Ezért a turizmus fejlesztése érdekében minél több lehetőséget kell kínálni a két „gócpont” összekötésére. Az egyik lehetséges változat a Hegyfoksétány kialakítása, amely egyenes összeköttetést biztosíthat a Savoyai Jenő tér és a Sörház utca között.

A sétányt nem csak gyalog, hanem biciklivel is be lehetne járni, ezért ideális lenne a sétányt végig 4 m szélességben kiépíteni. A Hosszúhegy utca kiépítése nemrég megtörtént az utolsó Dietzl lépcső előtti szakasz kivételével.

Problémát jelent a Tóth József utca által képzett katlan. Gyalog hosszú lépcsőn kell lemenni, átkelni az úttesten és a másik oldalon hosszú lépcsőn felmenni. Biciklivel ezt a két lépcsőt gyakorlatilag lehetetlen leküzdeni, helyette fel kell menni a Kereszt utcáig, ott a Pannónia utcába menni és a Komló utcán keresztül lehet elérni a Kötélgyártó utcát, hogy ismét a gyalogos útvonallal találkozzunk. A déli oldalon a lépcső nagyon meredeken vezet felfelé, és fent torkollik a Kötélgyártó utcába. A sok lépcsőfok igen csak próbára teszi a nem túlságosan jó kondícióval rendelkező sétálót. A megoldás egy gyalogos és biciklihíd a Tóth József utca

fölött. Ilyen biciklihidat aránylag olcsón lehet előállítani, és emellett Budafoknak egyik új látványossága lehetne a Jan Gehl által tervezett és megvalósított biciklihídhoz hasonlóan.

A sétány borhegyi szakaszán is van még tennivaló. Békési Imre tervezi a sétány megnyitását a Debreczeni pincészet fölötti erkélytől a Záborszky pince kúria fölötti szakaszon.

Ezt célszerű összekötni a Hegyfok utca végével. Ez az összekötés a legegyszerűbben magánterületen át megvalósítható. Ha a telek tulajdonosával nem lehet megegyezni, akkor az összeköttetést a sziklafalra erősített függőhíddal kell megteremteni. Ezzel könnyen el lehetne érni a Borvárost.

A kúria fölötti szakasz a Záborszky pincészet és a Sörház utca közötti szakaszát szintén a Hegyfok tetején lehet elvezetni. Az érintett ingatlanok egy része ráadásul önkormányzati tulajdonban van, így a sétány kiépítésének alig lehetne jogi akadálya.

A Sörház utcán át lehet elérni a Szent István Korona pincészetét, a Vinariumot és a König pincét is. A Csap utcán át vezethet az út a Sümegi pincészetbe, onnan a Kereszt utcába és a Kálváriához. A Kálvária lépcső alján találjuk meg a Péter-Pál Kápolnát és a patak túlpartján olyan épületet, amit az építési adottságok alapján vízimalom befogadására terveztek.

Onnan érjük el a gyalogos vagy biciklis utunk kiinduló pontját, a Savoyai Jenő teret.

1. Emléktáblák
2. Szt Lipót kat. Templom
3. Kölcsey utca
4. Hosszúhegy tér Szt Nepomuk szobor
5. Fehérhegy utca
6. Hosszúhegy utca kilátás Budafok Belvárosra és a Dunára
7. Dietzl lépcső
8. Alsó Sas utca
9. Kilátás a Corvinus Egyetem Borászati Iskolára
10. Tóth József utcai lépcső
11. Javasolt gyalogos és biciklis völgyhíd
12. Alternatív bicikliút a Keresztutcáig, szemben a Pannónia utcába, a Komló utcán végéig
13. Alternatív bicikli útvonal a Tóth József utcán lefelé a Nagytétényi útig,
14. a tovább bicikli úton a Záborszky pincéig
15. Kötélgyártó lépcsőn felfelé a Kötélgyártó utcába
16. Komló utca
17. Hegyfok utca
18. Átjáró a Debreczeni pincészet fölötti erkélyre
19. A Záborszky pince és a Pestis-kápolna fölött

20. Záborszky kúria mögött tovább
21. vagy lefelé a Kúrián belüli lépcsőn
22. a Záborszky pincében lévő földalatti Borvárosba
23. Különböző tulajdonosok pincei fölött
24. Érkezés a sörház utcába a Sörház utcán felfelé
25. Szent István Korona pincészet a világ legnagyobb tölthető fahordóval
26. König pince borászati szerszámgyűjteménnyel
27. Vinarium különleges borokkal
28. A Csap utcán át vissza a Pannónia utcába
29. Sümegi pincészet hajós- bajai borkülönlegességekkel
30. A Kereszt utcában a kereszt
31. A Kálváriahegy
32. Biciklivel a Kálváriahegy utcán lefelé
33. Gyalog a Stáció utcai lépcsőn lefelé
34. A telepesek által építetett Péter Pál kápolna
35. A patak túloldalán vízimalomnak tervezett épület

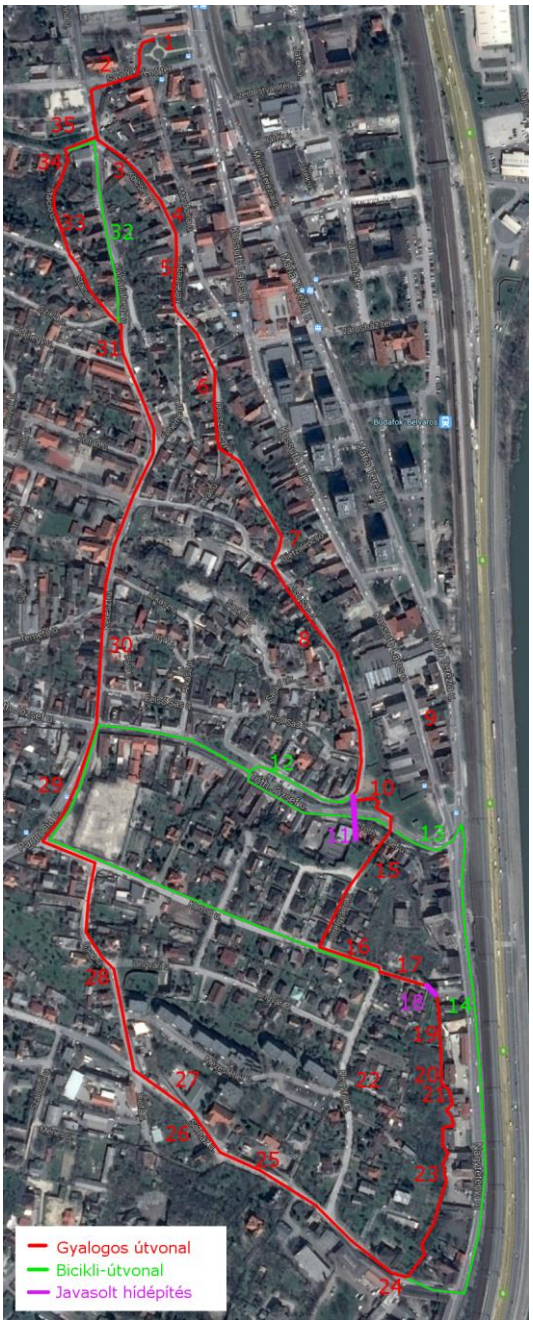

7.4.3 A Duna-parti zöld sáv: a Duna/Hajó utcától a Vágóhíd utcáig terjedő szakaszon kikötőkkel, teraszokkal, sétányokkal jól ellátott Duna-part, minél több, a gyalogosok és kerékpárosok számára is könnyen és jól használható lejutási lehetőséggel.

"Arcukat vesztik a tájak, ha átsöpör rajtuk a fejlődés. Nincs arca a budafoki Duna-partnak sem, sőt első látásra azt mondhatnánk: a budafoki Duna-part egyáltalán nem is létezik. A városrészt a túlburjánzott közlekedési útvonalak szinte hermetikusan elzárják a folyótól. A

kalandvágyóbbak persze átkelhetnek a vasút és az üvöltő forgalmú 6-os út felüljárója alatt a vízpartot keresve, de a tájék képe elborzasztó. A Hosszúréti-patak kibetonozott, halott medrében fut a torkolata felé. Lent az autógumik és a szeméthalmok között gyerekek játszanak, gátat próbálnak építeni a betonteknőben csordogáló víz elé. A Dunán rozsdás uszály horgonyoz a part menti fák árnyékában. A környéken látszik, hogy valamikor parkosíthatták, de vízparti korzónak csak nagy jóindulattal lehetne nevezni a patak, az autóút és a folyó közötti háromszöget. Ez a sivár, kelet-európai táj, ami Rosztovtól Dobrudzsáig bárhol lehetne, száz évvel ezelőtt még a Római-parthoz hasonló romantikus kirándulóhely volt. " (Zsuppán András - Heti Válasz 2010. X/42.)

A fenti idézet által bemutatott hangulat, az akkor megfogalmazott látvány sajnos ma is ugyanaz. Változatlanul lesújtó. A kérdés az, vajon igaz-e az a szintén ott leírt állítás is, hogy „ Budafok a 6-os út kiépítésével vesztette el végleg a kapcsolatot a folyóval, s eddig papíron maradt minden olyan terv, amely az elveszett partot legalább részben visszaadná a városnak."

Jó lenne, ha a végleg nem lenne igaz. Az „elveszett part" sokféle ok miatt (pl. elhelyezkedés, szerkezet, historikus előzmények) szerves része kellene, hogy legyen a budafoki belvárosnak, de ez igaz Budapest, a főváros szempontjából is, hiszen Budapest és a Duna kapcsolatának erősítése, valamint a Duna-parti közútfejlesztés megvalósítása két egymással erős érdekellentétben álló, egyszerre jelenlévő vállalt fővárosi stratégiai cél.

A Duna és a Duna-part éppúgy észak-déli közlekedési és turisztikai kapuja, folyosója Budapestnek, mint Budafok-Téténynek. Budafok identitása szempontjából a 100 évvel ezelőtti Duna-parti promenád a Kutyavillával, a Macskacsárdával, a kikötővel, a teniszpályával, a csónakázó egylettel éppen olyan „védjegy", mint a Péter-Pál utca, a kastély negyed, vagy a pincék a borheggyel, a Stáció-lépcső a Kálváriával.

Örvendetes, hogy a fővárosi Duna-parton a Római-part (nem kis nehézségekkel birkózva) még őrzi magát, hogy az óbudai gázgyári barna mező helyén nemzetközi színvonalú campus létesült, hogy a Kéhli mama vendéglő most is őrzi a Krúdy féle időket, hogy nem sokkal messzebb a bicikli út mellett prosperál a Rozmaring vendéglő és a mellette lévő teniszpálya, hogy éppen most nyeri vissza régi patináját a Várbazár, újul meg a Rudas fürdő. A Petőfi híd lábánál lévő A38 nélkül már nem lehetne elképzelni a főváros kulturális életét és a következő lenti híd tövében a Kopaszi-gát rövid időn belül az egyik legkedveltebb fővárosi és Új-budai közösségi térré vált. Aztán a sor megszakad és helyette a Heti Válasz írásában megidézett körülmények keserítik el az arra járókat.

A budafoki Duna-part végleges elvesztésébe beletörődni „több mint bűn, hiba" lenne. Különösen akkor, ha jó példa van arra, hogy a reménytelennek látszó helyzetben is lehet úttörőnek lenni a visszafoglalásban. A közvetlen belvárostól ugyan távolabb, de a 2012-ben megnyílt Vasmacska Terasz megálmodása és létrehozása egyértelműen bizonyítja, hogy

megfelelő szemlélettel, következetességgel, a legjobb hazai- és külföldi minták figyelembe vételével még „szél ellenében” is lehet és érdemes sikeres erőfeszítéseket tenni.

Sain Mátyás tanulmányában a Duna-parti zöld sáv tekintetében is erős érveket ad:

A közkertek es parkok mellett a zöldfelületi (és köztéri) rendszer fontos elemei a közcélú erdők (parkerdők). Ide sorolhatjuk még a vízfolyások, csatornák füves, fás partját is, amelyek környezetrendezésénél ugyan a vízügyi szempontok az elsődlegesek (például a kotrógépekkel való megközelíthetőség), általában mégis van lehetőség ezek közcélú, rekreációs célú hasznosítására is. Az utolsó két kategória önkormányzati vagy állami tulajdonú területeket jelent, és a település egész lakosságának, vagy a lakosok egy körének igényeit hivatott kielégíteni, közpénzekből alakítják ki őket, és fenntartásukról is az önkormányzat vagy az állam gondoskodik.

Egy település zöldfelületi rendszerét úgy kell kialakítani, hogy az idomuljon a domborzati, vízrajzi, egyéb meg nem változtatható infrastrukturális adottságokhoz, illetve használja ki azokat, de vegye figyelembe a város történelmi adottságait is. A gyakorlatban ez általában a következő logikus lépésekből áll:

- a meglévő zöldfelületi elemek állapotvizsgálata, ökológiai, társadalmi és gazdasági szempontú elemzése;
- annak vizsgálata, hogy van-e lehetőség új zöldfelületi elemek kialakítására;
- a meglévő és a kialakítandó zöldfelületi elemek hálózatba foglalása, összekötése;
- a zöldfelületi rendszerhez kapcsolható egyéb társadalmi és gazdasági funkciók (séta és kerékpáros útvonalak, sport- és játszóterek, pihenőhelyek, elárusítóhelyek és egyéb gazdasági lehetőségek stb.) felmérése, tervezése.

Sávos zöldfelületi rendszer, általában domborzati, vízrajzi adottságok (például folyóvölgyek) hatására alakulnak ki az egymással párhuzamos zöldfelületi sávok, de létrejöhetnek egymással párhuzamosan kialakított közlekedési pályák (vasutak, autópályák) között is.

A zöldfelületek a közösségi funkciók mellett alkalmasak a város egyes részeinek, tereinek elválasztására vagy összefűzésére is.

A zöldfelületek összekötésével gyakran együtt jár új gyalogos és kerékpáros közlekedési útvonalak kiépítése is. Ehhez kisebb hidakra vagy felüljárókra lehet szükség.

A városi zöldfelületi rendszerek adhatnak helyet olyan hosszabb gyalogos és kerékpáros (esetleg lovas) útvonalaknak, amelyek a mindennapos közlekedés mellett a rekreációt is szolgálják.

Rekreációs terek bővítése. A nagy, ápolt gyepfelületek vonzzák a pihenni vágyókat, és egyben közösségi térként is jól működnek.

A városi közparkoknak különösen nagy a szerepe a gyerekek és az idősek számára a rendszeres mozgás és a friss levegő elérésében.

Zöldterületek, közparkok számos olyan üzleti tevékenységnek és rendezvénynek adhatnak helyet, amelyek egyrészt felpezsdítik a településrész közösségi életét, másrészt bevételeket jelentenek, amelyeket a zöldfelületi rendszer fenntartására lehet fordítani.

A beszélgetésekben is hangsúlyosan megjelenő feladat az „élhető" város kialakítása, vagyis olyan vonzó közterületek és szolgáltatások létrehozása, amelyeket a település lakói és használói ténylegesen használatba vesznek, és ami által az alvóváros fokozatosan élő várossá változik. Itt a közterületek mennyiségi és minőségi fejlesztése, a szolgáltatási környezet megteremtése mellett fontos a lakosság bevonása, aktivizálása is, legalábbis azon a szinten, hogy valóban olyan terek és szolgáltatások jöjjenek létre, amelyekre szükség van. A beszélgetéseken a fiatalok sport- és mozgásigénye, illetve a teraszos cukrászdák, kávézók, éttermek iránti igény volt hangsúlyos.

A közösségi beszélgetéseknek kevésbé volt témája, ugyanakkor minden résztvevő egyetért abban, hogy Budafok egyik jelentős fejlesztési potenciálja a jelenleg alulhasznált Duna-part fejlesztése. Ennek rendezése, az ide telepíthető funkciók megtervezése és a közlekedési kapcsolat kiépítése az elsődleges feladat.

Javaslatok a Duna-part visszafoglalására: Duna-parti zöld sáv (A Duna/Hajó utcától a Vágóhíd utcáig terjedő szakaszon kikötőkkel, teraszokkal, sétányokkal, szabadidős kínálattal jól ellátott Duna-part, minél több, a gyalogosok és kerékpárosok számára is könnyen és jól használható lejutási lehetőséggel) kialakítására, koncepcionális kezelésére

A XXII. kerület szerepvállalása a „Duna menti területek összehangolt fejlesztése Tematikus Fejlesztési Program (TFP)" létrehozásában jó irány.

Javasoljuk, hogy a valamennyi kapcsolódó kerületi tervezési, intézkedési folyamat, különös tekintettel az Integrált Városfejlesztési Stratégia, a kerületfejlesztési koncepció, a településszerkezeti terv, és más kapcsolódó szabályozások, határozatok előkészítése és elfogadása során ezzel koherens szemlélet és végrehajtási gyakorlat érvényesüljön.

Sajnálatos, hogy a kerület vezetése a TFP-beli szerepvállalása során (sem) támaszkodott azokra a módszerekre és eszközökre, amelyeket egyébként maga a Tematikus Fejlesztési Program (TFP) is konszenzusos alapelvként kezel, lásd:

- a projektek tervezésébe és megvalósításába egyaránt be kell vonni az érintett lakosságot, valamint a releváns helyi/civil szervezeteket,
- a rendelkezésre álló forrásokat koncentráltan kell felhasználni a krízisterületeken, annak érdekében, hogy a legnagyobb hatást váltsák ki.

A helyzetértékelés során erőteljesen fogalmazódott meg olyan horizontális jellegű fejlesztési irányelvek meghatározásának szükségessége, amelyek garanciális elemeit alkothatják a fejlesztések társadalmi-környezeti fenntarthatóságának.

A társadalmi partnerség erősítése, amely átfogja a civilek projektek előkészítésébe és megvalósításába történő bevonását, konkrét projektek esetén átmeneti hasznosításban, próbaüzemben való részvételük előmozdítását, szélesebb körű pilot események, programok szervezését, valamint a kommunikációhoz szükséges szakmai metodikák kialakítását.

A természeti értékek és az épített környezeti értékek biztosítása a fejlesztések során: Budapesten a Duna mentén egyre kevesebb a természet-közeli terület, amely egyrészt a terület élővilágának elszegényedéséhez vezet, másrészt tájképi szempontból is kedvezőtlen hatású. E területeken védett állatvilág található, illetve az ártéri területek egy része ívóhelyként szolgál a halak számára. Ezekből eredően a program keretét képező fejlesztések során kiemelt hangsúlyt kell helyezni a természetvédelmi érdekek érvényesítésére. A térség vonzerejének növelése elképzelhetetlen az épített környezeti értékek – jelentőségüket az UNESCO Világörökség cím és a helyi védettség is jól mutatja – megőrzése, illetve az ezen építészeti létesítmények nyújtotta karakter megtartása nélkül. Ezen szempontok érvényesítésének a fejlesztések szerves részét kell képezniük.

Javasoljuk, hogy a Területi Fejlesztési Program kerületi program folytatásában és a kerület városfejlesztési tevékenységének egészében ezek az alapelvek és irányelvek a gyakorlatban is fokozottan érvényesüljenek.

Javasoljuk, hogy a Közösségi tervezés Budafokon projekt során keletkezett, tanult ismeretek, tapasztalatok, módszerek, valamint a kerület helytörténeti szempontból releváns és ma is értékként kezelhető előzményei a Duna-part vonatkozásában a kerületet érintő 2+1 projekt

- XXII-01: Új budafoki Duna-part, Hajó utca melletti rekreációs és sportprojekt megvalósítása
- XXII-02: Tematikus út (kerékpáros / gyalogos / zarándok) Dél-Budán a Hosszúréti-pataktól az M0 hídig, a városi kapcsolatok javítása
- XXI-01: Új személyforgalmú rév beindítása Csepel-Budafok városközpont között

további menedzselésében legyenek hasznosítva, beleértve a TMP során keletkezett kerületi dokumentumok, így a Duna-partot érintő fejlemények, anyagok hozzáférhetővé- és véleményezhetővé tételét az önkormányzat és a többi érintettek rendelkezésére álló publikus csatornákon. Ld. http://budapestfejlesztes.hu/2014/07/a-duna-tfp-eredmenyei/

7.5 Kitörési pontok egységes városfejlesztési meghatározása és kezelése értékeink kerületen kívüli látogatók számára vonzóvá és láthatóvá tételével:

7.5.1. A volt mozi épületegyüttest - meghatározott művészeti ágban országos (nemzetközi jelentőségű) helyszínként - kitörési pontként felhasználni.

Budafok-Tétény számára kitörési pontot, és identitáserősítő lehetőséget kínál a magas minőségű művészeti tevékenység megjelenítése a belvárosban. Ehhez kiváló helyszínt biztosíthat az évek óta bútorraktárként működő volt mozi épület, mely kiemelkedő akusztikai adottságokkal bír.

A minőségi közösségi – művészeti funkció belvárosban való megjelenése nagymértékben hozzájárulhat a belváros élővé válásához. Ehhez a város rendelkezik az adottságokkal, a művészeti szakma jelenlétével, és közösségépítő szándékával, együttműködési készségével. A kerületi közművelődési intézmények kiegészítőjeként és nem versenytársaként szabad csak újabb művészeti és közösségi helyszínt létrehozni. Itt a művelődési házak színvonalán túlmutató összművészeti, magas minőségű művészeti központ kialakítására van lehetőség, mely olyan művészeti ágaknak ad otthont, melyek jelenleg nem rendelkeznek kellő képviseleti, megjelenési lehetőséggel.

Sikerességének kulcsa, hogy teret biztosítson a helyi közösségi kezdeményezéseknek, céloknak is, a helyi közösségi élet színtere, találkozó helye legyen – nem rivalizálva és nem kiváltva a jól működő közösségi házakat. A művészeti központ egyik oldalról nemzetközi színvonalú és kapcsolatrendszerű tevékenységet folytat, másrészről a helyi lakosság, helyi közösség befogadójává válik adott művészeti ágakban.

A közösségi tervezés eredményeképpen a volt mozi épület megfogalmazott lehetséges funkciói

1.) Kodály központ – Lázár Imre, a Rózsavölgy Egyesület elnöke

Nemzetközi Kodály módszertani központ alakítható ki Budafokon. Egy ilyen intézmény jelenleg keresi a helyét, ami nagy lehetőség Budafok számára. Jelentős intézményi és személyi támogatottságot élvez a koncepció. A kerületben 3 általános iskolával és 3 felekezettel való együttműködésre építhet. 2014-ben a Kodály-módszer UNESCO védelemben részesülhet.

A Kodály módszertani központ helyet adhat képzéseknek, módszertani kutatásoknak a néprajz, táncművészet, segítő terápiás szakterületeken. Kísérleti zenei műhelynek, alternatív mozgásműhelynek, nyári egyetemeknek lehet otthona. Nyitott posztgraduális oktatási műhellyé válhat. Nemzetközi pedagógiai életben neves szereplő lehet.

2.) Művészeti központ – Kaintz Regina, Ártér Művészeti Egyesület

Képzőművészet, kortárs művészet kiemelt műhelyévé válhat. Sok híres művész kapcsolódik a kerülethez, ők az intézmény emblematikus arcaivá válhatnak. Egy igényes, magas minőségű szakember gárdával, országos és regionális szerepvállalással létrejövő intézménynek lenne

létjogosultsága, valódi komoly infrastruktúrával pl. a kiállítások vonatkozásában. Országos rangos képzőművészeti esemény(ek) honosíthatóak meg itt.

Szükséges, hogy az országos művészeti jelleget helyi jelleggel egészítsük ki, amelytől az itt élők is magukénak érezhetik az intézményt. Pl. egy Művészetek Palotája nem illeszkedne Budafok belvárosába.

3.) Közösségi, művészeti tér – Fehérváry Lilla, előadóművész

Budafok központjában a mozi mindig is közösségi tér volt, ezt a szerepét érdemes újraéleszteni. Három különálló tér áll rendelkezésre: egy összművészeti bázis, egy igényes étterem, ami lehetőséget ad a művészek és művészetek találkozására, és egy színházi, mely a képzőművészek nyílt műhelyévé válhat (jelenlegi bútorraktár), mozi terem: bábszínházi rész, ami több művészeti ágnak, pl. jazz koncerteknek is helyet adhat. A mozi épületet iskolák veszik körül, a gyerekek számára művészeti képzések helye lehetne, és művészeti élmények megszerzésére adhatna lehetőséget. A Szent István térrel erős kapcsolat szükséges: sváb történeti interaktív játszótér alakítható ki itt.

4.) Székelyház – Farkas Balázs, Promontorium Polgári Casino

Székelyek Háza a székelyföldi civilekkel együttműködésben alakítható ki. Elsősorban a nemzetpolitikai-kulturális misszió teljesítése: a „székelység fővárosi hídfőállása" megszervezése a feladat. Helyet kaphat a turisztika, a gazdaság, vállalkozások: például termékbemutatók, kiállítások, szolgáltatások, tárgyalások helyszíne, találkozási pont jöhet létre. Budafoki civil szervezetek használatában széleskörű, és folyamatosan megújuló események, rendezvények, kiállítások helyszíneként jelenhet meg. A példa kedvéért: fotókiállítások, helytörténet. Budafoki németség múltja, kisebb előadások is tarthatók a nagy helyiségben.

5.) Művészeti előadóközpont - Wolfgang Bartesch, Art Quarter Művészeti Központ vezetője

Az Art Quarter Művészeti Központba rendszeresen érkeznek külföldi művészek, akik pár hónapot itt dolgoznak Budafokon. Számukra szükséges bemutatkozási lehetőség, előadó lehetőség biztosítása. Eddig főleg képzőművészek érkeztek, de bővül a skála, következő évtől előadóművészek is érkeznek. Az ő számukra a mozi épületben kiváló lehetőség lenne kiállításokra, színházas, táncos bemutatókra.

A létesítmény nem műhely, hanem elsősorban bemutató helyként, produkciós helyként működne. Meg kell határozni a mozi épület fő funkcióját, ezt kiegészíthetné egy minőségi kiállítótér, mely országos rangú kiállításnak is helyet tud biztosítani. Multifunkcionális jelleggel tudna működni, kiegészítő vendéglátó funkciókkal, pl. kávézóval, étteremmel,

gondolva mind a helyiekre, mind az idelátogatókra. Fenntartása csak együttműködéssel, több szereplő összefogásával képzelhető el, kiemelve önkormányzati szintről, és minimum országos, vagy nemzetközi szintre emelve. Ezt a jellegét egy agora jellegű funkció egészítheti ki, mely megteremti a kapcsolódást a kerületiek, és a művészek között. A 10 km hosszú kerületben önmagában az a tradicionális központi tér, ami sok városban egyértelműen kijelölt, itt földrajzilag nem adja magát, a kulturális központ a budatétényi Klauzál Ház, illetve a Nagytétényben nyílt Cziffra ház. Ugyanakkor figyelni kell arra, hogy a kerület természetes városközpontja legnagyobb településének központja, Budafok belvárosa. Ezt a szerepet erősíteni kell, a belváros adja egész településének identitását. A kulturális funkció a könyvtár révén jelenik meg a budafoki belvárosban, egy kiemelt országos rangú művészeti bemutatóhely ezt tudja erősíteni. A városképi minőségi javítás is szükséges mind a mozi épület, mind környezete vonatkozásában, hogy arculata révén is esztétikai élményt nyújthasson, elbontva például a kínai kockaépület oda nem illő épületét és rendezve az elhanyagolt épületeket és körülötte levő kiüresedett, parkolónak használt közterületet. A Szent István tér funkciójának erősítése, minőségi fejlesztése összekapcsolódhat a volt mozi épület funkcionális megújulásával. 20-30 ezer ember igényeinek markánsabban megjelentetéséről veszélünk. Minden kerületi városrésznek igénye van arra, hogy saját, belsőséges miliője legyen, olyan közösségi tere, ahol történhet több minden. A mozi épülete tömegében és helyében művészeti központként megtartható, továbbépíthető, továbbgondolható. Működőképességének feltétele még a közlekedéssel való harmonizáció: biztosítani kell a református templomtól a Tóth József utcáig, vagy a Haggenmacher udvarig a villamos elérhetőséget – több olyan épülettömb összeköttetésének megteremtését, ami képes kulturális funkciókat befogadni. Így, aki turistaként jön Budapestrefelkeresheti Budafok-Tétényt borospincéi miatt, jövőbeli hangversenyterme miatt és rangos kiállításai miatt. Koncepcionális kialakítás, felépítés szükséges, biztosítva a belülről építkező, szervesedő javaslatokat a külső ötletek városra telepedése helyett.

Sajátos ötvözet biztosítható a belvárosi központi térben, egyszerre kiemelt művészeti és idegenforgalmi központ. Egyrészt a kerületben élők számára a kerület értékeinek bemutatása: természeti, borászati, kulturális, és ennek dokumentálása többféle formában (pl. fotó dokumentáció, amiből kiállítás is készülhet), másrészt a kerületbe érkező turisták számára: olyan intézményi központ, ahova, ha megérkezik, mindenfajta tájékoztatást kap, nemcsak archív és múzeumi, hanem aktuális, élő programkínálatot is. Egy ilyen koncepció kialakítása, majd megvalósítása csak széleskörű együttműködésre építhet. Bizonyos dolgok már ma is magas szinten megvannak, így a borászati és pezsgőkultúra, borfesztivál, a többit pedig ki kell alakítani a meglévőkhöz illeszkedve. A Szelmann Háztól, Radóczy Galériától Klauzál Házon keresztül minden kulturális intézmény kulturális kínálatát felvonultatva, élő, mindennap nyitva tartó intézménnyé válhat, naprakész összeállítással, mely nagyban hozzájárul Budafok városközponti szerepkörének erősítéséhez is.

A zöld tengely kialakításához kapcsolódó közösségi tervezés folyamán merült fel az előbbiektől függetlenül az a javaslat, amely a kínai áruház épületébe gyermekparadicsomot, a parkoló helyére játszóteret, és a moziépületbe olyan szabadidő-központ-együttest képzel el, amely a legkisebbektől a felnőttekig minden korosztály számára mozgási lehetőséget biztosít. A mozitermet sportfunkcióra lehet használni, igény esetén átrendezéssel kulturális rendezvényeket vagy nagy összejöveteleket is lehetne itt tartani.

7.5.2. A belvárosi pincerendszer turisztikai célú hasznosítása, összehangolt adó és fejlesztéspolitikával támogatva

Budafokon közel 60 km hosszú pincerendszer található. Az első pincét a svábok a letelepedésük után építették úgy, hogy a Péter-Pál utcai házuk mögött kisebb pincét építettek a többnyire saját fogyasztásra készülő bor számára. Később ott alakult néhány borkereskedés is, amely már bővítette a pincéjét. Így alakult a Seybold pince is, amit a tulajdonosa ki is épített, de amelynek látogatottsága elmaradt a kívánalmak mögött.

Budafok számára a pincerendszer és a borászat idegenforgalmi potenciális lehetőséget biztosít. Erre akkor nyílik lehetőség, ha az alapszolgáltatásból "kinövő" többletszolgáltatások és a hely szelleme ezt együttesen generálja. Ezt egyértelműen a Budafok-Borváros visszaállítása adhatja. A pincéket a kőbányászat és borászat hozta létre, borkezelésre alkalmasak leginkább, e célirányos használat ösztönzése az egyedüli út. Erre épülhet majd idegenforgalmunk fő iránya.

A pincék alacsony látogatottságának egyik oka a parkolási lehetőség hiánya lehet. A Péter-Pál utca önmagában is turisztikai látványosság lehetne, de ehhez még több nyitva tartó pince és nagyszámú parkolási lehetőség szükséges. A rejtett parkolásra is lehetőség nyílhat, a pincék bővítésével és összekapcsolásával parkolási körforgalmat lehetne kialakítani. A Péter-Pál utca idegenforgalmi potenciálja kiaknázásához széleskörű összefogásra lenne szükség. Ezt azonban csak a ház- és pincetulajdonosokból álló szervezet kezdeményezheti. Az Önkormányzatnak viszont támogatnia kellene egy ilyen kezdeményezést.

Jelenleg a Belváros egyetlen látogatható pincészete a Lics pincészet. Ez azért is kuriózum, mert ez ma a történelmi belváros egyetlen működő pincészete.

A Lics pincészettől kb. 100 m-es távolságban helyezkedik el a felszámolás alatt lévő Promontorbor Zrt. északi pincerendszere. Ez a belváros leghosszabban elnyúló pincerendszere és egyben talán a legnagyobb összefüggő területtel rendelkező pince.

A pince déli része a Záborszky pince alá nyúlik. Egyben ennek a pincerészetnek van az egyetlen fennmaradt kijárata a Duna irányába. Az említett kijárat egy alagúton keresztül egy volt iparvágányra vezet, amin a BKV betolta a Háros állomáson a MÁV-tól átvett tartálykocsikat, és ott ezeket csővezetéken keresztül egyenesen lehetett lefejteni vagy

feltölteni a pincészetben lévő óriási betonhordókból. Ezt a területet a Záborszky pince tulajdonosai nemrég vették meg a Promontorbor Zrt felszámolójától. Céljuk az, hogy a már említett alagúton át a vasúti aluljárón és a 6-os főút lámpával védett zebráján át el lehessen érni a kikövezett Duna-partot, ahol van kiépített kikötőhely. Ez lehetővé tenné a hajóval egyenesen Budapest belvárosából érkező turisták fogadását. A terület új tulajdonosai a volt iparvágányon kis vasúti kiállítást szeretnének berendezni, melyen a vasúti borszállítást lehet bemutatni. A két pince eredetileg is össze volt kötve, azonban egy több mint 3 m mély függőleges aknán keresztül. Ezt az összeköttetést kellene a turisták fogadására alkalmassá tenni. A látogatók innen egyenesen a Borvárosba kerülhetnek, ami Magyarország 22 történelmi borvidékéből tízet mutat be olyan formában, hogy a borvidékre jellemző pincebejárat mását lehet itt megtekinteni.

A Borhegy alatti pincerendszer a rendszerváltás előtt végig össze volt kötve. A föld alatt ezért több kilométeres sétát lehetett tenni. Célszerű lenne ezeket az összeköttetéseket ismét helyreállítani és így bemutatni Közép-Európa egyik legnagyobb összefüggő pincerendszerét. Ez legalább annyi idegenforgalmi látványosságot kínálna, mint az úgynevezett Eucharisztikus hordó a Promontorbor ZRt területén, vagy a Záborszky pincétől déli irányban fekvő Szent István Korona pincében a világ legnagyobb tölthető, gazdagon díszített fahordója. A Szent István Korona Pince ráadásul olyan pinceudvarral rendelkezik, amelynek sziklafalai révén kiváló akusztikája van, így Budafok első osztályú szabadtéri színpaddal is rendelkezik.

Ami a pincék egyéb idegenforgalmi hasznosítását illeti, erre nehezen lehet válaszolni, mert a pincékben a hőmérséklet szinte állandó 12-14 fok között értéket mutat. Így télen a pince melegebb, mint a külső hőmérséklet, ezért nem tud pára lecsapódni a pince falán és a pincékben tárolt berendezéseken. Nyáron azonban a pince hidegebb, mint a külső levegő. Emiatt a beáramló levegő lehűl, így kicsapódik a levegőben lévő pára, ami a beáramló levegő mennyiségének függvényében elég nagy. Ezért a pincékben tárolt berendezések is átnedvesednek. A fa elkezd rohadni, a szövet először penészedik, utána szétmállik. A pincék hasznosítása ezért rendkívül nehézkes, hiszen a nagy páralecsapódás épp a nyári időszakban történik, amikor a legtöbb a turista.

Mivel a pincék falai rögtön felvesznek minden hőenergiát, ezért a pincék felfűtése is rendkívül nehéz. Ha pedig a falakat hőszigetelni próbálnánk, akkor elvész a pince jellege. Ezért a pincék idegenforgalmi hasznosítása csak rendkívül nagy energiaráfordítással vagy csak olyan esetekben lehetséges, amikor a hasznosítás jellege nem igényel nyáron száraz levegőt és magasabb hőmérsékletet.

E körülmények miatt nem célszerű fenntartani a jelenlegi önkormányzati adóztatási rendszert sem, ugyanis a pincevilág elsősorban emiatt hanyatlásra van ítélve. Ezt a Promontorbor ZRt felszámolója és a König pince tulajdonosa is tudja igazolni, mert a pincék iránt már szép számban érdeklődtek bel- és külföldről egyaránt. A vétel eddig mindig azon

bukott meg, hogy az önkormányzat az országban legmagasabb pinceadót veti ki, amit a potenciális vevők nem hajlandók kifizetni, és inkább az ország más területein keresnek megfelelő pinceterületet.

A magas pinceadó egy egyre sorvadozó budafoki borászatot fog eredményezni, ugyanis a korszerű borászathoz már nem kell pince, hanem megfelelő körülményeket biztosító nemesacél-hordó, amit felszíni csarnokban is fel lehet állítani. Ha tehát fenn akarjuk tartani Budafokot, mint a Bor és Pezsgő városát, akkor a pincészeteket inkább támogatni kell, és nem versenyhátrányba hozni. Ami a pincék idegenforgalmi hasznosítását és fejlesztését illeti, az önkormányzatnak épp az adószabályozás miatt kitüntetett szerepe van.

8. SzÉpítészek – környezeti neveléssel a jövő generációjának felelős városhasználóivá válásához

A SzÉpítészek – Budafok belvárosa gyerekszemmel programmal az általános és középiskolás korosztályt vontuk be Budafok belváros megújulásának közösségi tervezésébe. Ez a program 2014. február-április között valósult meg a Promontorium Polgári Casino, a Magyar Környezeti Nevelési Egyesület (MKNE) és a KultúrAktív Egyesület együttműködésében. Fontos volt, hogy a belvárosról szóló közösségi gondolkozásba az ifjúsági korosztályt is bevonjuk, hiszen a fiatalok, és a családok számára is fontos szempont, hogy a város használata során a korosztályi igényeknek megfelelő funkciókat találjanak.

Ha már diákkorban megtanulják a gyerekek a részvételi tervezési folyamatot, egy szemléletet is elsajátítanak, és környezetüket, városukat egy sokkal tudatosabb, felelősebb szemlélettel közelítik meg. Mik azok az igények, elvárások, melyeket a 10-18 éves korosztály támaszthat egy várossal szemben? – erre a kérdésre keresték a pedagógus és építész kollégák a választ. Az épített környezeti nevelési foglalkozások hozzájárultak ahhoz, hogy a gyerekekben tudatosság, felelősségvállalás alakuljon ki környezetük iránt, hogy erősebb kötődésük, helyi identitásuk alakuljon ki lakóhelyük iránt, és így tevékenyen részt tudjanak vállalni annak formálásban, alakításában.

A foglalkozások: A meghirdetett programra jelentkező négy iskolában tartottunk 10-16 éves gyerekeknek két-két alkalommal épített környezeti nevelési foglalkozásokat: a Herman Ottó Általános Iskolában, a Gádor Általános Iskolában, Kossuth Lajos Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskolában, Budai Nagy Antal Gimnáziumban.

Az első alkalommal megbeszéltük a gyerekekkel az iskolában a köztér fogalmát, és hogy milyen elemekkel, utcabútorokkal lehet berendezni ezeket a köztereket. Ezután fotókon mutattunk be már megvalósult magyar és nemzetközi példákat olyan leromlott, elhagyatott területekről, közterekről, parkokról, melyek felújításuk során újból a városok

vérkeringésének fontos részévé válhattak. Majd megismerkedtünk Budafok-Tétény belvárosának térképével. A rövid áttekintés után közösen útra keltünk, hogy megvizsgáljuk az érintett területet.

A gyerekek először az érzékszerveik segítségével fedezték fel Budafok főterét: egy-egy érzékszervre koncentrálva megfigyelték a főtér hangjait, zajait, szagokat, különböző felületeit, anyagait, színeit és formáit. Ez után séta közben megbeszéltük, hogy a gyerekek mit szeretnek, és mi nem tetszik nekik a belvárosban. A benyomásokat fotón rögzítettük.

A gyerekek feladata az volt, hogy megfigyeléseiket a séta után egy öröm-bánat térképen dolgozzák fel tanáraik segítségével az iskolában vagy otthon. Az öröm-bánat térképen a nekik tetsző és a nem tetsző helyeket jelenítették meg rajzzal, fotó kollázsokkal, kommentárokkal.

A második alkalommal mindenki bemutatta az öröm-bánat térképét. Ezután egy általuk kiválasztott területet kellett hulladékanyagokból megépíteniük és a saját igényeik, elképzeléseik szerint átalakítaniuk. A gyerekek 3-5 fős csoportokban dolgoztak. Miután csoportonként megbeszéltük az induláshoz szükséges alapokat, különböző tervezési szempontokat (célcsoport, különböző felhasználási igények, utcaburkolatok, stb.) kaptak tőlünk, amik segítették őket a tervezés folyamán. A maketteket szelektív hulladékból, a természetben található bogyókból, kavicsokból, ágakból készítették, amiket szintén az iskolában a tanárral vagy otthon fejeztek be.

Tapasztalatok. A gyerekek jól érzékelték Budafok belvárosának az esztétikailag és funkcionálisan kifogásolható tereit. Legtöbben a zöld és vizes felületek hiányát próbálták rendezni, illetve a különböző célcsoportok (nem csak a kis gyerekek, hanem a kamaszok és fiatalok, sportolni vágyók, kutyát tartók) igényeit is igyekeztek integrálni. Szinte mindenkinek a tervében megjelent a zajmentesítés, a forgalom enyhítés vágya.

Azt tapasztaltuk, hogy a gyerekek a kis léptéket és a térképet nehezen tudják értelmezni, szívesebben dolgoznak nagy léptékben, akár méretbeli kötöttségek nélkül. Azonban, ha a cél az, hogy különböző csoportok által készített makettek azonos léptékben készüljenek el, akkor érdemes egy olyan viszonyítási alapot adni nekik, amiben tudnak gondolkodni, mint például lego-, vagy playmobil ember figurája.

A tervezési folyamatot nagyban segítették a tervezési szempontok. A gyerekek könnyen elkanyarodtak a realitástól, és nem a témába vágó elképzeléseket akartak megvalósítani. Ilyenkor a leírt, a kezükbe adott és átbeszélt tervezési szempontok segítettek abban, hogy milyen keretek között érdemes gondolkodni.

Kiállítás és vitafórum. A közösen készített munkákat kiállítás során tártuk a helyi lakosság és a helyi döntéshozók elé a Budai Nagy Antal Gimnáziumban (2014. április 23-25.). A kiállítást egy vitafórum egészítette ki, ahol a gyerekek a helyi civil közösség előtt mutathatták be a

pályamunkáikat. A munkák 2014. június 20-tól október 15-ig megtekinthetőek Budafok belvárosi (jelenleg üresen álló, önkormányzati) üzlet kirakatában.

Üzenetek. A **makettek** egy-egy belvárosi területrésszel foglalkoztak, megfogalmazták azokat a javaslatokat, prioritásokat, melyek az ő szempontjukból fontosak lehetnének a belváros rendezése során. Első helyre tették ennek a korosztálynak a mozgását támogató felszereléseket, gördeszka, BMX-pálya formájában. Emellett nem felejtették el a fiatalabb és idősebb korosztály igényeit, amit csúszdával és padokkal igyekeztek kielégíteni. A második helyre a ma megoldatlan WC-mosdó helyzet került, amit több helyen még álcázni is próbáltak. A harmadik helyen szerepelt a szoborhiány, amit lószoborral igyekeztek orvosolni, ami általános tetszést váltott ki még a szakértők körében is. A vízfelület hiánya sok terven szerepelt. Ezt általában szökőkút formájában ábrázolták, de kisebb tavat is bemutattak. Hiányolták a frissítési lehetőségeket, azaz a fagyizót és a palacsintaárusító helyet. A korosztály mozgás igényeihez tartozik a futópálya is, amit versenypályaként, körfutópályaként vagy hosszabb útszakaszként is ki lehetne alakítani. Több terv foglalkozott az üresen álló mozi épülettel. Kirajzolódott az igény a fitness-center kialakítására, amit büfé-fagylaltozóval és téli kerttel lehetne kiegészíteni. Néhány javaslat foglalkozott a megoldatlan kutyafuttatással, és erre külön pályát vagy sarkot alakítanának ki. Több helyen említették a vendéglátás hiányát kávézó és étterem formájában.

Izgalmas motívumként jelent meg néhány maketten a borvárost jelképező szőlőmotívum, amit a parkokban jelzésértékű szőlőültetéssel, vagy egyes épületeken szőlőmotívum megjelenítésével gondoltak megvalósítani. Az egyik munkán a mozi tetejére elképzelt terasz – pihenő kialakítását láthattuk. A gyerekek többségében a parkokkal, azok között is főleg a Szent István parkkal foglalkoztak, de megjelent néhány munkában a jelenlegi piac területe, a Kossuth Lajos utcai fabódé elbontását követően keletkezett közterületi rész és a mozi épület is. A diákok munkájából kirajzolódott, hogy a középiskolások számára teljes mértékben hiányzik a belvárosból a számukra alternatívákat kívánó találkozóhely, de a nagyobb iskolások is nehezen találják meg az őket hívogató helyeket.

A makettek bemutatása során további javaslatokat, gondolatokat fogalmaztak meg a gyerekek, hogy mit hiányolnak a belvárosból, hogyan válhatna az számukra vonzóbb, kedvesebb hellyé. Többen kerékpárral szeretnek iskolába járni, ehhez kerékpárút hálózat épüljön ki jobban a belvárosban. Sokan szeretnének leülni és beszélgetni, ehhez sok pad és park szükséges. Egy jó parkban sok virág, fa van, legyen fedett rész, kis pavilon. Legyen a belvárosban több zöld terület, nagyobb kiterjedésű parkok, most az egyik parkból nem mindig lehet átjutni a másikba, sokszor koszos, nagy a fű, ami akadályozza a használatot. Túl nagy a buszok kipufogógáza, rossz a levegő. Kevés hely van a nagyobbaknak, a játszóterek a kicsiknek szólnak, a nagyobbak ezt már nem tudják használni. Hiányzik a gördeszka, BMX, foci, kosárlabda pálya, kevés a kulturált mosdó, játszótér is lehetne több, a játszóterek mellett nincs fagyizó, büfé, ahol le is lehet ülni. Futóhely, szabadtéri futópálya hiányzik,

futóösvények, szabadtéri edzőterem, szórakozásra alkalmas híd, körülötte virágok. Nehéz lejutni a Duna partra, például jó lenne egy gyalogos híd a vasút felett. Többen sportlétesítményt álmodtak a mozi épületébe.

A diákok makettjei fontos üzeneteket közvetítenek a városról mindazoknak, akik döntési jogkörrel rendelkeznek a város jövőjét illetően. A gyerekek megtalálták azokat a belvárosi közegeket, tereket, amelyeken változtatni kell, mert esztétikailag, és funkcionálisan sem fogadhatóak el.

9. Javaslatok a kisvárosias felelős városvezetői és használói szemléletmód és gyakorlat megerősítésére.

A történelmi, kisvárosi városközpont akkor vesztette el a mértéket, amikor valamilyen politikai vagy/és szakmai elhatározás a Mária Terézia utca és a vasút közötti területet kevésnek ítélte, és mint a város egykoron a Dunától, ettől kezdve az újnak szánt városközpont a történelmi városszerkezettől kezdte visszahódítani a területeket. Az új lakó-, és középületek csak egyre nagyobb bontások, rombolások árán voltak megépíthetők.

A mértékvesztés egyik jellemző következménye, hogy akár ma is íródhattak volna ezek a 20 évvel ezelőtti sorok:

„Budafok félig kész városközpontját járva kétségbeesett próbálkozásokat tesz az ember, hogy egy olyan sarkot találjon, ahol pár percig jól érezheti magát. A központot hosszában átmetsző, két egyirányú utca az intenzív gépkocsi-, és buszforgalommal, az időnként elrobogó villamossal időnként nem csak reménytelenné, de életveszélyessé is teszi a próbálkozásunkat. A szűk járdákon a házak falához lapulva, a toronyházak közötti parkolóban az emberi gondoskodás nyomait keresve, az új butiksoron és átalakulóban lévő épületeken az építészet minimális lenyomatát hiányolva, félórán belül azt vesszük észre, hogy halálosan fáradtak vagyunk, és menekülni szeretnénk. Beesünk egy kocsmába, ahol ezek után teljesen természetes, hogy a kihozott étel hideg, a sör meleg, a kiszolgálás pedig csapnivaló. A dolgok bizonyosan összefüggnek: az igénytelen építészeti környezet igénytelenné teszi a benne lakókat. Talán ők maguk észre sem veszik, hogy milyen távolra kerültek a város egykori polgárának büszkeséget sugárzó tartásától, ami teljesen adekvát lehetett a város történelmi folytonosságot árasztó levegőjével, hangulatával.” (Pálfy Sándor)

Talán az utolsó lehetőség kínálkozik most arra, hogy megállítsuk az esztelen rombolást és kísérletet tegyünk a város történetiségét, szerves fejlődését tiszteletben tartó városrendezési elvek megfogalmazására és az ezekkel összhangban lévő gyakorlat kialakítására.

A feladatot nehezíti, hogy a szakmaiság és a minőség helyett a pénz, adott esetben a rosszul értelmezett presztízs lett a beruházások egyetlen irányítója és mércéje: hol lehet a

legnagyobb haszonnal a pénzt befektetni, hol lehet az építés nagy pénzekkel dolgozó folyamatából a legtöbb pénzt kiszedni. Mára a közösségi érdek háttérbe szorult a pénzben reprezentálódó egyéni érdekekkel szemben. Maradva csak a látható pénzmozgásoknál, elmondható, hogy egyre nagyobb épületek épülnek, egyre gyorsabban és egyre rosszabb minőségben. A minőséget egyre kevesebb szabvány és műszaki előírás garantálja, mint ahogy a munkavégzés szociális biztonsága is egyre alacsonyabb szintre süllyed. A szabályozottságnak a rendszerváltást követő leépítése tudatos tevékenység eredménye, ami talán a városrendezési előírások és tervek területén a legnyilvánvalóbb. Egy város és annak közössége helyett az ingatlanfejlesztő befektető, illetve az ő érdeke diktál a fejlesztések során, döntően ő szabja meg a városrendezési tervek irányát. Mindezt tetézi, hogy az elhúzódó gazdasági válság még a befektetési célú ingatlanfejlesztéseket is tartós parkoló pályára állította, a közcélú létesítmények esetében pedig az állagmegóvást, a napi üzemeltetést is szinte megoldhatatlanná teszi.

Mi az, ami ebben a helyzetben mégis követhető irányt kínálhat?

A lényeget nem a rendelkezésre álló pénzügyi források mértékében látni. A város vezetői, és annak tulajdonosai, vagyis polgárai számára az első közös teendő és lehetőség a felelősségérzés, a józanság, az együttműködés kölcsönös erősítése, a szinergiák keresése.

A városfejlesztés sok-sok választási cikluson átívelő, „nincs az a pénz, amit ne lehetne elkölteni rá” forrásokat igénylő folytonos folyamat. Felelőtlenül jár el az, aki a mai gazdasági, társadalmi a környezetben fordulatszerű, gyors változásokat ígér, vagy tart kivitelezhetőnek, de még inkább az, aki ad-hoc látvány fejlesztések elindításával, támogatásával, ezekhez való asszisztálással kívánja ilyen-olyan érdekek mentén helyzetbe hozni magát. A Kossuth Lajos utca folyamatban lévő koncepciótlan és átgondolatlan módon történő átalakítása gyalogosutcává, ennek részeként a Mária Terézia utca kétirányúsítása nem csak több kárt okozna, mint hasznot, de lehetetlenné tenné, hogy az elveszett budafoki harmónia és hangulat visszaállítható legyen, és a belvárosban megteremtődjék egy olyan új egyensúlyi állapot, amely az adottságokat figyelembe véve az egykorira hasonlító karaktert adhatna a városnak.

Türelem, nyitottság az új paradigmák megértésére, befogadására.

Az elmúlt század utolsó negyede az egész világban az intenzív és töretlen fejlődés időszaka volt. A megelőző időszak teljesítményének évről évre való túlteljesítése. Az ezredforduló táján aztán nagyot fordult a világ, a folyamatos gazdasági fejlődés megtörni látszott, az ipari fejlődés lelassult (néhol teljesen leállt), az energiaárak az égbe szöktek, a beruházási-fejlesztési kedv mindenütt megcsappant. Korábban új városok, városrészek születtek, a 2000-es évek elején jó esetben ingatlanfejlesztésekre, mostanra már jellemzően csak felújításokra, bővítésekre futja.

Magyarországon az utóbbi években nem a városok fejlesztése, növekedése a tendencia, hanem a törekvés a meglévő méretek és városi körülmények fenntartásával a minél racionálisabb és gazdaságosabb működtetésre. Ez is egyre nehezebben valósítható meg. Ugyanakkor ez a folyamat kezdi megtanítani az embereket meglévő erőforrásaik minél jobb, minél hatékonyabb felhasználására, a nem gazdaságos tevékenységek racionalizálására. Mindenki elkezdi számba venni, mik is az igazi értékei és hogyan tudja azokat leginkább megőrizni, kamatoztatni. Felfogható ez egy újrapolgárosodási, polgári öntudatosodási folyamatként is, melynek eredményeképpen az emberek egyre többet tudtak meg saját maguk és környezetük történetéről, kötődéseikről, aminek következtében egyre jobban otthon érzik magukat közvetlen környezetükben, de a világban is. Nagyon fontos eleme környezetünk, településünk fenntarthatóságának, hogy mennyire érezzük azt magunkénak, mennyire tekintjük magunkat gazdájának. Ebből is következik az a javaslat, hogy

Közös értékek alapján tartalmat adni a „Kisváros a nagyvárosban" szlogennek és identitást alapozni rá.

A közös örökség kutatásában, megismerésében, megismertetésében a civil szervezetek természetüknél fogva aktívak. Budafok-Tétény kimagasló felkészültségű és nagy megbecsülésnek örvendő helytörténészekkel rendelkezik. Az önkormányzat feltételeket biztosító, odafigyelő támogatásával, az oktatási, nevelési egyházi intézmények közreműködésével, megfelelő célzott programokkal és a nyilvánosság minél több csatornájának felhasználásával a meglévő és új eredményeket nagy hatékonysággal, viszonylag gyorsan fel lehet használni a belvárosi jövőkép kiteljesítésére, tudatosítására, beágyazására.

Jó alapot adhat ehhez a munkához az az építészeti karakterterv metodika, amelyet az Építész Stúdió 1992-ben készített. Az analogikus vizsgálatok között így definiálták a kisvárosi karaktert:

*„A kisváros **közepes**, mind a magasságát, mind az arányait, mind a kiterjedését nézve. Úgy is mondhatjuk: **arányos**. A klasszikus városi térformák — az utca és a tér — a kisvárosi arányrendszerben fogantak, abban eredeztek. Az utca napsütötte, a terek beláthatóak, egészükben érzékelhetőek. Ilyen módon a kép, ami előttünk van, **jó megjelenésű** és **megnyerő**. És még egy dolog: a kisváros **rendezett**. A dolgok a helyükön vannak. (Mindaddig, amíg egy értékzavaros időszak össze nem kuszálja őket.)*

*Ehhez a kellemes és szimpatikus külső benyomáshoz bizonyára adekvát belső tulajdonságok tartoznak. És valóban, a kisváros **nyugodt, magabiztos** és **kiegyensúlyozott**. A napok egyformán telnek, a munka, a tevékenység értékébe vetett alapos hit nyugodt önbizalmával. De az egyformaság nem jelent nyugalmat. Mindennek, a szórakozásnak és az ünnepnapoknak is megvan a maga helye ebben **harmonikus** a világban. A rendezettséget, a harmóniát a sok-sok éves, évszázados folyamatosság finoman csiszoló, helyrerakó ereje adja.*

*De a kisváros **törekvő** is. A folyamatossággal párosuló igényes megújuló képessége bizonyítja ezt. A kisváros tipikus formajegyei a párszintes lakóépületek mellett a vendéglők, a panziók, a kis boltok, a kis műhelyek, az iskola, a templom. Belső arányai kiegyensúlyozottak. A lakásokhoz képest megfelelő arányban vannak közintézmények és ipari jellegű (főleg kisipari jellegű) intézmények."*

A fenti meghatározás jellemezte az egykori Budafok történelmi városközpontjának közterületeit. Ha egy ilyen (ön)meghatározás ma is meggyőző támogatást bírna maga mögött, ha elegendően éreznék magukénak, az lenne az igazi garancia arra, hogy a belváros fejlesztése kizárólag az egész „Kisvárosra" kiterjedő, egységes koncepció alapján valósuljon meg. Ezzel elkerülhetőek lennének a jelenlegi ad hoc, összehangolatlan közterületi fejlesztések, és valóban az itt lakókat szolgáló, a megcélzott jövőképnek megfelelő egységes közterületi arculat lenne kialakítható.

Egységes budafok belvárosi közterületi arculat kialakítása, karbantartása.

Az arculat fogalma alatt általában cégek, intézmények, termékek, produkciók vizuális megjelenését, a logót és a köré szerveződő azonosítók és alkalmazott felületek grafikai együttesét szokták érteni, ám a fogalom ennél tágabb. Magába foglalja egy adott cég, társaság viselkedésének, kultúrájának jellemző jegyeit, tulajdonságait is, ezért összeségében csak a társasági identitással együtt, annak részeként értelmezhető. Amikor egy város, vagy annak egy jól azonosítható karakteres része arculatáról beszélünk hasonló módon kell megközelítünk ezt a fogalmat. Egy település, vagy településrész esetében az arculat jelentősége, szerepe a település PR és marketing tevékenységében éppenúgy nem lehet eléggé felértékelt, mint egy cég, egy brand, egy személy (politikus, üzletember, sportoló, akár művész) „eladásában".

Esetünkben célszerű az előzőekben már említett kisvárosi karakter meghatározást alapul venni, abból kiindulni. A közterületekre speciális szabályozási előírások vonatkoznak, amelyek az adott területre érvényes közterületrendezési terv részeként, az alábbi típusú elvárásokat rögzítik:

- A közterületen telefonfülkét, hirdetőoszlopot, órát, utcabútorokat, világító berendezéseket, díszburkolatot, díszkertet, kutat, szökőkutat csak a közterületrendezési terv alapján, hatósági engedélyeztetés után lehet telepíteni.
- Pavilonok közterületen csak meghatározott tömbökben helyezhetők el, egységes tervezett formában.
- Minden, az épületek és közterületek megjelenését befolyásoló cégtábla, portál, reklámfelület, díszkivilágítás, felirat elhelyezése a közterületrendezési tervvel összhangban, hatósági engedélyeztetéssel lehet.
- Az értékes tömbbelsők bemutatására az építésügyi hatóság kötelezheti a tulajdonosokat.

- A területen utcai árusítás csak a földszinti funkciókhoz kapcsolódóan, külön engedély alapján lehetséges. (A fenti paragrafusok az 1993-as budafoki szabályozási tervből lettek kiemelve.)

A belváros jelenlegi állapota nem azt tükrözi, hogy léteznek ilyen érvényes speciális szabályok, vagy ha igen, akkor azok betartására figyelem fordítódna.

Ott, ahol az önkormányzat hatósági jogköreit, szabályozási, szankcionálási lehetőségeit célzottan és következetesen (a magas színvonalú, erős jogi hátteret alapnak véve) alkalmazza, a városkép láttán nem merülhet fel az a kérdés, hogy vajon miért nincs gazdája ennek a jobb sorsra érdemes városnak, városrésznek.

Az arculatot érintő írott normák, köztük jogszabályok kívánatos megléte, hatásuk kontrollálása szükséges, de messze nem elégséges. A legfontosabbak azok a jegyek, amelyek alapján a közteret használó benyomást szerezhet arról, hogy megvan-e a kisvárosra jellemző hiteles karakter? Lásd jó megjelenésű, megnyerő, harmonikus, igényes, rendezett, a dolgok a helyükön vannak jelzők, párosulva szemléleti, viselkedésbeli, kulturális jellemzőkkel, lásd szemetelés, szemét felszedés, dohányzás, figyelmesség, előzékenység, felkészültség, ötletesség, nyitottság, türelmesség. Összességében talán úgy lehetne ezt megfogalmazni, hogy lehet-e, vagy nem érezni azt, hogy a közthereknek, a városnak van gazdája, büszkék-e az ott élők arra, hogy ilyen a városuk?

Budafok belvárosa jelenlég még nem ezt a képet közvetíti, de közvetítheti.

Néhány javaslat arra, hogy ez mivel, hogyan érhető el

1. **Büszke vagyok Budafokra**

A köznevelésben — az óvodától a gimnáziumig — célzott, következetes, magas szintű pedagógia programok a helytörténet, a környezeti nevelés, benne az épített környezet megszerettetésére, jelentőségének felismertetésére, a gyakorlatban is jól hasznosítható ismeretek és készségek elsajátítására. Lásd a „Szépítészek” elementáris erejű és sikerű három hónapos programsorozatot (Budafok belváros diákszemmel).

Legjobb gyakorlatok tanulmányozása, átvétele, a kerület politikai, intézményi, gazdasági társaságai felső vezetőitől induló személyes, hatékony kommunikációval erősített mintaadás.

„Büszke vagyok a városomra” típusú közösségi akciók, versenyek, rendezvények, kommunikációs megoldások innovációjára, megvalósítására pályázatok civil szervezetek részére.

2. **A „nem a mi hatáskörünk, asztalunk, feladatunk, nem tudunk mit tenni” típusú hivatkozások visszautasítása.**

Kétségtelen, hogy még a legjobb városvezetés számára sem könnyű feladat egy akadályokkal teletűzdelt pályán megtalálni az optimális haladás módját. Igaz az is, hogy a gyorsan változó

jogszabályi, adminisztrativ, gazdasági környezet, a nehezen átlátható érdekhálók (lásd. országos vs. helyi politika, főváros kontra kerületek, szolgáltatói erőfölénnyel, vagy monopolhelyzettel való visszélés) sok esetben olyan helyzetet teremtenek, mint amikor összekötött lábbal kell táncolni, de ezzel együtt sem fogadhatóak el azok a hivatkozások, magyarázatok, amelyek eleve másra hárítják a felelősséget.

A nemrég lezárult egyik MÁV vonalfejlesztés kapcsán elfuserált Budafok vasútállomás, az elhagyott korábbi állomás kinézete, sorsa, a városképet évizedek óta a legfrekventáltabb helyek egyikén tönkre tevő, szimbolikus jelentőséggel bíró bedeszkázott Promontor étterem története, látványa, a Törley mauzóleum és környezete izolációja, a városképi, helytörténeti és hitéleti szempontból egyaránt központi jelentőséggel bíró Stáció lépcső pályázati pénzből való felújítása úgy , hogy a mellette lévő, az elmúlt rendszer egyik átkos örökségét jelentő, döbbenetesen oda nem való üzlet, nem lebontásra, hanem felújításra kerül, hogy ehhez hasonlóan és ezzel párhuzamosan új piacot, új közösséginek tervezett közteret építünk, miközben a „kinai szívárvány" áruház változatlanul az „egy csepp kátrány lehet a mézeshordóban" mind-mind arról is szól, hogy „mi mindent megpróbáltunk, de nem lehet mit tenni", vagy rosszabb esetben arról, hogy „nem is tudtunk róla, mire kiderült, már úgysem lehetett semmit sem csinálni".

3. Sokszor nemcsak a kevesebb, de a semmi is több, hasznosabb lehet.

Múltjához, lehetőségeihez képest bármennyire is lehangoló és méltatlan a jelenlegi budafoki belváros látványa, hangulata, „prosperitás hatásfoka", az „elmúlt sok év negatív öröksége" ellenére, ha az utolsónak látszó pillanatban is, de még van esély arra, hogy a „Kisváros a nagyvárosban" ne csak szlogen maradjon, de megvalósult jövőkép, az ott élők identitásának legerősebb pillére legyen. Ehhez azonban az is kell, hogy az akár jó szándékból, vagy kikerülhetetlennek vélt kényszerből (pl. állagmegóvási nehézségek) lebontani gondolt épületeink esetében nagyon körültekintően járjunk el. (A korábban már említett értékkataszter és helyi védelem alá vonás ezért is bír döntő jelentőséggel.) Van, amikor jobb semmit sem csinálni, mint ártani, visszafordíthatatlan helyzetet teremteni. Így legalább az esélyt meg lehet óvni.

Példák

A Kossuth Lajos u. 25-ös helyi védelemre javasolt épület sajnálatos módon áldozatául esett a tömbbeépítésnek.

Húszévi kitartás után, 2013 decemberében elbontották a 96 sz. alatti, a köznyelvben csak „szellemházként" szereplő épületet, ami önmagában is veszteség, de nagyobb baj, hogy ettől láthatóvá vált a 90-94 sz. alatt az érvényes szabályozástól teljesen eltérően épített pincészet.

Örvendetes fejleménye az idei évnek, hogy a 26-os szám alatti saroktelken a fabódé elbontásra került, az már kevésbé, hogy közterületet alakítottak ki a helyén. Nagyon fog

hiányozni a beépítés a Magdolna utca indításában, mindkét utca felé (erre a telekre több szép hallgatói terv is született az egyetemen az elmúlt évek során).

A Mária Terézia utca 28 sz. alatt áldozatul esett egy helyi védelemre javasolt ház. Nagy kár, mert mind méretében, mind építészeti minőségében igazodási pont lehetett volna.

4. **Az átmeneti helyzetek sem adnak felmentést bizonyos határok átlépésére.**

Örvendetes, hogy a Tóth József utca, Kossuth Lajos utca, Mária Terézia utca találkozásánál található, jelképi jelentőséggel is bíró borász szobor környéke rendezettebb külsőt kapott, de nem lehet elfogadható magyarázat arra, hogy a munkálatok hosszú hetei alatt miért kellett ezzel a látvánnyal szembesülni az arra haladó, közlekedő sokaságnak.

5. **Az átmeneti helyzetekben is a valós emberi igényekből kell kiindulni, a viselkedés alapján indokolt modellezni, ha kell korrigálni.**

A fenti borász szobor magasságában lévő „szellemház" több, mint vitatható lebontása nem egyik pillanatról a másikra történt. A megüresedett telek beépítése sem az egyik napról a másikra fog történni. Ennek ellenére az utasokat változatlanul egy szűk sávra kényszerítve, pont ugyanoda húztak fel egy igénytelen drótkerítést az üres telekhatárra, mint ahol a 96. szám alatti jobb sorsra érdemes épület állt. Akár előbbre is lehetne a megállót helyezni, hogy a várakozók legalább nyugodtan élvezzék az árnyékot adó tekintélyesen szép fa védelmét, ne kelljen folymatosan résen lenniük, hátha már jön a busz…

A történelmi belváros egyik stratégiai helyén, a bedeszkázottan csúfoskodó, döbbenetes látványt és üzenetet nyújtó volt Promontor étterem mellől hosszú évek tehetetlensége után végre eltünt a lepusztult faház és helyére (sajnos közösségi és szakmai egyeztetés nélkül) „közpark" került. A megállói, a „történelmi negyed városkapu" funkció ellenére az egyébként teljességgel és bősegesen kínálkozó kő felületekre nem került csevegésre, megpihenésre, társaséletre hívogató, a fiatalokat is oda csábító faburkolat. Ráadásul nyáron hűvöst adó, egyébként pedig hiányzó fákat sem ültettek ide.

6. **Tervezett folyamatok, kontrolling, projektmenedzsment**

A köz érdekében, döntően a köz különféle „jószágaival", forrásaival való gazdálkodás nehéz feladat, nagyon nagy felelősség. Piaci környezetben sokszor eleve hátrányos helyzetnek látszik. Nem könnyű megítélni, hogy beruházási, fejlesztési, marketing, vagy éppen vagyongazdálkodási területeken milyen szakértelmet, rutint érdemes a hivatal berkein belül tartani, lehet jó hatásfokkal hasznosítani. Sok érv, példa támasztja alá, hogy egyedi, nagy volumenű projektek megtervezéséhez, versenyeztetéséhez, kézben tartott lebonyolításához nem az önkormányzati környezetben lehet versenyképes, a közreműködő partnerek szemében is tekintélyt kiváltó rutint szerezni. A közösségi tervezési konzultációk során vissza-visszatérő felvetésként merült fel, hogy az ilyen esetekben, a kiválasztási és az ellenőrzési jogosítványok erős birtoklása és gyakorlása mellett a piacon edzett, megfelelő referenciákkal

bíró, az eredményesség érdekében személyes felelősséget viselő és kockázatot vállaló szerződött projektszakemberekkel gyorsabban, jobb hatékonysággal, jobb minőségben lehetne végig vinni egy fejlesztést, beruházást. Ezzel összefüggésben érdemes átgondolni azt is, hogy egy-egy ilyen projekt megvalósítása során hogyan lehet átvinni a hivatal folyamataiba, működési gyakorlatába, szemléletének frissitésére azokat a hasznosítható menedzselési, folyamatkialakítási, költséghatékonysági módszereket, elemeket amelyek egy jó projektszervezet jellemzői.

7. Merjünk nagyot álmodni, de a lényeg, hogy a lényeget sohase tévesszük szem elől.

A közösségi tervezési projekt során számos olyan ötlet, elképzelés felmerült, ami teljesen abszurdnak tűnt. Sok ilyen ötlet „bedobója" tisztában volt ezzel maga is, de abból az Einstein általi mondásból indult ki, hogy „Ha egy ötlet első hallásra nem elég abszurd, akkor nem ér semmit." És valóban. Nagy kár lenne eleve lesöpörni valamit az asztalról, ha az egyébként illeszkedik a megcélzott jövőképbe csak azért, mert belátható időn belül megvalósításának nyilvánvalóan nincs realitása. Ezek felhasználásával, szakemberek (városfejlesztő, építész, műszaki, gazdasági) bevonásával mindenképpen üdvözlendő lenne egy olyan jövőkép variáns kidolgozása, ami a „Kisváros a nagyváros" jövőképnek egy olyan, most még inkább elméleti megoldását adja, amiben nincsenek finanszírozási, együttműködési, akár technológiai korlátok. Amibe belefér mélygarázs hálózat, fedett rendszerben (alagútban, vagy parkolóház, közösségi szolgáltatóház alatt) futtatott vasút, autópálya bevezető, helikopter állomás. (És ami a szomszédos kerületek egymás közötti, a főváros és a kerületek, a kormány és a helyi önkormányzatok partneri együttműködését, a polgárok általános részvételi (participációs) lehetőségei kiteljesedését magától értetődőnek tartja.)

Több haszna is lenne egy ilyen nyilvánosan formálódó jövőkép variánsnak. Kihasználja a képzelőerőben, a „gyermeki" látásmódban rejlő óriási lehetőségeket, erősíti a kreativitást, az innovációs szemléletet, az első látásra szokatlan alaposabb körbejárását, segít abban, hogy jobban meggondoljuk az ad hoc jellegű, vagy akár rövidebb távú fejlesztések elindítását, megmutathatja, milyen akadályokat jelenthetnének ezek egy későbbi perspektivikus megoldás megvalósításában.

Fenti „merjünk álmodni" variáns elkészítése során egyetlen, de annál lényegesebb rostának kell működnie, azaz a kreatív típusú városszeretők „örült" ötletei beleillenek-e a megcélzott jövőképbe?

8. Nem kell a kereket újra feltalálni. (Főleg, ha a korábbi "kerekebb" volt…)

A belváros megújításáról szóló közösségi projekt egyik nagy (lássuk be, csak a nem éppen optimális helyzetnek köszönhető) hozadéka, hogy ismét előtérbe, sőt felhasználásra, figyelembe vételre kerültek olyan közpénzből finanszírozott, önkormányzati testületi döntésekkel megerősített, de elsüllyesztett korábbi nyertes pályázatok, amelyek rangos műhelyek nívós megoldásait nyújtják. A piac és a hozzá kapcsolódó területekre kötött, nem

véletlenül és nem magától meghiúsult korábbi megállapodás az önkormányzat és egy szakmai referencia nélküli vállalkozás között úgy született meg, mintha 2008-ban nem is lett volna nyertese a piaci és környezet megújítására kiírt országos tervpályázatnak. Ilyen előzmények után, akárhogy is, de mind az önkormányzat, mind a helyi civilek közös érdeme, hogy a megvalósítás végül az akkori nyertes Kertész András tervei alapján történik.

Már esett szó róla, hogy a budafoki belváros megújítását célzó 2013-2014 évi közösségi tervezési projekt munkájában milyen nagy szerepet vállalt Pálfy Sándor egyetemi tanár, építész, városfejlesztő, akinek vezetésével 1992-ben elkészült az a nyertes pályázat, amelynek időtállóságát a közösségi tervezési folyamat ennyi év távlatából is visszaigazolta.

Kerületünkben számos nívós, elismert, lokálpatriótai affinitással bíró építész él, alkot, elgondolásaik eddig mégis szük körben maradtak.

Több városfejlesztéssel foglalkozó felsőoktatási intézmény hallgatója készítette és készíti diplomamunkáját budafoki témában, ezekben bizonyítottan sok értékes, valamilyen formában hasznosítható koncepcionális, vagy konkrét megoldás található, de ezek is fiókok mélyén lapulnak.

9. Az egyik megoldás: nyilvános tudásbázis – értéktár - véleményplatform

Az internet, a web hálózatos világa tálcán kínálja a lehetőséget arra, ha valamit nyilvánossá, megoszthatóvá, kereshetővé és véleményezhetővé kívánunk tenni. Az önkormányzatokat is számos magas szintű jogszabály kötelezi arra, hogy meghatározott körben és formában megtegyék ezt. (A XXII. kerület önkormányzatának webes portálja ebből a szempontból sok tekintetben kifejezetten élenjárónak tekinthető.)

A Promontorium Polgári Casino honlapja lehetőségeihez mérten igyekszik egyfajta modellt adni arra, miképpen lehet a városfejlesztés témáját, a közösségi tervezési projektet a világháló adta lehetőségeket kihasználva megismerni, a történéseket dokumentáltan és folyamatosan nyomon követni, a legteljesebb nyilvánosságot, véleményezési lehetőséget biztosítani.

Az már csak szűkebb körben ismert, hogy elkötelezett budafok-tétényi lokálpatrióták aktivitásának köszönhetően szolgáltatói média felületen, ingyenes és korlátozásmentes hozzáféréssel több olyan netes „véleményplatform” (fórum, blog) él és működik folyamatosan, amelyek témái, bejegyzései a budafoki belvárost is érintik, és amelyek külön-külön is, de különösen együttes „folyamként” hasznos és becses információkat (pl. régi fotókat), értékes, jól használható, hasznosítható véleményeket tartalmaznak.

Javasoljuk, hogy az önkormányzat feltételteremtése mellett egy dedikált domain létrehozásával induljon el egy olyan webes felület, amely a fenti tartalmakat és funkciókat biztosítja, és amely az önkormányzati portál mellett minél több kerületi érintett szervezet, intézmény honlapjáról is meghivatkozható, elérhető. A speciálisan a kerületi

városfejlesztésről szóló blog tartalomszolgáltatására, szerkesztésére, menedzselésére vonatkozó elvekről és a működtetés gyakorlatáról akár a CKT keretében is megállapodásra lehetne jutni.

10. Javaslatok az intézményesített párbeszédre, a városfejlesztés társadalmasítására

A XXII. kerületben lényegében adottak az intézményesített párbeszéd formai feltételei az önkormányzat és a civil szervezetek között. Az érdekek egyeztetésére hivatott, a közigazgatásban érvényes általános jellegű és specifikált írott és íratlan normákon túl, 2011. november 1-től hatályban van a Budafok - Tétény Budapest XXII. kerület Önkormányzata Képviselő-testületének 18/2011. (X.24.) önkormányzati rendelete az önkormányzat és a kerületi civil szervezetek kapcsolatának egyes kérdéseiről és a pályázati rendszerről. Ennek alapján jött létre és fogadta el működési szabályzatát az éves munkaterv alapján tevékenykedő Civil Konzultációs Tanács, a CKT.

A településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet 29.§ alapján Budafok-Tétény Budapest XXII. kerület településfejlesztéssel és településrendezéssel összefüggő partnerségi egyeztetés szabályai 2013. január 1-től vannak hatályban.

Fenti keretek számos területen képesek voltak segíteni az előrelépést, ám a városfejlesztési kérdésekre ez nem mondható el. Tárgyalt témánk, a budafoki belváros rekonstrukciója szempontjából mind jellegét, mind következményeit tekintve vízválasztó kérdésben, a Budafok-belvárosi új piac megépítéséről (a belváros komplex megújítási tervének részeként) 2012. december 20-án írtak alá megállapodást az önkormányzat vezetői a Buono Mercato Kft. képviselőivel. Sem a megállapodásra felhatalmazó képviselőtestületi döntés előtt, sem utána nem voltak biztosítottak a tájékozódás, a véleményezés minimális feltételei az érintettek, köztük a lakosság, a civil szervezetek részére. A Promontorium Polgári Casino, amely Városfejlesztési Kerekasztalaival már több éve felelősséggel és visszatérően biztosított fórumot az ilyen jellegű témák megvitatására, az adott helyzetben nem tehetett mást, mint „bekeményített” és határozottan kinyilvánította szakmai érvekkel és tényekkel alátámasztott álláspontját. Hangsúlyozta, hogy a sajnálatos módon elmaradt párbeszéd helyett az önkormányzat olyan kötelezettségeket vállalt (gazdasági, jogi értelemben egyaránt) amelyek hosszú távra szólóan felkelthetik a lakosság ellenérzését, netán sérthetik a közérdeket. Hogy az ad hoc módon meghozott, visszafordíthatatlan károkkal fenyegető, a budafoki városbelső három köztulajdonban lévő területét magánosító, uniformizált diszkont élelmiszerboltot létesítő megállapodás helyett egységes koncepció mentén történjék a városrehabilitáció, amelyben központi szerepet kell kapnia a kisvárosi jelleg helyreállításának, a közterületek

vonzóvá tételének, a szerethető közösségi tér funkciók kialakításának, a komplex forgalomcsillapításnak, a moziból közösségi tér kialakításának.

Az önkormányzat első reagálása akkor az volt, hogy a sajtóban megvádolta a Casinot, hogy meg akarja akadályozni az „elérhető közelségbe került megvalósulást", holott „eddig is számtalan lehetőségük volt a véleményüket közölni a minden párt programjában szereplő terv ügyében." Majd (a Casino teljes egyetértése és támogatása mellett) „kifarolt" a nyilvánosság előtt is egyre vállalhatatlanabb szerződésből. Második lépésben a kerület vezetése bojkottálta a Casino által szervezett célzott szakmai rendezvényt és kiválasztott civil szervezetekkel formailag hitelesített pályázatokkal igyekezett kihátrálni a saját maga által teremtett zsákutcából.

Az ezt követő időszakban indult Budafok belvárosi közösségfejlesztési projekt a jelek szerint képes volt lehetőséget teremteni a párbeszédre. A 2013. november 7-i nyitó vezetői kerekasztalon az önkormányzat vezetése nagy súllyal és proaktív módon képviseltette magát és a projekt időtartama alatt is élő maradt a kapcsolat. Ez lehetőséget teremtett arra, hogy az önkormányzat vezetői, szakemberei is tapasztalatokat szerezzenek arról, hogy a várost használóknak milyen erős az igényük a megfelelő tájékoztatásra, véleményük kifejtésére, meghallgatására. A záró vezető kerekasztalon a városfejlesztésért felelős alpolgármester és a kerületi főépítész által elmondottak, majd a kerületi önkormányzati médiában is megjelentek arról tanúskodtak, hogy az új alapokra helyezett, intézményesített formában történő strukturált párbeszéd szándéka kölcsönös és van esély arra, hogy annak feltételei közös munkával megteremthetőek legyenek.

Fentiek alapján a következő javaslatok fogalmazhatók meg az önkormányzat és a civilek az párbeszédének a gyakorlatban is megvalósuló intézményesítésére, a városfejlesztési kérdések társadalmasítására

A városfejlesztési döntés-előkészítés munka támogatásának intézményesítése a CKT tevékenységében, szerepeltetése a mindenkori éves munkatervben.

A CKT eddigi három éves gyakorlatát elemezve célszerű és indokolt a meglehetősen sematikus és ismétlődő elemekből álló éves munkaterveket konkrétabbá, aktuálisabbá tenni. A városfejlesztés ügye messze túlnő a szakmai tartalmakon, elválaszthatatlan egy fenntartható, folyamatosan adaptálódni és megújulni képes városi közösség kialakításától, a sajátos, jellemző városi identitást jelentő értékek meghatározásától. Ezért is ajánlatos a városfejlesztést állandó témacsoportként, akár egy esetleges elkülönült állandó, vagy eseti bizottsági formát megfontolva, az adott évben aktuális fejlesztési területekre koncentrálva szerepeltetni a munkatervben.

A megújításra váró kerületi Integrált Városfejlesztési Stratégia és a hozzá kapcsolódó koncepcionális és megvalósítási tervek elkészítése során hasznosítani kell a projekt tapasztalatait, eredményeit, a közösségi módszertan eszközeit.

A projekt záró kerekasztalán az önkormányzat is azt képviselte, hogy a város fejlesztése csak koncepcionális alapon, a kerületfejlesztési koncepció és az integrált városfejlesztési stratégia szoros egységében képzelhető el, valósítható meg. A Casino annak ellenére örömmel üdvözöli ezt, hogy Budafok-Tétény 2008. október 16-án elfogadott Integrált Városfejlesztési Stratégiája már nem tekinthető érvényesnek, és az abban foglalt számos támogatandó irány az önkormányzati gyakorlatban sok esetben erős csorbát szenvedett. A jó városfejlesztési stratégia jellegénél, műfajánál fogva önkormányzati ciklusokon átívelő szemléletű, ezért a megalkotandó új IVS kitűnő lehetőséget teremthet arra, hogy már az első szakaszban, vagyis valóban a koncepcionális kérdések, a fő irányok, a meghatározó szemléleti, módszertani elemek felvázolásakor hasznosítani lehessen a közösségi tervezési projekt eredményeit. Erre jó lehetőséget teremt a projekt gazdag dokumentumtára, és jó módszert kínál a projektben közreműködők és a CKT bevonása.

A társadalmi párbeszédet követően elfogadott IVS rendszeres éves monitorozása a kompetens civilszervezetek bevonásával, az ennek során leszűrt következtetések visszacsatolása a megvalósítás folyamatába.

Az előzőekben javasolt módon elfogadott, a közösségi tervezés eredményeit hozzáadott értékként tartalmazó IVS koherens, következetes megvalósításához elengedhetetlen a menet közbeni kontroll, és a visszacsatolásokkal megalapozott indokolt korrekciók elvégzése. Ennek megfelelő intézményesített kereteket adhat akár a CKT egy külön bizottsága is, ahol azok a civil szervezetek képviseltetnék magukat, akik a városfejlesztési témákban bizonyított aktivitással és felkészültséggel rendelkeznek.

A párbeszéd során keletkezett dokumentumok, így a jelen közösségi tervezési projekt záróanyagának hozzáférhetővé- és véleményezhetővé tétele az önkormányzat, az érintett intézmények, vállalkozások és szervezetek rendelkezésére álló publikus csatornáin.

A városfejlesztés kiemelt közügy. A fent bemutatott javaslatok csak akkor szolgálhatják, erősíthetik ezt, ha a rendelkezésre álló kommunikációs csatornák minél szélesebb köre segíti az érintetteket a tájékozódásban, véleményük megismerhetőségében. A dolgok természeténél fogva és a jogszabályi kötelezettségek miatt is az önkormányzat tehet a legtöbbet annak érdekében, hogy a városfejlesztési kérdések (de természetesen minden más közérdeklődésre számot tartó, társadalmi párbeszéddel jobban menedzselhető kérdés is) a rendelkezésére álló médiafelületeken folyamatos nyilvánosságot kapjanak, de kívánatos és elvárható, hogy a párbeszédben résztvevő valamennyi szereplő hasonlóan járjon el. (Ld. az egyik előző fejezet webes tudástár javaslatát.)

11. A projekt és a közösségi tervezés szerepe a helyi közösségi, civil életben, a civilség és önkormányzat közötti párbeszéd folyamatában

Úgy tapasztaljuk, hogy Magyarországon jelenleg a konkrét települési tervezési folyamatok gyakorlatában nincs érdemi és valóságos közösségi bevonás. Probléma, hogy *igazi városmegújítás* sem igen létezik. Budafok belvárosa 20 éve nem tud átlépni korlátain, a belváros pozícióvesztése folyamatos. Ha nem történik széles körű támogatottságon alapuló, hosszú távú koncepcionális megújulás, akkor Budafok elveszíti jövőbeli lehetőségeit, a kiüresedés felé tart.

„Megformáljuk városainkat és aztán azok formálnak minket" (Jan Gehl) – ez egy alapvető igazság, mely minden városra vonatkozik. A nagy forrásigényű látványberuházásokra egyre korlátosabbak a források, Budafok belvárosa sem tud arra várni, hogy majd a nagybefektetők megoldják a problémákat. Számos példa mutatkozott az elmúlt években is, ami ezt bizonyította. A városi közösségek, és a városi közösségeknek otthont adó épített környezeti minőség egymásra ható folyamatok. A fizikai környezetben érzékelhető negatív tendenciák visszahatnak a társadalomra, de ez fordítva, a pozitív tendenciákra is igaz.

A Promontorium Polgári Casino 2008 óta működteti Városfejlesztési Kerekasztalát, mely teret ad a városfejlesztési, városrehabilitációs szakmai közösségi párbeszédnek. A Kerekasztal beszélgetések eredményeként, a civil szándék megfogalmazásának eredménye lett az egyéves közösségi tervezés megvalósítása. A Promontorium Polgári Casino kereste az eszközöket az Önkormányzattal való strukturált párbeszédhez, a civil bázis szélesebb körű bevonásához. Sok magyar és külföldi példa bizonyítja, hogy a civil társadalom, a közösségi tervezés érdemi módon tudja elősegíteni a város megújulását, segítve ezzel a mindenkori önkormányzat munkáját.

…A részvételi tervezés során Kanadában most kezdenek egy új modellt bevezetni…. A politika ebben a folyamatban önmegtartóztató: figyel a párbeszédre, de nem irányít, nem manipulál, nem próbál átlépni. Eközben kialakul a koncepció egyenszilárdsága, mindenki, akinek mondanivalója van, beleszól, alakítja a programot, közelítés történik a lehető legjobb megoldás felé. Helyet kapnak a civil tanácsban az ott lakók, a mozgáskorlátozottak, a korcsoportok, a szubkultúrák, az adott szakterületek képviselői, a befektetők, a közgazdászok. Nem sietnek pénzt rosszul elkölteni. Sokkal többet áldoznak egymás szempontjainak megértésére. Ezáltal sokkal jobban is értik a folyamatot, nem kérnek lehetetlent, nem szalagok átvágásában és fizikai megvalósulásban, hanem ***megegyezésben és a beszélgetések számában mérik a politikailag is jól eladható eredményt****. Ebben a kérdésben nem az építész a főszereplő, aki adott esetben a saját emlékművét szeretné megalkotni, hanem a közösség, ahonnan a pénzforrás származik."*

(Berényi Marianna: A megkésett vita Interjú *Bardóczi Sándor tájépítésszel. Magyar Múzeumok Online Magazin* 2010.05.30.)

A Promontorium Polgári Casino a Közösségfejlesztők Egyesületével összefogva valósította meg programját, a közösségi tervezés módszertanát megismerve, megismertetve és alkalmazva a civil koncepcióalkotás során.

„A településfejlesztés és a településrendezés célja a lakosság életminőségének és a település versenyképességének javítása érdekében a fenntartható fejlődést szolgáló településszerkezet és a jó minőségű környezet kialakítása, a közérdek érvényesítése az országos, a térségi, a települési és a jogos magánérdekek összhangjának biztosításával, a természeti, táji és építészeti értékek gyarapítása és védelme, valamint az erőforrások kíméletes és környezetbarát hasznosításának elősegítése."

Mit is értünk városmegújítás alatt? *A városmegújítás egy olyan folyamatos beavatkozási tevékenység, amely a városfejlődésben zajló spontán folyamatokon alapul. E folyamatok közül némelyekre ráerősít, másokat ellensúlyoz, vagy kitérít. A városmegújítás célja, hogy az érintett közösség bevonásával – amely egyszerre forrása és kedvezményezettje e tevékenységnek – úgy módosítsa a városfejlődési folyamatokat, hogy javuljon az érintettek társadalmi, pszichés és fizikai közérzete. A városmegújítás a nyilvánosságban zajló, a fenntarthatóságot célzó felelős folyamat. (Közösségfejlesztők Egyesülete Városmegújító Munkacsoport)*

Jan Gehl dán várostervező egy budapesti előadásán arról beszélt, hogy a várostervezők és a fejlesztők kezében óriási a felelősség a jövőnket illetően. Arra hivatkozott, hogy a technokrata mentalitású tervezésben „az ember nem része a képletnek", másutt úgy fogalmazza ugyanezt, hogy gyakran „a mesterséges tervekre rákopírozzák a boldog embereket." Azt hangsúlyozta, hogy ne hagyjuk, hogy „fentről gondolkozzanak az emberekről, 'szemmagasságban' kell a tervezési folyamatnak lezajlani". A közösségi tervezés ennek a munkának teremt optimális feltételeket.

A **tervezés folyamata**, a tervek készítése **stratégiai jellegű tevékenység**, elvben sok érdekcsoportot együttesen megmozgató települési szintű terv létrehozására irányul, amelynek sikere különösen függ a szereplők közötti párbeszéd és együttműködés minőségétől**.**

Tehát egy összjátékra kellene törekedni, amelyben a szakértők nem döntéseket közölnek, hanem segítenek a nem szakértőknek megérteni a különféle lehetőségeket, alternatív terveket: felkészíteni őket, hogy az egyik és a másik megoldásnak milyen várható következményei lehetnek; vagy a különféle szándékok milyen megoldásokkal valósíthatók meg. Felkészíteni a nem szakértőket arra, hogy dönteni tudjanak a saját életük alakításában.

Ha ilyen párbeszéd-kapcsolat lenne a tervezők és a helyi polgárok között, nem lenne olyan kiszámíthatatlan egy-egy lakossági fórum a számukra sem, hiszen részben ismernék a helyiek véleményét, kérdéseit és vágyait.

Valójában mire alapozzák a helyi közösségek, hogy bele kívánnak szólni a településük – városuk tervezésébe, átalakításába? A társadalmi részvétel, vagyis az érintettek beleszólásának lehetősége számos alkotmányos jogon alapszik, mint például az információ terjesztésének és megismerésének szabadsága. Ehhez társul néhány nemzetközi egyezmény, pl. az **Aarhusi Egyezmény**, amely rendelkezik a környezeti ügyekben *az információhoz való hozzáféréséről*, a nyilvánosságnak *a döntéshozatalban történő részvétel*éről és az igazságszolgáltatáshoz-*jogorvoslathoz való jog* biztosításáról. A területfejlesztéssel, területi tervekkel kapcsolatos különféle hazai törvények és kormányrendeletek biztosította, egyébként megfelelőnek, de bővíthetőnek mondható társadalmi részvételi lehetőségeket a gyakorlatban az önkormányzatok, a vállalatok, de maguk az állampolgárok is sokszor kiüresítik, formálissá teszik, vagy akár trükkökkel manipulálják. A jogszabályok meghatároznak bizonyos egyeztetési és tájékoztatási kötelezettségeket, a túlszabályozást elkerülendő általánosságuk miatt azonban a tervezés szereplőinek meglehetősen nagy mozgásteret hagynak. A nyilvánosság és a részvétel szintje így nagymértékben függ a tervezőtől, az előírt „*helyben szokásos módon*" lefolytatott társadalmasítás általában kevés érintettet ér el.

A társadalmi részvételi folyamatok kapcsán két dologhoz kellene jobban értenünk:

- Saját közösségi érdekeink megfogalmazásához, megvédéséhez, képviseletéhez (esetenként ez küzdelmet, nyomásgyakorlást jelent); és
- a másik féllel történő együttműködéshez (itt egyrészt a velünk közös célú más szervezetekre, másrészt a döntéshozók körére gondolunk).

Ha bele akarunk szólni az életünk alakításába, városunk megújításába, a körülöttünk lehetséges változások alakulásába, akkor kikerülhetetlen, hogy ebben a kérdésben valamennyi ismeretet szerezzünk, néhány dolgot ennek okából megtanuljunk, hogy erre időt, figyelmet, tehát jelentős erőforrásokat fordítsunk. A Promontorium Polgári Casino programja ehhez az elhatározásához jelentős befektetett munkát: tanulást, párbeszédet – egyeztetéseket, akciókat, a szélesebb helyi nyilvánosság mozgósítását, a téma folyamatos napirenden tartását és építkező kimunkálását vállalta fel programjában. Felismerte, jelentős erőfeszítéseket szükséges tenni, hogy társakat tudjanak megnyerni, hogy össze tudjanak fogni a környezetükben mindazokkal, akiket hasonlóan érintenek a változások, és akikkel összeadva megsokszorozhatják az erőiket és a súlyukat. Ezek a szándékok már a közösség tervezés nagyon tudatos lépéseit jelentik.

A sikeres részvételhez több összetevő szükséges:

- Motivált állampolgárok és azok motivált közösségei
- Részvételre inspiráló társadalmi légkör
- Az eljárásokkal kapcsolatos tudás, tapasztalatok, ennek a tanulása
- Konfliktusok vállalása, azok kezelése
- Működő társadalmi nyilvánosság
- A részvételt biztosító társadalmi normák, szokások, jogszabályok
- A részvétel megvalósítására szerveződött új helyi intézmények: pl. állampolgári bizottságok, közösségi tanácsok, kerekasztalok
- A részvételre felkészült szereplők: a civilek, hivatali és döntéshozatali szervezetek, a közösség bevonása felkészült szakértők

A sikeres részvétel akkor lehetséges, ha

- a részvétel a társadalom működési - főként döntéshozói - folyamatainak, eljárásainak természetes része;
- ha természetes (megszokott) része az adott társadalmi kultúrának;
- ha léteznek társadalmi intézmények, amelyeknek begyakorolt működési formája a részvétel;
- ha mindezek nem léteznek, akkor a közösségek **kikényszerített** lehetőségeket keresnek a részvételre.

A részvétel kezdeményeződhet alulról, a civil társadalom felől, felülről, a döntéshozásra felhatalmazott szervezetek, intézmények irányából. Ez utóbbi lehetséges a döntéshozók bölcsességéből, vagy jogszabályok által előírt kötelezettségek alapján.

A civil társadalom alulról kezdeményezett részvételi példái legtöbbször érdekérvényesítési, érdekvédelmi okokból szerveződnek. Ezek többnyire kikényszerített, vagy a részvétel kikényszerítésének lehetőségére irányuló akciók, folyamatok.

Tipikus, hogy ezek a különféle érdeksérelmek kapcsán indulnak el. Gyakori, hogy az egymástól független érdeksérelmekből kiinduló civil kezdeményezések utat találnak egymáshoz – szélesebb összefogások (tapasztalatcsere folyamatok) alakulnak ki ezekből.

A részvétel létrejöttének feltételei, hogy egyenrangúnak tekintsék a felek egymást, az érintetteknek valódi jogai legyenek. A közösségek higgyenek abban, hogy ebben ők illetékesek, hogy érdemes, hogy van esélye a bekapcsolódásnak, a beleszólásnak, információk álljanak rendelkezésre a kérdésben, s hogy bármikor hozzáférjenek a témával kapcsolatosan számukra – számunkra fontos további információkhoz. A döntéshozók, a helyi közösség tagjai - tehát az együttműködésben *résztvevő felek* - kölcsönös akarata legyen,

hogy a másikkal *együtt tudjanak* valamit - többnyire egy-egy folyamatot – *végigvinni*. A *másik szempontjainak a kalkulálása*, számbavétele, elfogadása, „magamra eresztése" – ezek nagy művészetet: kifinomult közösségi tudást jelentenek.

A sikeres párbeszédhez elengedhetetlen, hogy a folyamat irányítói senkit ne kezeljenek „laikusnak", hiszen mindenki „szakértője" valaminek – saját életének, élethelyzetének, lakóközösségének, foglalkozásának. Fontos viszont, hogy mindenki a saját tudásának, tapasztalatának, élményeinek megfelelő kérdést kapja, saját élethelyzetének, foglalkozásának szakértőjeként vehessen részt a tervezési folyamatban. Az átlagos állampolgár például nem feltétlen ért a közlekedéstervezéshez, viszont el tudja mondani, hogy a lakhelyén milyen közlekedéssel kapcsolatos problémákat, megoldatlan helyzeteket tapasztal. Ez a szemléletbeli kitétel fontos ahhoz, hogy a „szakértő" és a „laikus lakos" érdemi párbeszédet folytathasson.

Ehhez a képessé válási folyamathoz valamennyi szereplőnek szüksége van *egy tanulási, szocializációs folyamatban való részvételre*. Ennek biztosítottak keretet a Promontorium Polgári Casino kerekasztal fórumai.

Fontos, hogy a közösségi tervezés révén az érintettek, a civil közösség és a döntéshozók ne riválisai legyenek egymásnak, kiépüljön valamilyen bizalom, amelyben nem ellenséget, hanem igazi partnert látnak egymásban a felek. A párbeszédre törekvő szemlélet kialakításának előfeltétele a nyitottság, a sokféle nézőpont elfogadása és önmagunk korlátozása – mások elnyomásának és véleményünk rájuk erőltetésének elkerülése.

Lényegében a legfőbb különbség a párbeszéd és a vita között az, hogy – szemben a vitával – a párbeszéd során a résztvevőknek nem egymás meggyőzése, a konszenzus keresése a céljuk, hanem a „közös talaj" megtalálása, amely lehetővé teszi egymás megértését, a véleménykülönbségek mögött álló eltérő értékek megismerését. A párbeszéd optimális esetben kialakíthatja, megerősítheti a résztvevőkben azt az érzést, hogy a véleményük számít – ami a közügyekben való aktív részvétel fontos előfeltétele.

Kinek- és miért éri meg a lakosság, a helyi közösség bevonását magába foglaló folyamat végig vitele?

A politikus számára az érintett egyének és közösségek elégedettsége a legitim döntés révén nagyobb népszerűséget, valódi sikerességet és akár nagyobb szavazati arányt is biztosít**,** mint a beruházások átadását kísérő ünnepségek. A közösségi tervezés eredményeképpen még idejében kiderülnek a neuralgikus pontok, így még idejében kezelni lehet a konfliktust, a lakosság elégedett lesz mind a folyamattal, mind a fejlesztésekkel. A lakosság – elköteleződése folytán – támogatója, és nem akadályozója lesz a fejlesztéseknek, kialakul egy jó értelemben vett „tulajdonosi" szemlélet.

Az állampolgárok és közösségeik az elégedetlenségük kifejezését szolgáló tiltakozó akciók helyett intézményesített eljárásban szerezhetnek érvényt helyi, a társadalmi és környezeti szempontokat számos esetben előtérbe helyező érdekeiknek. Ugyanakkor gyakori, hogy új, eredeti és nagyon hatékony javaslatokkal is gazdagítani tudják a háttérben dolgozó szakértők ajánlásait. A közösségnek „ügyévé" válik a település élete, elköteleződik mellette, ily módon olyan fejlesztések valósulnak meg, amelyekre valóban szüksége van. A közösségi tervezés eredményeképpen a közösség jobban otthon érzi magát egy olyan környezetben, amelynek fejlesztésében maga is részt vett, társakra, közösségre talál, ahol értékesnek érzi magát.

Mivel a városmegújításban az érintett lakosság bevonása kikerülhetetlen szükséglet, **e folyamathoz erőforrásokat** - időt, anyagiakat és közösségi fejlesztésben, közösségi munkában járatos szakértő segítőket - **kell rendelni**. A döntéshozó képviseletében a fejlesztő **azokat a változásokat segíti ebben a folyamatban, amit a közösségek, az érintettek önmaguk határoznak el.**

Egy ilyen folyamat jól tudja segíteni a helyhez és a közösséghez kötődő identitás és az érintettek felelősségének a kifejlődését.

A bevonás kétféle módon valósulhat meg a hosszú távú gyakorlatban (Pallai Katalin)

- Egy-egy konkrét ügy kapcsán felmerülő részvétellel. Ezt **eseti, vagy projekt alapú részvételnek** is nevezzük. Lényege: a részvételi folyamat az ügy megtárgyalása, megtervezése után lezárul. Erre példa a Promontorium Polgári Casino kerekasztal állásfoglalásának közvetítése az önkormányzat irányában a volt mozi épület és piac építés eredeti koncepciójával kapcsolatosan.
- **Részvételi intézményépítés**: stabil és tartós folyamattá, a működés alapelvévé válik a helyi lakosság bevonása, részvétele. Ez egy tanulási folyamat az önkormányzat és a civil társadalom számára is, amelyben „az emberek elkezdik megérteni a döntéskényszereket és korlátokat, a politikusok meg az emberek vágyait és kétségeit" – lehetőség a civil közösség és az önkormányzati közötti hosszú távú stratégiai partnerségre az integrált településfejlesztési stratégia révén a Civil Konzultációs Testület keretében.

A Budafokon elindult közösségi tervezés lehetőségei. A Budafokon elindult közösségi tervezési program egy alulról kezdeményezett folyamat. A helyi érintettség, a közösségi elköteleződés, a patrióta hagyományok erős motivációja a hajtóereje ennek a vállalkozásnak.

Ha valóban elhiszik az emberek és a közösségek, hogy beleszólhatnak, hogy kezdeményezésüknek lehet foganatja; sokféle szempontot, érdeket, párhuzamos megoldást kezdenek el javaslataikban megfogalmazni. Ezek – az egyenként érdekes - felvetések esetenként egymásnak ellentmondó megoldásokat, együttesen nem megvalósítható változatokat is tartalmazhatnak.

Komoly szakmai és közösségi erőfeszítésekkel – az egymás iránti bizalom légkörében – a sokféle javaslat közül aztán gyakran választani kell. A legjobb gyakorlatok azt mutatják, hogy ilyenkor, ha az érintettek maguk is résztvevői voltak a megoldások kiválasztásának, ha respektálták az ő felvetéseiket is, de megismerték a mások – esetenként ezzel ellentétes – érveléseit; azaz, ha részesei voltak az egyezkedési folyamatnak, akkor belátással és felelősséggel el tudnak fogadni az övékétől eltérő változatokat, közösségi elhatározásokat. Ez a közösségi tervezés igazi nagy erénye.

A Budafok belvárosában végzett közösségi tervezési projekt sikeréhez részvételükkel sokan hozzájárultak, melyet ezúton köszönünk minden, a projekt rendezvényein közreműködőnek!

Andrásik Vilma, Arató László, Baloghné Kovács Marianna, Barna Béláné, Barnaföldi Katalin, Bartesch Wolfgang, Bélay Gézáné, Bélay Péter, Béres Alajosné, Bocskor Tibor Tamás, Bodnár Zoltán, Bor Ferenc, Borbola Péter, Csizmár Gyula, Csővári Linda, Czomba Ferenc, Dankóné Hegedűs Jolán, Danyilakisz Katalin, Daróczi Károly, Darvas Kata, Dévényi Tamás, Diebel Dietrich, Döbrönte Katalin, Elek László, Engert Ágota, Erdélyi György, Farkas Balázs, Farkasdi Károly, Fehérváry Lilla, Felényi Péter, Ferencz Józsefné, Földesi Gyula, Földesi Tibor, Fonyódi Ferenc, Gadácsi Miklós, Gadácsi Péterné, Garbóci László, Géczi Gábor, Géczi Gáborné, Gerő Balázs, Gy. Kamarás Katalin, Győri Lajos, Hajas Ervin, Havasi Norbert, Hegyi Ferenc, Hellinger Ferencné, Hervai d'Elhougne István, Hokker Zsolt, Horváth Istvánné, Huszainé Varga Terézia, Inczédi Zuszsanna, Janzsó János, Joó Ernő, Józsi Sándor, Jurás László, Kaintz Regina, Kalmár Béla, Kanyó Ferenc, Kanyó Ferencné, Karsay Ferenc, Kaszás Réka, Kelen Gábor, Kerekes Andrea, Kéry Zoltán, Kéry Zoltánné, Király Elvira, Király József, Kiri Henriett, Kis-Németh Mária, Kiss András, Kissné Prim Beáta, Klopp András, Kóber György Márk, Kocsis Gyula, Korbély Tímea, Körösi Zsoltné, Koszorú Lajos, Kovács Péter Barna, Kristóf Imre, Kristófné Munkácsy Emőke, Lázár Imre, Lics Lászlóné, Lomen István, Magyar László, Megyeri István, Mészáros Péter, Mikitser József, Mikitser Józsefné, Molnár Eszter, Molnár Veronika Anna, Müller Pál, Müller Richárd, Nagy Árpád, Nagy Nándor, Nagy Nándorné, Nagy Szilveszter, Nagy Zita, Necné Pintér Virág, Németh Babett, Németh Istvánné, Németh Zoltán, Némethné Probáld Katalin, Nyilas Dóra, P. Ács Magdolna, P. Samu Viktória, Pálfy Sándor, Pállay József, Pásti Imre, Pató Róza, Pázmándi Péter, Péterfi Ferenc, Piroska János, Pólyiné Jekli Zsuzsanna, Pongrácz Gergely, Prim György, Rédei Andrea, Reiland Ferenc, Rumi Imre, Sain Mátyás, Saly Erika, Schrancz Nándor, Schmidt Adél, Schütt Margit, Sebes Gábor, Siklósi Éva, Siklósi Gabriella, Simon Viktória, Simor László, Sincsák József, Somfai Ágnes, Soós Emília, Staudt Gábor, Staudt Máté, Szabó Beáta, Szancsi Istvánné, Szántó Tamás, Szantovszky Attila, Szendrői Zsófia, Szerdahelyi Anna, Szerdahelyi Pál, Szerdahelyi-Németh Klára, Szikra Péter, Szirmay József, Szirmay Tamás, Szoboszlai Béla, Szohr Gábor, Szörényi István, Szűcs Tibor, Tamás Györgyné, Thuróczy Julianna, Tóth József, Tóth Mónika, Udvari Edit, Varga Béláné, Varga Mónika, Varga Zsolt, Verdes Rozália, Wohner József, Zács Ágoston, Záray Gyula, Záray Gyuláné, Zsiray Ferenc

A SzÉpítészek, Budafok gyerekszemmel projekt megvalósításában résztvevő pedagógusok, építészek és gyermekek, ezúton is köszönjük munkájukat!

Bravik Katalin, Darvas Katalin, Felkerné Müller Mónika, Fukszius Józsefné, Gyárfás Eszter, Izápy-Tóth Nikoletta, Mártonné Dudás Andrea, Szolga Zsófia, Zöldi Anna, Vígné Sinka Marianna

Ádám Barnabás, Bácskai-Nagy Borbála, Balog Csenge, Barabás Fanni, Barabás Lili, Bárány Kata, Barber Klára, Beer Leila Alexa, Bíró Andrea, Budavári Lilla, Budi Szilvia, Burghardt Katalin, Császár Fruzsina, Czakó Petra, Ferenczi Vivien, Fleck Judit, Fleck Júlia, Galambos Réka, Gubcsi Botond, Gyűrűs Boldizsár, Horváth Bálint, Miksa György, Janik Dorottya, Jankó Liza, Keszy-Harmath Orsolya, Kisjuhász László, Kosiba Fanni, Kőszegi Réka, Kovács Tímea, Kővágó Nóra, Kővári Natália, Kövesi Georgina, Lakatos Levente, Lasso de la Vega Emiliano, László Lilla, Lázár Péter Róbert, Lovász Barbara, Lukács Eszter, Magyar Villő, Manolovits Viktória, Mezei Boldizsár, Mihalek Mirella, Móré Olivier, Németh Réka, Őri Mirtill, Oszvald Luca, Páll Tibor, Pazicski Éva, Rupp Kitti, Sári András, Schuck Dominik, Soós Lilien, Szabó Borbála, Szabó Csongor, Szabó Lilla Csenge, Szabó Zita, Szarvas Doroti, Szmolyán Jenni, Tóth Hanga, Varga Anikó, Vargyas Barna, Vári Anna, Vári Diána, Várnagy Blanka, Wiest Mercédesz, Witzl Bianka